

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΘΕΜΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ: «Οι ιδιωτικοποιήσεις στην Ελλάδα: χρονικό, πολιτικές και προβληματισμοί σχετικά με τις ιδιωτικοποιήσεις των δημόσιων επιχειρήσεων στην Ελλάδα»

Επιβλέπων καθηγητής: Παλαιολόγου Βασίλειος

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ : Φωτεινή Ρουμάνου

Πάτρα, Ιούνιος 2012

Περιεχόμενα

<i>Περίληψη</i>	4
<i>1.Αποσαφήνιση όρων</i>	4
1.1.Ο όρος ιδιωτικοποίηση	4
1.2.Ο όρος αποκρατικοποίηση.....	4
1.3.Ο όρος δημόσια επιχείρηση	5
1.4. Κρατικοποίηση- Εθνικοποίηση.....	5
1.5. Ιδιωτικά αγαθά	5
1.6. Δημόσια αγαθά.....	5
1.7.Αξιόλογα αγαθά.....	6
<i>2. Θεωρητικές προσεγγίσεις</i>	6
2.1. Η Θεωρία των Δικαιωμάτων Ιδιοκτησίας	6
2.2. Η Θεωρία της Δημόσιας Επιλογής.....	7
<i>3.Δημόσιες επιχειρήσεις</i>	8
3.1.Δημόσιες επιχειρήσεις στην Ελλάδα	8
3.2.Η δημόσια επιχείρηση και η διάκριση της.....	9
3.3.Στόχοι δημοσίων επιχειρήσεων.....	10
3.4.Προβλήματα των δημοσίων επιχειρήσεων στην Ελλάδα.....	11
3.5.Αποτελεσματικότητα κρατικών επιχειρήσεων	12
3.6.Η τεχνολογική αποτελεσματικότητα της δημόσιας επιχείρησης.....	12
3.7.Η έκταση της επιχειρηματικής δραστηριότητας του δημοσίου στην Ελλάδα σήμερα	13
<i>4. Ιδιωτικοποιήσεις δημοσίων επιχειρήσεων</i>	15
4.1.Η αναγκαιότητα της ιδιωτικοποίησης.....	15
4.2.Μορφές ιδιωτικοποίησης	17
4.3.Μέθοδοι ιδιωτικοποίησης	17
4.4.Ιδιωτικοποίηση, ανταγωνισμός και αποτελεσματικότητα.....	20
4.5.Στόχοι της ιδιωτικοποίησης.....	21
4.6.Έλεγχος των ιδιωτικοποιημένων δραστηριοτήτων	25
4.7.Ιδιωτικοποιήσεις δημοσίων επιχειρήσεων στην Ελλάδα	25
4.8.Προβλήματα κατά την εφαρμογή της ιδιωτικοποίησης των δημοσίων επιχειρήσεων στην Ελλάδα	26
<i>5.Δημόσιες και ιδιωτικές επιχειρήσεις</i>	28
5.1.Σύγκριση Δημοσίου με τον Ιδιωτικό Τομέα	28
5.2.Επιχειρήματα υπέρ της ιδιωτικής επιχείρησης	29
5.3.Επιχειρήματα υπέρ της δημόσιας επιχείρησης.....	31
<i>6.Ιστορική αναδρομή</i>	34

6.1.Σύντομη ιστορική αναδρομή της εξέλιξης των δημοσίων επιχειρήσεων στην Ελλάδα.	34
6.2.Οι ιδιωτικοποιήσεις στις τρεις σημαντικές υποπεριόδους της δεκαετίας του '90: 1990-1993, 1994-1995, 1996-2000.....	35
6.2.1. Ιδιωτικοποίηση Μεγάλων Δημοσίων Επιχειρήσεων κατά την δεκαετία του 1990	41
6.2.2.Η Ωρίμανση των Εγχώριων Συνθηκών για ιδιωτικοποιήσεις την δεκαετία του 2000-2010.....	44
6.2.3.Ιδιωτικοποιήσεις Μεγάλων Δημοσίων Επιχειρήσεων κατά την Δεκαετία 2000-2010	45
<i>7.Η ελληνική πραγματικότητα: παραδείγματα ιδιωτικοποιήσεων στις δημόσιες επιχειρήσεις.....</i>	<i>54</i>
7.1 Η Ελληνική δημοσιονομική Κρίση και η Αναγκαιότητα των	54
7.2 Η Τρόικα και η Πίεση για Νέα Μέτρα.....	55
7.3.Παράταση μνημονίου με χορηγία αποκρατικοποιήσεων	57
8.Παραδείγματα ιδιωτικοποιήσεων.....	59
8.1. ΟΤΕ.....	59
8.2.ΔΕΗ.....	59
9. Προβληματισμός- Κριτική	61
10. Συνέντευξη- Ποιοτική έρευνα.....	65
11.Συμπεράσματα.....	68
Βιβλιογραφία.....	70
http://www.euretirio.com/2010/06/apokratikopoiiseis.html#ixzz1otfX282d	71

Περίληψη

Η τεχνολογική αναποτελεσματικότητα που χαρακτηρίζει συνήθως τη δημόσια παραγωγή και ειδικότερα τη δημόσια επιχείρηση οδήγησε πολλές χώρες τα τελευταία χρόνια σε ευρείας έκτασης ιδιωτικοποίηση δημόσιων δραστηριοτήτων και ιδιαίτερα δημόσιων επιχειρήσεων. Ως ιδιωτικοποίηση, με την ευρεία έννοια του όρου, θα μπορούσε να χαρακτηριστεί κάθε προσπάθεια ενίσχυσης του ρόλου της αγοράς στην οικονομία. Πρόκειται γενικά για μεταβίβαση από το δημόσιο στον ιδιωτικό τομέα του δικαιώματος πρόσκτησης κερδών από την λειτουργία μιας δραστηριότητας¹.

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι η μελέτη του οικονομικού φαινομένου της ιδιωτικοποίησης. Ειδικότερα, θα γίνει βιβλιογραφική ανασκόπηση στις θεωρητικές προσεγγίσεις που σχετίζονται με την ιδιωτικοποίηση, τις μεθόδους και τους τρόπους ιδιωτικοποίησης καθώς θα επιχειρηθεί μια σύγκριση ανάμεσα στις δημόσιες και ιδιωτικές επιχειρήσεις.

Για την παρουσίαση της ιδιωτικοποίησης στην ελληνική πραγματικότητα, επιλέχθηκε να γίνει παρουσίαση της επιχείρησης του ΟΤΕ με τη βοήθεια του μέσου της συνέντευξης με στέλεχος του ΟΤΕ. Στο τέλος της εργασίας διατυπώνονται τα συμπεράσματα ορμώμενοι άμεσα από την περίπτωση του ΟΤΕ.

1. Αποσαφήνιση όρων

1.1. Ο όρος ιδιωτικοποίηση

Είναι η πώληση εταιριών του δημοσίου τομέα στον ιδιωτικό τομέα.

1.2. Ο όρος αποκρατικοποίηση

Ο όρος αποκρατικοποίηση ή ιδιωτικοποίηση αναφέρεται στη μεταφορά (απελευθέρωση) δραστηριοτήτων από το δημόσιο στον ιδιωτικό έλεγχο ή και στην αλλαγή του ιδιοκτησιακού καθεστώτος².

¹ Γεωργακόπουλος Θ, (1997), *Εισαγωγή στη Δημόσια Οικονομική*, εκδ. Ευγ. Μπένου, Αθήνα, σελ. 234

²<http://www.euretirio.com/2010/06/apokratikopoiiseis.html#ixzz1otfX282d>

1.3.Ο όρος δημόσια επιχείρηση

Με βάση την οργανική της έννοια η δημόσια επιχείρηση αποτελεί νομικό πρόσωπο ιδιωτικού κατά κανόνα δικαίου (συνήθως Ανώνυμη Εταιρία)το οποίο ιδρύεται ή εξαγοράζεται ή ελέγχεται από το κράτος ή οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης ή νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου ή άλλο ελεγχόμενο από το κράτος νομικό πρόσωπο (το κράτος συμμετέχει με μετοχικό κεφάλαιο το οποίο υπερβαίνει το 50%).Η λειτουργία της διέπεται από τους κανόνες ιδιωτικού δικαίου αλλά τέλει υπό κρατική εποπτεία. Με βάση την οικονομική της έννοια η δημόσια επιχείρηση αποτελεί οργανωτική ομάδα η οποία διαθέτει παραγωγικά μέσα του κράτους ή άλλου δημόσιου νομικού προσώπου, δικό της προσωπικό και ορισμένη επιχειρηματική δράση. Σύμφωνα με την Ευρυδίκη Μπεσίλα Βήκα οι δήμοι και οι κοινότητες διαθέτουν δικές τους επιχειρήσεις ή μετέχουν σε επιχειρήσεις με άλλα νομικά ή φυσικά πρόσωπα ή σε επιχειρήσεις που ήδη υπάρχουν με σκοπό την εκτέλεση έργων για την εξυπηρέτηση του κοινού, την παραγωγή αγαθών και την ανάπτυξη δραστηριοτήτων για την προσκόμιση εσόδων³.

1.4.Κρατικοποίηση- Εθνικοποίηση

Είναι η ένταξη ιδιωτικών επιχειρήσεων στο δημόσιο τομέα.

1.5. Ιδιωτικά αγαθά

Τα περισσότερα αγαθά είναι ιδιωτικά. Ένα ιδιωτικό αγαθό, αν καταναλωθεί και από κάποιον άλλον. Για παράδειγμα τα ρούχα είναι ιδιωτικά αγαθά. Υπάρχουν όμως αγαθά, τα οποία μπορούν να καταναλωθούν από όλους ταυτόχρονα, τα οποία ονομάζονται δημόσια αγαθά.

1.6. Δημόσια αγαθά

Είναι τα αγαθά που ακόμα και αν καταναλώνονται από κάποιον, παραμένουν διαθέσιμα για κατανάλωση και από άλλους. Για παράδειγμα ο καθαρός αέρας είναι δημόσιο αγαθό. Το ίδιο και η εθνική άμυνα. Έχουμε ελάχιστες περιπτώσεις ιδιωτικών στρατών. Ένα καθαρό δημόσιο αγαθό είναι ένα αγαθό που όταν καταναλώνεται από κάποιον, η ποσότητα του δε μειώνεται και το χρησιμοποιούν και άλλοι. Μαζί με την

³ Μπεσίλα- Βήκα, Ευ., (2001), *Τοπική αυτοδιοίκηση. Ένας σύγχρονος διοικητικός θεσμός*, εκδ. Σάκκουλα, σελ.50

αδυναμία του αποτελεσματικού αποκλεισμού καταναλωτών από την κατανάλωση του από το γεγονός υποδηλώνει, ότι όλοι καταναλώνουν την ίδια ποσότητα αν και λόγω των διαφορετικών προτιμήσεων τους μπορεί να αντλούν διαφορετική χρησιμότητα από την κατανάλωση του.

1.7. Αξιόλογα αγαθά

Είναι τα αγαθά που κατά την κρατούσα άποψη πρέπει να καταναλώνονται από τα μέλη της κοινωνίας, ανεξάρτητα από το εισόδημα τους. Σε αυτήν την κατηγορία ανήκουν οι υπηρεσίες υγείας, εκπαίδευσης στέγασης κλπ . υπάρχει όμως δικαιολογία για τον κρατικό παρεμβατισμό, όσον αφορά τα αξιόλογα αγαθά; Κατά κάποια έννοια υπάρχει πάντα. Επειδή για παράδειγμα η εικόνα ενός άστεγου δεν είναι ευχάριστη σε κανέναν, η κυβέρνηση παρέχοντας στέγη σε εκείνους που διαφορετικά θα έμεναν στους δρόμους κάνει τους υπόλοιπους να αισθάνονται καλύτερα.

2. Θεωρητικές προσεγγίσεις

2.1. Η Θεωρία των Δικαιωμάτων Ιδιοκτησίας

Η θεωρία των δικαιωμάτων ιδιοκτησίας (property rights) υπογραμμίζει τη βασική διαφορά μεταξύ ιδιωτικών και δημοσίων επιχειρήσεων: την πρακτική δυσκολία μεταβίβασης των δικαιωμάτων ιδιοκτησίας στο δημόσιο. Αντιθέτως, ο ιδιώτης ιδιοκτήτης μπορεί να μεταβιβάζει με σχετική ευκολία την περιουσία του και να ελέγχει τη συμπεριφορά των εντολοδόχων του (agents), ενώ οι πολίτες (εντολείς) δεν μπορούν να έχουν παρόμοιο έλεγχο στους εντολοδόχους τους (δημόσιους αξιωματούχους, γραφειοκρατικά στελέχη). Η συγκεκριμένη προσέγγιση του Alchian προβλέπει ότι λόγω της συμπεριφοράς των δημοσίων λειτουργών οι δημόσιες επιχειρήσεις δεν υπηρετούν το γενικό συμφέρον και δεν μεγιστοποιούν την αξία της δημόσιας περιουσίας. Οι επιχειρήσεις δεν διοικούνται με αποτελεσματικό τρόπο και τα διοικητικά τους στελέχη ζουν με λιγότερο άγχος σε σχέση με τους ιδιώτες συναδέλφους τους.

Η διάσταση συμφερόντων μεταξύ εντολέων-εντολοδόχων είναι γνωστό ότι υπάρχει και στον ιδιωτικό τομέα και εξακολουθεί να είναι ένα από τα σημαντικότερα προβλήματα στην αγορά. Η φύση όμως του δημοσίου τομέα μεγενθύνει το πρόβλημα και οδηγεί στις παρακάτω παραδοχές:

α) η ιδιωτική παραγωγή επιτυγχάνει χαμηλότερα κόστη σε σχέση με τη δημόσια, και

β) στις περιπτώσεις ύπαρξης υγιούς ανταγωνισμού μεταξύ ιδιωτικών και δημοσίων επιχειρήσεων (χωρίς προστατευτικούς νόμους και κανόνες) η διαφορά αποτελεσματικότητας είναι αμελητέα. Συνεπώς, η έλλειψη ανταγωνισμού είναι η ειδοποιός διαφορά και όχι η μεταφορά της ιδιοκτησίας.

2.2. Η Θεωρία της Δημόσιας Επιλογής

Η προσέγγιση της δημόσιας επιλογής (public choice) προσφέρει μια ευρύτερη ερμηνεία του προβλήματος: υποθέτει ότι οι πολιτικοί, οι γραφειοκράτες και οι διοικητές των δημοσίων επιχειρήσεων στοχεύουν στη μεγιστοποίηση του ατομικού τους συμφέροντος. Το πολιτικό συμφέρον, η επιτυχία στις επόμενες εκλογές και η διατήρηση της παρούσας θέσης είναι όλοι παράγοντες εκμετάλλευσης των δημοσίων επιχειρήσεων για το ατομικό (και όχι δημόσιο) συμφέρον. Οι δημόσιες κοινωφελείς επιχειρήσεις (ειδικά ύδρευση, ηλεκτρισμός, τηλεπικοινωνίες) αποτελούν ιδανικά πεδία εφαρμογής κοντόφθαλμων πολιτικών: καταστροφικές τιμολογιακές πολιτικές, συνεχείς προσλήψεις υπεράριθμου προσωπικού, κακή χρήση των φυσικών πόρων. Οι λανθασμένες επιλογές δημιουργούν ελλείμματα και τροφοδοτούν στη συνέχεια τα δημοσιονομικά ελλείμματα.

Από την άλλη πλευρά, οι διοικούντες των δημοσίων επιχειρήσεων χαιρούν μιας σχετικής προστασίας σε σχέση με τα ιδιωτικά στελέχη: οι θητείες τους είναι μακροβιότερες, οι θέσεις τους ασφαλέστερες, οι απολύσεις σε ορισμένες χώρες είναι πρακτικά ανύπαρκτες, και οι αμοιβές τους είναι εξασφαλισμένες (καθώς δεν συνδέονται με τα αποτελέσματα).

Αποτελεί λοιπόν φυσική συνέπεια όχι μόνο το αυξημένο κόστος παραγωγής (συμφωνώντας και με την προηγούμενη θεωρία) αλλά και η αλόγιστη και μη οικονομική αύξηση του παραγόμενου προϊόντος. Ειδικά στην περίπτωση των φυσικών μονοπωλίων, οι πολιτικές δυνάμεις και τα συνδικάτα έχουν εκμεταλλευτεί τη δύναμη τους, αδιαφορώντας για τις πραγματικές ανάγκες της κοινωνίας. Συμπερασματικά, η θεωρία της δημόσιας επιλογής αναγνωρίζει :α) αφενός τις διαφορές στη συμπεριφορά μεταξύ ιδιωτικών και δημοσίων επιχειρήσεων λόγω δυσκολίας στη μεταβίβαση της ιδιοκτησίας, και β) εκτιμά ότι οδηγεί σε υπερπροσφορά προϊόντος λόγω των στρεβλώσεων του συστήματος. Η υπερπροσφορά γίνεται εν συνεχεία αντικείμενο εκμετάλλευσης από τα μέλη του συστήματος

(πολιτικούς, συνδικαλιστές, γραφειοκράτες κλπ) και ο φαύλος κύκλος αυτοσυντηρείται εις βάρος του κοινωνικού συνόλου.

3. Δημόσιες επιχειρήσεις

3.1. Δημόσιες επιχειρήσεις στην Ελλάδα

Οι δημόσιες επιχειρήσεις και οργανισμοί στην Ελλάδα που έχουν εταιρική μορφή ξεπερνούν τις 40. Οι περισσότερες από αυτές δε λειτουργούν σε τομείς με ανταγωνιστές. Παλαιότερα το κράτος είχε στην ιδιοκτησία του και καθαρά ιδιωτικές επιχειρήσεις, οι οποίες περιήλθαν στην ιδιοκτησία του σε μια προσπάθεια να τις σώσει από τη χρεοκοπία ή επειδή παρέβησαν κατάφορα τη νομοθεσία. Για παράδειγμα οι τράπεζες και τα τσιμέντα. Παλαιότερα οι επιχειρήσεις αυτές λειτουργούσαν ως δημόσιες υπηρεσίες και η λειτουργία τους ήταν υπό τον άμεσο έλεγχο της κυβέρνησης. Πολλές από αυτές και κυρίως οι εταιρίες δικτύων χρησιμοποιήθηκαν ως μοχλοί ανάπτυξης και εκσυγχρονισμού με ικανοποιητικά αποτελέσματα. Για παράδειγμα ΔΕΗ ΚΑΙ ΟΤΕ αλλά και με μεγάλες αναποτελεσματικότητες. Στην δεκαετία του 1980 αρχίζουν να γίνονται φανερές οι αναποτελεσματικότητές τους. Αυτές οφείλονται στην κακοδιαχείριση, στις υπερβολικές προσλήψεις και στις υπό-επενδύσεις, αφού για να συγκρατηθούν τα δημοσιονομικά ελλείμματα, οι πιο εύκολες (πολιτικά) περικοπές ήταν στις επενδύσεις των δημοσίων επιχειρήσεων. Οι τιμές των υπηρεσιών διατηρούνται σχετικά χαμηλές αλλά οι στρεβλώσεις είναι πολλές και οι υπηρεσίες τους ανεπαρκείς και κακής ποιότητας. Οι πολιτικές παρεμβάσεις σε όλη αυτή την περίοδο είναι έντονες και οι προμήθειες των επιχειρήσεων αυτών γίνονται αντικείμενο πολιτικών αντιπαραθέσεων. Στη δεκαετία του 1990 ξεκινά μια διαδικασία εξορθολογισμού. Οι ιδιωτικοποιήσεις έχουν γίνει πλέον της μόδας και πολλοί τη θεωρούν ως την πανάκεια, που θα αλλάξει την Ελλάδα. Οι κρατικές επιχειρήσεις που έχουν εμπορικό και κερδοσκοπικό χαρακτήρα ιδιωτικοποιούνται ή εκκαθαρίζονται. Οι μεγάλες επιχειρήσεις δικτύων όπως ΔΕΗ ΚΑΙ ΟΤΕ παίρνουν εταιρική μορφή διοικούνται όπως οι ανώνυμες εταιρίες και προορίζονται για να εισέλθουν στο χρηματιστήριο με απώτερο σκοπό την μερική ή ολική ιδιωτικοποίηση. Έτσι μια περίοδος εκσυγχρονισμού των επιχειρήσεων με έντονη ανάγκη επενδύσεων σε νέες τεχνολογίες ώστε να ικανοποιηθούν οι αυξανόμενες ανάγκες της ελληνικής οικονομίας και κοινωνίας. Αξίζει να αναφερθεί ότι στη δεκαετία του 1980, ένα από

τα πιο σημαντικά ρουσφέτια ήταν η τοποθέτηση τηλεφώνου. Το 1993 υπολογίστηκε ότι υπήρχαν περί το ένα εκατομμύριο εκκρεμείς αιτήσεις για τηλεφωνική σύνδεση. Με τις τολμηρές αποφάσεις που πάρθηκαν περί τα μέσα της δεκαετίας του 1990 όλες οι αιτήσεις είχαν ικανοποιηθεί περί το 2000 και ο ΟΤΕ προσέφερε πλέον και άλλες σύγχρονες υπηρεσίες.

3.2. Η δημόσια επιχείρηση και η διάκριση της

Σύμφωνα με τον κ. Γεωργακόπουλο Θεόδωρο η πηγή εσόδων των δημόσιων φορέων είναι οι δημόσιες επιχειρήσεις. Δηλαδή οι δημόσιοι φορείς αναλαμβάνουν παραγωγική δραστηριότητα με αποτέλεσμα να μην επιτρέπουν να παρέμβουν στις ενέργειες τους οι ιδιωτικοί φορείς και έτσι πραγματοποιούνται οι στόχοι του κοινωνικού συνόλου. Οι δημόσιες επιχειρήσεις μπορούν να διακριθούν σε **αμιγείς** στις οποίες συμμετέχει μόνο το δημόσιο ή **μεικτές** στις οποίες συμμετέχουν μερικά οι ιδιώτες. Το πλεονέκτημα των μικτών επιχειρήσεων είναι ότι υπάρχει εξασφάλιση μεγαλύτερης ορθολογικότητας διότι οι ιδιώτες προσπαθούν να προωθήσουν την ανάπτυξη της επιχείρησης. Όμως το μειονέκτημα τους είναι ότι οι ιδιώτες μπορεί να επηρεάσουν τις αποφάσεις της επιχείρησης με αποτέλεσμα να προωθούνται ιδιωτικοί σε βάρος των κοινωνικών στόχων.

Υπάρχουν κάποιες ιδιωτικές δραστηριότητες που αποτελούν αντικείμενο δημόσιας επιχείρησης:

1. παραγωγή και διανομή ηλεκτρικής ενέργειας: στην Ελλάδα έχουμε τη ΔΕΗ η οποία λειτουργεί από το 1950.
2. η τηλεφωνία: οι τηλεπικοινωνίες παράγονται από τον ΟΤΕ που είναι σήμερα μικτή δημόσια επιχείρηση αφού έχει μέτοχο τόσο το Δημόσιο όσο και ιδιωτικούς φορείς.
3. Ταχυδρομικές υπηρεσίες: οι υπηρεσίες αυτές παράγονται από τα Ελληνικά Ταχυδρομεία ΕΛΤΑ
4. μεταφορές: στην Ελλάδα, το μονοπώλιο των σιδηροδρομικών υπηρεσιών κατέχει ο Οργανισμός Σιδηροδρόμων Ελλάδας (ΟΣΕ), ενώ το μονοπώλιο των αεροπορικών μεταφορών κατέχει η Ολυμπιακή Αεροπορία (ΟΑ). Και οι δύο είναι αμιγείς δημόσιες επιχειρήσεις.
5. χρηματοοικονομικές υπηρεσίες: στη χώρα μας είναι η κεντρική τράπεζα, η Τράπεζα της Ελλάδας, η Εθνική, η Εμπορική, η Αγροτική.

6. λοιπές δραστηριότητες: η παραγωγή φωταερίου, η παραγωγή, η διύλιση και εμπορία υγρών καυσίμων, η βιομηχανία αυτοκινήτων και ορισμένες γεωργικές βιομηχανίες.

3.3. Στόχοι δημόσιων επιχειρήσεων

Οι δημόσιες επιχειρήσεις είναι ένα μέσο δημόσιο φορέων για την υλοποίηση των στόχων τους, δηλαδή βελτίωση κατανομής πόρων, βελτίωση της διανομής του εισοδήματος του πλούτου, σταθεροποίηση της οικονομίας και προώθηση της οικονομικής ανάπτυξης, οι οποίοι είναι και στόχοι δημοσίων επιχειρήσεων.

Δημόσιες επιχειρήσεις δημιουργούνται συνήθως όταν υπάρχουν μονοπώλια ή κλάδοι με έντονες εξωτερικές επιδράσεις και άλλα μέτρα παρέμβασης δημόσιων φορέων που κρίνονται μη αποδοτικά. Σε αυτές τις περιπτώσεις οι δημόσιες επιχειρήσεις επιβάλλουν διαφορετικές τιμές για να μη δημιουργηθεί ελεύθερη αγορά. Ακόμη στόχος των δημοσίων επιχειρήσεων είναι η κοινωνική δικαιοσύνη μέσω αναδιανομής του εισοδήματος του πλούτου. Διαφοροποιούν τις τιμές των προϊόντων ανάλογα με τη κοινωνική τάξη.

Επιπλέον οι δημόσιες επιχειρήσεις επιδιώκουν τη σταθεροποίηση της οικονομίας σε επίπεδο πλήρης απασχόλησης για την αντιμετώπιση της ανεργίας και του πληθωρισμού. Αυτό επιτυγχάνεται με την αύξηση των επενδύσεων σε περιόδους ανεργίας για να αυξηθεί η ζήτηση, η παραγωγή και η απασχόληση ή μειώνουν τις επενδύσεις για να μειωθούν οι πληθωριστικές πιέσεις σε περιόδους πληθωρισμού ζήτησης. Επίσης προβαίνουν σε προσλήψεις προσωπικού ακόμα και αν δεν χρειάζεται, αλλά μόνο και μόνο για την απορρόφηση πλεονάζοντος δυναμικού. Ακόμη όταν αυξάνεται το κόστος δεν αυξάνουν τις τιμές επειδή θέλουν να αποφύγουν δυσμενείς επιδράσεις στο τιμάρθρο. Τέλος επιδιώκουν την οικονομική ανάπτυξη μιας χώρας, με την κατάλληλη τιμολογιακή και επενδυτική που ακολουθούν. Δηλαδή αυτό επιτυγχάνεται με το να χαμηλώνουν τις τιμές των υπηρεσιών τους παρόλο που είναι ακόμη και μικρότερες από τις κανονικές τιμές τους. Επίσης πάλι διαφοροποιούν τις τιμές ανάλογα με την περιοχή. Μειώνουν τις τιμές στις λιγότερο αναπτυγμένες χώρες και τις αυξάνουν στις αναπτυγμένες με σκοπό την ανταγωνιστικότητα των προϊόντων τους. Τέλος ισορροπούν την κατανομή των επενδύσεων στο χώρο και προωθούν την ισορροπία την ανάπτυξη της χώρας.

3.4. Προβλήματα των δημοσίων επιχειρήσεων στην Ελλάδα

1) Η χαμηλή τους τεχνολογική αποτελεσματικότητα η οποία οφείλεται στην έλλειψη κινήτρων των εργαζομένων και της διοίκησης αφού οι διοικήσεις και οι εργαζόμενοι δε διορίζονται με βάση τα προσόντα τους και την επίδοσή τους αλλά σύμφωνα με τις προσβάσεις τους στη κάθε κυβέρνηση και στο κάθε αρμόδιο υπουργό. Αυτό έχει ως συνέπεια να αυξάνεται υπερβολικά ο αριθμός των εργαζομένων και να επιβαρύνεται το κόστος λειτουργίας των επιχειρήσεων αφού οι προσλήψεις γίνονται με βάση τις εκλογικές ανάγκες και όχι με βάση τις ανάγκες των επιχειρήσεων.

2) Η εσφαλμένη πολιτική των τιμών. Προκειμένου να συγκρατήσουν πληθωριστικές πιέσεις στην οικονομία ή για να μειώσουν την οικονομική επιβάρυνση του κοινωνικού συνόλου με το κόστος των υπηρεσιών για να περιορίσουν την λαϊκή δυσарέσκεια. Οπότε συγκρατούν τις αυξήσεις τιμών, δεν μεταβιβάζουν άμεσα το κόστος υπηρεσιών τους σε όσους τη χρησιμοποιούν, αντίθετα όμως χρηματοδοτούν τις επιχειρήσεις αυτές με δάνεια και επιδοτήσεις και κατανέμουν το κόστος υπηρεσιών αυτών στο κοινωνικό σύνολο σαν φορολογία ή κατανάλωση.

3) Εξαιτίας της μεγάλης αναποτελεσματικότητας και της ιδιόμορφης τιμολογιακής πολιτικής των δημοσίων επιχειρήσεων είναι η δημιουργία ελλειμμάτων, τα οποία είτε καλύπτονται από επιχορηγήσεις του κράτους, εντείνοντας τα ελλείμματα και αυξάνοντας τα χρέη της.

4) Οι δημόσιες μεγάλες επιχειρήσεις αποκτούν μονοπωλιακό χαρακτήρα και ισχύ των υπαλλήλων. Η μονιμότητα των υπαλλήλων τους σε συνδυασμό με το μονοπωλιακό χαρακτήρα προσδίδει ιδιαίτερη ισχύ στις οργανώσεις τους, με αποτέλεσμα να επιδιώκουν την αύξηση των αποδοχών τους, καθώς και άλλα οικονομικά ή μη ωφελήματα, δυσανάλογα μάλιστα με τις αυξήσεις παραγωγικότητας τους με δύσκολες επιπτώσεις στο κόστος υπηρεσιών τους και την ανταγωνιστικότητα της οικονομίας.

3.5.Αποτελεσματικότητα κρατικών επιχειρήσεων

- Θεωρητικά και κάτω από συνθήκες πλήρους πληροφόρησης ο Barone (1908) έδειξε ότι δεν κάνει τη διαφορά το αν η ιδιοκτησία είναι ιδιωτική ή κρατική.
- Πιο πρόσφατα οι Sappington and Stiglitz (1987) έδειξαν ότι το ίδιο ισχύει και κάτω από συνθήκες ασύμμετρης πληροφόρησης.
- Οι προϋποθέσεις όμως γι' αυτή την ισοδυναμία είναι πολύ αυστηρές και απαιτητικές και στην πράξη διαφέρουν σημαντικά από τη θεωρία.
- Θέματα πληροφόρησης και κινήτρων είναι πολύ σημαντικά και διαφέρουν από επιχείρηση σε επιχείρηση και χώρα σε χώρα.
- Συναγωγή συμπερασμάτων γενικής ισχύος δεν είναι εύκολη.
- Το πλήθος των εμπειρικών εργασιών που έχουν γίνει φαίνεται να καταλήγουν στα εξής γενικά συμπεράσματα:
 1. Σε ανταγωνιστικές αγορές, η κρατική ιδιοκτησία φαίνεται γενικά να υστερεί της ιδιωτικής από άποψη αποτελεσματικότητας
 2. Σε μη ανταγωνιστικές αγορές, τα συμπεράσματα δεν είναι σαφή για το αν υπερτερεί η μια μορφή ιδιοκτησίας της άλλης.

3.6.Η τεχνολογική αποτελεσματικότητα της δημόσιας επιχείρησης

Το βασικότερο πρόβλημα που αντιμετωπίζει μια δημόσια επιχείρηση είναι η τεχνολογική αναποτελεσματικότητα η οποία αντισταθμίζει την αποτελεσματικότητα των μονοπωλίων. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να προτιμάται το ιδιωτικό μονοπώλιο παρά το δημόσιο μονοπώλιο από άποψη κατανομής πόρων.

Ο λόγος για τον οποίο δημόσια παραγωγή χαρακτηρίζεται από τεχνολογική αναποτελεσματικότητα είναι η έλλειψη κινήτρων. Τα κίνητρα μπορούμε να τα εντάξουμε σε δύο κατηγορίες: οργανωτικά και ατομικά.

Στα οργανωτικά συνήθως κατατάσσονται η πτώχευση και ο ανταγωνισμός ενώ στα ατομικά η μισθολογική διάρθρωση και η μονιμότητα των δημοσίων υπαλλήλων.

Συνοψίζοντας τα κίνητρα:

1. **Η πτώχευση:** μια ιδιωτική επιχείρηση αν αναγκαστεί να πτωχεύσει δεν θα έχει πολλές ζημιές για μεγάλο χρονικό διάστημα ενώ αυτό δε συμβαίνει σε μια δημόσια επιχείρηση. Οπότε μια ιδιωτική επιχείρηση έχει δυνατότητα να

πραγματοποιεί τα κέρδη και να αποφεύγει το κίνδυνο πτώχευσης ελαχιστοποιώντας το κέρδος, κάτι που δε είναι δυνατό να συμβεί σε μια δημόσια επιχείρηση διότι δεν μπορεί να αντιμετωπίσει αυτό τον κίνδυνο λόγω παραγόντων. Η διέξοδος των δημόσιων επιχειρήσεων είναι να χορηγεί μεγαλύτερες αυξήσεις μισθών στους υπαλλήλους τους από την αύξηση της παραγωγικότητας και να καλύπτουν τις ζημιές τους από διάφορες επιδοτήσεις.

2. **Ανταγωνισμός**: η δημόσια επιχείρηση συνήθως δεν αντιμετωπίζει τον ανταγωνισμό με αποτέλεσμα να μην έχει λόγο να προσπαθεί να ελαχιστοποιεί το κόστος της σε αντίθεση με την ιδιωτική επιχείρηση που συνήθως αντιμετωπίζει μεγαλύτερο ανταγωνισμό.

3. **Η μισθολογική διάρθρωση**: υπάρχει διαφορά μεταξύ δημόσιας και ιδιωτικής επιχείρησης όσον αφορά τη διάρθρωση των μισθών. Ο μισθός των ιδιωτικών υπαλλήλων σχετίζεται με την παραγωγικότητα και τα κέρδη της επιχείρησης ενώ στις δημόσιες επιχειρήσεις ο μισθός δεν κανονίζεται με αυτό τον τρόπο. Οπότε σε μια ιδιωτική επιχείρηση οι διοικούντες προσπαθούν να ελαχιστοποιούν τα κόστη και οι εργαζόμενοι μεγιστοποιούν τα κέρδη της επιχείρησης.

4. **Μονιμότητα**: στο δημόσιο τομέα συνήθως εξασφαλίζεται συνήθως η μονιμότητα των υπαλλήλων. Η εξασφάλιση μονιμότητας αποτελεί αντικίνητρο ανάπτυξης δραστηριότητας από τους δημοσίους υπαλλήλους ενώ το κίνητρο απόλυσης των ιδιωτικών υπαλλήλων τους δημιουργεί κίνητρο εντατικοποίησης της προσπάθειάς τους⁴.

3.7. Η έκταση της επιχειρηματικής δραστηριότητας του δημοσίου στην Ελλάδα σήμερα

Αποτέλεσμα της πιο πάνω έντονης τάσης εθνικοποιήσεων ήταν να εξαπλωθεί ο θεσμός της Δημόσιας Επιχείρησης στη χώρα μας και να κατέχει σήμερα ιδιαίτερα σημαντική θέση στην οικονομία. Δυστυχώς δεν υπάρχουν αξιόπιστα στοιχεία που να καλύπτουν όλο το φάσμα των επιχειρήσεων που ελέγχονται σήμερα από δημόσιους φορείς, ιδιαίτερα μάλιστα αν περιληφθούν και οι δημοτικές και κοινοτικές επιχειρήσεις συνεταιριστικού χαρακτήρα, οι δημοτικές επιχειρήσεις λαϊκής βάσης.

⁴ Γεωργακόπουλος, Θ., (1997), *Εισαγωγή στη Δημόσια Οικονομική*, εκδ. Ευγ. Μπένου, Αθήνα, σελ. 228- 229

Πάντως εκτιμάται ότι οι βασικές δημόσιες επιχειρήσεις και οργανισμοί που ελέγχονται άμεσα από το κράτος ξεπερνούν τις 60, οι δευτερογενείς δημόσιες επιχειρήσεις που ελέγχονται από άλλες δημόσιες επιχειρήσεις, και ιδιαίτερα τραπεζικές επιχειρήσεις, ξεπερνούν τις 350, ενώ ένας αρκετά μεγάλος αριθμός είναι οι προβληματικές επιχειρήσεις που αναλήφθηκαν από το Κράτος την τελευταία δεκαπενταετία.

Όσον αφορά στη συμμετοχή των δημοσίων επιχειρήσεων στα βασικά μεγέθη της Ελληνικής Οικονομίας λχ ακαθάριστο προϊόν, απασχόληση, τα διαθέσιμα στατιστικά στοιχεία δεν επιτρέπουν να έχουμε μια εικόνα για το σύνολο των δημοσίων επιχειρήσεων που αναφέραμε πιο πάνω. Από τα στοιχεία που υπάρχουν φαίνεται ότι οι παραδοσιακές επιχειρήσεις συμβάλλουν κατά 7% περίπου στη συνολική απασχόληση του μη γεωργικού τομέα της ελληνικής οικονομίας και κατά περίπου 10% στην προστιθέμενη αξία του τομέα αυτού. Χονδρικές εκτιμήσεις ανεβάζουν την συμμετοχή όλων των δημοσίων επιχειρήσεων στη συνολική απασχόληση του μη γεωργικού τομέα της οικονομίας σε πάνω από 12% και τη συμμετοχή τους στο ακαθάριστο προϊόν του τομέα αυτού σε πάνω από 15%. Η συμμετοχή βέβαια των δημοσίων επιχειρήσεων στην απασχόληση και το προϊόν ορισμένων κλάδων είναι ιδιαίτερα σημαντική. Στον τραπεζικό τομέα οι δημόσιες επιχειρήσεις συμμετέχουν κατά ποσοστό 80% στην απασχόληση και στην προστιθέμενη αξία, στην ενέργεια και ύδρευση κατά 70% στην απασχόληση και γύρω στο 60% στην προστιθέμενη αξία, ενώ στις μεταφορές και επικοινωνίες η συμμετοχή στην απασχόληση ξεπερνά το 30% και στην προστιθέμενη αξία το 45%⁵.

⁵Γεωργακόπουλος Θ, (1997), *Εισαγωγή στη Δημόσια Οικονομική*, εκδ. Ευγ. Μπένου, Αθήνα, σελ.231

4. Ιδιωτικοποιήσεις δημοσίων επιχειρήσεων

4.1. Η αναγκαιότητα της ιδιωτικοποίησης

Παλαιότερα διακρινόταν μια συνεχής διεύρυνση του δημοσίου τομέα, με τη δικαιολογία την εξασφάλιση καλύτερου δημοσίου συμφέροντος πολιτών. Η τάση όμως αυτή οδήγησε σε κρατικά μονοπώλια, σε συρρίκνωση της ιδιωτικής πρωτοβουλίας και τελικά σε χαμηλή παραγωγικότητα του δημόσιου τομέα, ο οποίος συμπαρέσυρε και τον ιδιωτικό τομέα⁶.

Η επέκταση του κράτους στην άσκηση επιχειρηματικής δραστηριότητας, μέσω των δημοσίων επιχειρήσεων και οργανισμών, οδήγησε στον αποπροσανατολισμό της πολιτείας από τον κύριο ρόλο της, ο οποίος είναι η κοινωνική προστασία των πολιτών.

Η τάση αυτή ως βασική αιτία έχει κακή λειτουργία των ιδιωτικών επιχειρήσεων, αλλά και την επιθυμία των πολιτικών να ελέγχουν (διορισμός διοίκησης και εργαζομένων, τιμολογιακή και επενδυτική πολιτική) όσο γίνεται μεγαλύτερο μέρος της οικονομικής δραστηριότητας για να αποκομίζουν κομματικά οφέλη.

Η επικράτηση όμως πολιτικών, αντί ιδιωτικοοικονομικών κριτηρίων, στη λειτουργία των δημοσίων οργανισμών και επιχειρήσεων οδήγησε τις τελευταίες σε ελλείμματα, υποχρέωση και μηδενική παραγωγικότητα.

Ειδικότερα ο δημόσιος τομέας αποτελείται από την Κεντρική Διοίκηση, η εικόνα της οποίας απεικονίζεται με τον τακτικό προϋπολογισμό και τον Προϋπολογισμό Δημοσίων Επενδύσεων και τις ΔΕΚΟ.

Οι ΔΕΚΟ είναι ανεξάρτητοι οργανισμοί οι οποίοι εποπτεύονται από υπουργεία και έπεται ότι λειτουργούν με ιδιωτικοοικονομικά κριτήρια. Στην πράξη όμως η κυβέρνηση διορίζει τις διοικήσεις των ΔΕΚΟ και ο κρατικός προϋπολογισμός καλύπτει τυχόν ελλείμματα ή χρέη τους για δάνεια τα οποία παίρνουν πάντοτε με την εγγύηση του κράτους, ενώ τα πλεονάσματα δεν κατευθύνονται στον κρατικό προϋπολογισμό.

Είναι φανερό ότι οι διορισμοί δημοσίων υπαλλήλων και η ανάθεση έργων ή προμηθειών, η άσκηση κοινωνικής πολιτικής μέσω των ΔΕΚΟ ή των τραπεζών και η τιμολογιακή τους πολιτική καθορίζονται ουσιαστικά από την εκάστοτε κυβέρνηση.

⁶ Δαλαμάγκα, Β.,(2003), *Εισαγωγή στη Δημόσια Οικονομική*, Κριτική, σ.129

Κάτω από αυτές τις συνθήκες και δεδομένου ότι οι δημόσιες επιχειρήσεις δεν ακολουθούν πολιτική ελαχιστοποίησης του κόστους ή μεγιστοποίησης των κερδών, ούτε απολογούνται για χαμηλή αποδοτικότητα, οι ΔΕΚΟ αδυνατούν να λειτουργήσουν όπως οι ιδιωτικές επιχειρήσεις.

Αυτοί είναι οι λόγοι για τους οποίους έχει γίνει γενικά αποδεκτό ότι το δημόσιο έχει αποτύχει ως παραγωγός αγαθών και υπηρεσιών και ενισχύουν τα επιχειρήματα εκείνων οι οποίοι υποστηρίζουν τις ιδιωτικοποιήσεις δραστηριοτήτων του δημόσιου τομέα.

Μετά τον 2^ο παγκόσμιο πόλεμο παρατηρήθηκε μια σημαντική επέκταση της κρατικής δραστηριότητας και η εμπλοκή του κράτους σε πολλές επιχειρηματικές δραστηριότητες. Βασική αντίληψη που επικρατούσε ήταν ότι όπου αποτυγχάνουν οι αγορές να δώσουν το επιθυμητό αποτέλεσμα, τότε το κράτος μπορεί να το κάνει. Επίσης μετά τη δεύτερη πετρελαϊκή κρίση και με την αδυναμία των παραδοσιακών πολιτικών να οδηγήσουν τις οικονομίες σε έξοδο από τον στασιμοπληθωρισμό, επικράτησε η άποψη ότι θα έπρεπε να μειωθεί το μέγεθος του κράτους. Επιπλέον διαπιστώθηκε ότι πολλές από τις κρατικές επιχειρήσεις, επιδιώκοντας ίσως και άλλους στόχους εκτός από οικονομικούς, χαρακτηρίζονταν από μεγάλες αναποτελεσματικότητες. Η πρόοδος σε νέα τεχνολογίες άλλαξε δραματικά τη διαδικασία παραγωγής σε πολλούς κλάδους με κυριότερο τις επικοινωνίες (πχ Ραδιοφωνία, τηλεόραση) και ειδικότερα τηλεπικοινωνίες. Με την παγκοσμιοποίηση και τις μεγάλες πολυεθνικές δεν υπήρχε πλέον δυσκολία να εξευρεθούν οι μεγάλες ποσότητες κεφαλαίων που απαιτούνταν συχνά για την χρηματοδότηση μεγάλων έργων. Πέρα όμως από τους οικονομικούς λόγους ένα κίνητρο για ιδιωτικοποιήσεις ήταν:

- Η μείωση του ρόλου του κράτους στην οικονομία γενικότερα, με το επιχείρημα των νέων φιλελεύθερων ότι το κράτος είναι πάντα πιο αναποτελεσματικό από τον ιδιωτικό τομέα.

- Η αποδυνάμωση των συνδικάτων, στο δημόσιο τομέα, τα οποία σε μερικές χώρες όπως το Ην. Βασίλειο είχαν αποκτήσει μεγάλη δύναμη και έπαιζαν καθοριστικό ρόλο στην λειτουργία των κρατικών επιχειρήσεων.

4.2.Μορφές ιδιωτικοποίησης

Η τεχνολογική αναποτελεσματικότητα που χαρακτηρίζει συνήθως τη δημόσια παραγωγή και ειδικότερα τη δημόσια επιχείρηση οδήγησε πολλές χώρες τα τελευταία χρόνια σε ευρείας έκτασης ιδιωτικοποίηση δημόσιων δραστηριοτήτων και ιδιαίτερα δημόσιων επιχειρήσεων. Ως ιδιωτικοποίηση, με την ευρεία έννοια του όρου, θα μπορούσε να χαρακτηριστεί κάθε προσπάθεια ενίσχυσης του ρόλου της αγοράς στην οικονομία. Πρόκειται γενικά για μεταβίβαση από το δημόσιο στον ιδιωτικό τομέα του δικαιώματος πρόσκτησης κερδών από την λειτουργία μιας δραστηριότητας⁷.

Με την έννοια αυτή, η ιδιωτικοποίηση μπορεί να πάρει τρεις μορφές:

α) **μεταβίβαση της κυριότητας περιουσιακών στοιχείων από το δημόσιο στον ιδιωτικό τομέα.** Πρόκειται για κλασική μορφή ιδιωτικοποίησης δημόσιων δραστηριοτήτων και εφαρμόζεται κυρίως σε δημόσιες επιχειρήσεις, με την πώλησή τους σε ιδιώτες.

β) **Φιλελευθεροποίηση της αγοράς και ενίσχυση των δυνάμεων του ανταγωνισμού στην οικονομία.** Η φιλελευθεροποίηση γίνεται με τη χορήγηση άδειας λειτουργίας και σε ιδιωτικές μονάδες σε τομείς που πριν λειτουργούσαν δημόσιες επιχειρήσεις. Επίσης με την απελευθέρωση της αγοράς λαμβάνει μέρος στις διάφορες αγορές των ιδιωτικών αγαθών.

γ) **Ανάθεση δραστηριοτήτων από τους δημόσιους φορείς σε ιδιωτικούς φορείς μέσω ειδικών διαγωνισμών.** Για παράδειγμα τέτοιες δραστηριότητες που γίνονταν από δημόσιους φορείς και μεταβιβάζονται σε ιδιωτικούς φορείς είναι τα σχολεία και τα νοσοκομεία.

4.3.Μέθοδοι ιδιωτικοποίησης

Η μεταβίβαση μιας δημόσιας επιχείρησης σε ιδιώτες μπορεί να γίνει κυρίως με τους εξής τρόπους:

1. Δημόσια προσφορά (μερική ή ολική) των μετοχών της ή πώληση των μετοχών της απ' ευθείας σε ιδιώτες (μετοχοποίηση)
2. Ρευστοποίηση των περιουσιακών της στοιχείων
3. Αναδιάρθρωση της η διάσπαση σε πολλά τμήματα

⁷ Γεωργακόπουλος Θ, (1997), *Εισαγωγή στη Δημόσια Οικονομική*, εκδ. Ευγ. Μπένου, Αθήνα, σελ. 234

4. Σύμβαση χρηματοδοτικής μίσθωσης των περιουσιακών στοιχείων και της διοίκησης της(leasing)

5. Ανάθεση έργων υποδομής με αυτοχρηματοδότηση

1) Μετοχοποίηση

Η μετοχοποίηση θεωρείται ένα αρχικό βήμα για την ολική ιδιωτικοποίηση της δημόσιας επιχείρησης. Αν δεν μεταβιβαστεί άνω του 51% των μετοχών της σε ιδιώτες, τότε το δημόσιο συνεχίζει να έχει την ιδιοκτησία και τη διοίκηση της επιχείρησης που ουσιαστικά παραμένει στο δημόσιο τομέα ως μικτή πλέον επιχείρηση.

Κατά τη μετοχοποίηση μιας δημόσιας επιχείρησης (π.χ. ΟΤΕ), το κράτος διαθέτει στο κοινό, με δημόσια εγγραφή, μετοχές τις οποίες κατέχει το δημόσιο. Ανάλογα με το ποσοστό του συνολικού αριθμού των μετοχών που διατίθενται στο κοινό κρίνεται και ο βαθμός της ουσιαστικής μεταβίβασης της επιχείρησης στον ιδιωτικό τομέα.

Εάν το ποσοστό αυτό είναι κάτω του 50%, τότε ο μόνος στόχος που επιτυγχάνεται είναι η ταμειυτική ενίσχυση του κρατικού προϋπολογισμού, η μερική διασπορά των μετοχών και η άντληση κεφαλαιακών πόρων από το ταμειυτικό κοινό και τον ιδιωτικό τομέα.

Στα ίδια αποτελέσματα οδηγεί και η απευθείας πώληση των μετοχών μιας δημόσιας επιχείρησης σε ιδιώτες, των οποίων η φερεγγυότητα και η ικανότητα είναι γνωστή εκ των προτέρων.

Η διαδικασία αυτή, η οποία χαρακτηρίζεται από ευελιξία και ταχύτητα, επιλέγεται όταν η επιχείρηση είναι χαμηλής απόδοσης, η κεφαλαιαγορά της χώρας δεν είναι αναπτυγμένη και η εξασφάλιση των εργαζομένων είναι απαραίτητη.

Παρόμοια διαδικασία ιδιωτικοποίησης είναι η πώληση των μετοχών μιας δημόσιας επιχείρησης αλλά με αύξηση του μετοχικού κεφαλαίου. Ουσιαστικά είναι μια μορφή μερικής μετοχοποίησης και δημιουργία μιας μικτής επιχείρησης δημόσιας και ιδιωτικής ιδιοκτησίας.

2) Ρευστοποίηση

Εάν δεν είναι εφικτή η πώληση των μετοχών μπορεί να επιλεγεί η πώληση μερική ή ολική των περιουσιακών στοιχείων(ρευστοποίηση) μιας δημόσιας επιχείρησης με δημοπρασία ή πλειοδοτικό διαγωνισμό ή άμεση διαπραγμάτευση με συγκεκριμένους επενδυτές.

3) Αναδιάρθρωση

Αν μια δημόσια επιχείρηση εμπεριέχει ποικίλες δραστηριότητες και ως σύνολο δεν είναι εύκολο να βρεθεί ο κατάλληλος αγοραστής ή το δημόσιο κρίνει ότι πρέπει να κατέχει εκείνος ορισμένες δραστηριότητες, ενδείκνυται η μεταβίβαση τμημάτων αυτής της επιχείρησης σε ιδιώτες επενδυτές.

Η διαδικασία αυτή διευκολύνει την πώληση (μερική ή ολική) της επιχείρησης και ενισχύει τον ανταγωνισμό για ορισμένες δραστηριότητες, ακόμη και με το σχήμα των εταιρειών συμμετοχών με τη δημιουργία πολλών θυγατρικών εταιρειών.

Για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της δημόσιας επιχείρησης υπάρχει, επίσης, η δυνατότητα της παροχής δικαιωμάτων στην προσφορά ή διανομή αγαθών/υπηρεσιών σε ένα παραγωγό ή διανομέα για προκαθορισμένη χρονική περίοδο (franchising).

4) Leasing

Εάν δεν είναι εφικτή ή επιθυμητή η ολική ιδιωτικοποίηση μιας δημόσιας επιχείρησης μπορεί να επιλεγεί η μέθοδος της χρηματοδοτικής μίσθωσης περιουσιακών στοιχείων ή και της διοίκησης, η οποία εξασφαλίζει για προκαθορισμένη χρονική περίοδο τεχνολογία (μηχανημάτων και εργαλείων) και μεθόδους διοίκησης του ιδιωτικού τομέα.

Η μέθοδος αυτή αποβλέπει στην υψηλότερη απόδοση των περιουσιακών στοιχείων και του εργατικού δυναμικού της δημόσιας επιχείρησης και στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητά της. Το κράτος συνεχίζει να διατηρεί την ιδιοκτησία, τον έλεγχο και την ευθύνη για τις υποχρεώσεις της επιχείρησης.

5) Ανάθεση έργων με αυτοχρηματοδότηση

Η απελευθέρωση των αγορών των χρηματοοικονομικών προϊόντων (κεφαλαιαγοράς και χρηματιστηριακής αγοράς) δίνει τη δυνατότητα σε μεγάλες πολυεθνικές εταιρίες να αναλάβουν την κατασκευή και εκμετάλλευση μεγάλων έργων υποδομής με δικά τους κεφάλαια(αυτοχρηματοδότηση).

Η χρονική διάρκεια εκμετάλλευσης και ο χρόνος παράδοσης και οι όροι εκμετάλλευσης αυτών των έργων καθορίζονται με σαφήνεια στις συμφωνίες που υπογράφουν τα δύο μέρη: ιδιώτης και δημόσιο (π.χ. αεροδρόμιο Σπάτων).

Είναι φανερό ότι η μέθοδος αυτή είναι αποτελεσματική, διευκολύνει την ανάπτυξη αλλά απαιτεί πολύ προσοχή στην καταγραφή των όρων κατασκευής-εκμετάλλευσης- παράδοσης του έργου και την ευθύνη του κράτους ότι θα ανταποκριθεί στη λειτουργία του έργου όταν απομακρυνθεί ο ανάδοχος.

Ουσιαστικά, η μέθοδος αυτή εξασφαλίζει την κατασκευή μεγάλων έργων υποδομής, αλλά η ιδιωτικοποίηση είναι για συγκεκριμένα χρόνια γιατί μετά προβλέπεται κρατικοποίηση του έργου ή της εταιρίας που δημιουργήθηκε με αυτοχρηματοδότηση ιδιωτικών εταιριών.

4.4.Ιδιωτικοποίηση, ανταγωνισμός και αποτελεσματικότητα

Ο βασικότερος στόχος ιδιωτικοποίησης είναι η αύξηση του ανταγωνισμού και η βελτίωση ανταγωνιστικότητας των ιδιωτικοποιημένων δραστηριοτήτων. Η ιδιωτικοποίηση ενισχύοντας τον ανταγωνισμό οδηγεί στην βελτίωση της αποτελεσματικότητας. Η ιδιωτικοποίηση δημοσίων επιχειρήσεων που γίνονται με την μεταβίβαση κυριότητας περιουσιακών στοιχείων δημοσίου ενισχύει την ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων αυτών μέσω της αγοράς κεφαλαίου. Η κατοχή μετοχών από ιδιώτες είναι ενδεχόμενο να αυξήσει την πίεση πάνω στους διοικούντες τις επιχειρήσεις για ελαχιστοποίηση του κόστους και μεγιστοποίηση των κερδών κάτι που δε γινόταν όταν οι δραστηριότητες αυτές ήταν κάτω από τον έλεγχο του δημοσίου. Πρόβλημα δημιουργείται από παραπληροφόρηση με αποτέλεσμα οι διοικούντες της επιχείρησης κατέχουν συνήθως καλύτερη πληροφόρηση την οποία μπορεί να στρεβλώσουν και να τη μεταβιβάζουν προς τους δικούς τους μετόχους για την εξυπηρέτηση συμφερόντων τους.

Εκτός από τη βελτίωση του ανταγωνισμού στην αγορά κεφαλαίου, η ιδιωτικοποίηση μπορεί να οδηγήσει στη βελτίωση του ανταγωνισμού στην αγορά του προϊόντος που παρέχει η επιχείρηση. Η ιδιωτικοποίηση μπορεί να οδηγήσει σε αύξηση του αριθμού μονάδων που διεξάγουν την ιδιωτικοποιημένη δραστηριότητα και αυτό ενδέχεται αν ενισχύσει τον ανταγωνισμό στον κλάδο. Μπορεί όμως να μην αυξήσει τον αριθμό μονάδων απλώς να οδηγήσει σε αντικατάσταση του δημοσίου από ιδιωτικό μονοπώλιο. Η αντικατάσταση αυτή μπορεί να ενισχύσει τις δυνάμεις του ανταγωνισμού με την εισαγωγή άλλων ανταγωνιστικών επιχειρήσεων οι οποίες θα εισέλθουν στον κλάδο και θα εκτοπίσουν την αναποτελεσματική δημόσια επιχείρηση. Η αποτελεσματικότητα του ανταγωνισμού εξαρτάται από το πόσο υψηλές θα είναι οι δαπάνες που θα διαθέσει επιχείρηση τις οποίες δεν μπορεί να ανακτήσει μετά την έξοδο της από τον κλάδο. Για να είναι αποτελεσματικός ανταγωνισμός θα πρέπει οι νέες επιχειρήσεις να μπαίνουν στην ίδια τεχνολογία και οι υφιστάμενες επιχειρήσεις να μην μπορούν να μεταβάλλουν τις τιμές με την είσοδο

νέων επιχειρήσεων και οι καταναλωτές να μπορούν ανταποκρίνονται στις τιμές. Διαφορετικά οι παλιές επιχειρήσεις έχουν πλεονεκτήματα και υπάρχει αναποτελεσματικότητα του ανταγωνισμού.

«Η ιδιωτικοποίηση επηρεάζει τις πιο πάνω συνθήκες ανταγωνισμού?

Η μεταβίβαση των μετοχών από τον δημόσιο στον ιδιωτικό τομέα στα φυσικά μονοπώλια δεν επηρεάζει σημαντικά τις δαπάνες αυτές ούτε δημιουργεί συνθήκες ανταγωνισμού. Η ανάθεση όμως δραστηριοτήτων σε ιδιωτικές επιχειρήσεις με τη μορφή συμβάσεων μπορεί να ενισχύσει τον δυνητικό ανταγωνισμό με τον περιορισμό δαπανών που δεν ανακτώνται σε περίπτωση αναχώρησης από τον κλάδο. Για παράδειγμα η σίτιση των φοιτητών σε ιδιωτικές επιχειρήσεις όταν το Πανεπιστήμιο διαθέτει τη σχετική υποδομή»⁸.

4.5. Στόχοι της ιδιωτικοποίησης

Με τα προγράμματα ιδιωτικοποίησης των δημόσιων επιχειρήσεων, οι κυβερνήσεις στοχεύουν:

1) **Δημοσιονομική εξυγίανση**, μέσω της εξοικονόμησης δημοσίων δαπανών και της αύξησης των δημοσίων εσόδων.

«Η πώληση των δημοσίων επιχειρήσεων σε ιδιώτες απαλλάσσει τον κρατικό προϋπολογισμό από το βάρος των δαπανών που διενεργούσε στο παρελθόν με τη μορφή επιδοτήσεων ή παροχής εγγυήσεων στις τράπεζες για τα δάνεια τα οποία συνήπταν οι δημόσιες επιχειρήσεις.»⁹

Οι επιδοτήσεις πολλών ΔΕΚΟ, μέσω του προϋπολογισμού, αποτελούν συνηθισμένη πρακτική για την κάλυψη ζημιών τους ή για την αποφυγή δημιουργίας ελλειμμάτων. Τα ελλείμματα των ΔΕΚΟ δεν οφείλονται μόνο στις εγγενείς αδυναμίες* των δημοσίων επιχειρήσεων *(πολιτικά εξαρτημένο και ανεπαρκές management, υπεράριθμο και χαμηλής εξειδίκευσης προσωπικό, τεχνολογική υστέρηση, έλλειψη συνθηκών ανταγωνισμού και κινήτρων κλπ) αλλά και στη συστηματική προσπάθεια της Κεντρικής Διοίκησης να χρησιμοποιεί χωρίς αποζημίωση, τις ΔΕΚΟ ως όργανο αποζημίωσης των οικονομικών της στόχων. Έτσι, ο στόχος πχ της συγκράτησης του πληθωρισμού επιδιώκεται συχνά μέσω

⁸ Γεωργακόπουλος Θ, (1997), *Εισαγωγή στη Δημόσια Οικονομική*, εκδ. Ευγ. Μπένου, Αθήνα, σελ. 238-239

⁹ Δαλαμάγκα, Β.,(2003), *Εισαγωγή στη Δημόσια Οικονομική*, Κριτική, σ.129

εξαναγκασμού των ΔΕΚΟ να κρατούν σταθερές τις τιμές των υπηρεσιών τους ή τις αυξάνουν με ρυθμό χαμηλότερο του πληθωρισμού. Ομοίως, ο στόχος του περιορισμού της ανεργίας ικανοποιείται εν μέρει μέσω της υποχρέωσης, που επιβάλλεται στις ΔΕΚΟ, να προσλαμβάνουν πλεονάζον ή ακατάλληλο προσωπικό.

Επειδή οι επιδοτήσεις από τον προϋπολογισμό προς τις ΔΕΚΟ δεν επαρκούν συνήθως για να καλύψουν τα ελλείμματα τους, αναγκάζονται οι δημόσιες επιχειρήσεις να προσφεύγουν για δανεισμό στις εμπορικές τράπεζες. Λόγω όμως της εξασθενημένης οικονομικής επιφάνειας πολλών ΔΕΚΟ, οι τράπεζες δεν είναι διατεθειμένες να τις δανειοδοτήσουν, εκτός εάν το κράτος εγγυηθεί την ομαλή εξυπηρέτηση δανείων. Ο χρόνος αποπληρωμής των δανείων βρίσκει κατά κανόνα ανέτοιμες τις ΔΕΚΟ να ανταποκριθούν στις υποχρεώσεις τους, οπότε οι εγγυήσεις του Δημοσίου καταπίπτουν και τα οφειλόμενα ποσά μεταφέρονται στο δημόσιο χρέος.

Όλες οι παραπάνω επιβαρύνσεις του προϋπολογισμού εξαλείφονται με την ιδιωτικοποίηση των δημοσίων επιχειρήσεων(αν και χάνεται το πλεονέκτημα της άσκησης παρεμβατικής πολιτικής από το κράτος). Στο σημείο αυτό, θα πρέπει να τονιστεί ότι η πώληση μιας δημόσιας επιχείρησης οδηγεί σε μείωση της αξίας των περιουσιακών στοιχείων του Δημοσίου, και επομένως, το προϊόν της πώλησης δεν πρέπει να χρησιμοποιείται για την εξυπηρέτηση καταναλωτικών αναγκών(όπως ακριβώς και ένας ιδιώτης δεν είναι συνετό να πουλήσει το σπίτι του για να κάνει ταξίδια αναψυχής, επειδή μειώνεται έτσι η αξία της περιουσίας του). Η σωστή λύση είναι να διατίθενται το προϊόν της εκποίησης για την εξόφληση ισόποσου τμήματος του δημόσιου χρέους (ή όπου το δημόσιο χρέος είναι χαμηλό για τη χρηματοδότηση παραγωγικών επενδύσεων), έτσι ώστε η καθαρή θέση του Δημοσίου να παραμένει αμετάβλητη.

Από την πλευρά των εσόδων, θα πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι η πώληση μιας δημόσιας επιχείρησης, ιδίως αν αυτή είναι κερδοφόρος, ασκεί μια εφάπαξ θετική και μια μακροχρόνια αρνητική επίδραση. Ειδικότερα:

- Στο έτος της συναλλαγής, τα δημόσια έσοδα αυξάνουν κατά το ποσό, που αντιστοιχεί στο τίμημα της πώλησης.
- Στα μεταγενέστερα χρόνια, τα δημόσια έσοδα μειώνονται διότι το κράτος παύει πλέον να εισπράττει το μέρισμα(ως μοναδικός μέτοχος των δημοσίων

επιχειρήσεων) και την πρόσοδο, από την εκχώρηση στις δημόσιες επιχειρήσεις του προνομίου της μονοπωλιακής λειτουργίας.

Θα πρέπει, επομένως, να λαμβάνεται πρόνοια ώστε η ιδιωτικοποίηση μιας δημόσιας επιχείρησης να γίνεται σε τιμή, που να αντανakλά τη παρούσα (κεφαλαιοποιημένη) αξία όλων των προσδοκώμενων μελλοντικών προσόδων της εκποιούμενης μονάδας.

2) Περιορισμός του μεγέθους του δημόσιου τομέα. Η ιδιωτικοποίηση μιας δημόσιας επιχείρησης σημαίνει στην ουσία μείωση του μεγέθους του δημόσιου τομέα και περιορισμό του ρόλου του κράτους στη διαδικασία παραγωγής αγαθών.

Η παρούσα του κράτους, μέσω των δημοσίων επιχειρήσεων, στην παραγωγική διαδικασία και ιδίως σε κλάδους, όπου θα μπορούσαν να δραστηριοποιηθούν ιδιωτικοί φορείς με μεγαλύτερη αποδοτικότητα και χωρίς επιβάρυνση του Προϋπολογισμού προκαλεί σύμφωνα με τις απόψεις ορισμένων οικονομολόγων, σοβαρές αποκλίσεις από την άριστη κατανομή των παραγωγικών πόρων. Αντίθετα, οι φόροι και οι ρυθμιστικές παρεμβάσεις του κράτους προς τις ιδιωτικοποιημένες επιχειρήσεις ιδίως σε θέματα τιμολογιακής πολιτικής μπορούν, υπό προϋποθέσεις, να δημιουργήσουν υγιέστερες βάσεις για δυναμική οικονομική ανάπτυξη, μέσω της ορθολογικότερης χρήσης των παραγωγικών μέσων και της εξάλειψης των προνομίων και των άνισων όρων ανταγωνισμού¹⁰.

3) Εξορθολογισμός της εισοδηματικής πολιτικής. Ένα επιχείρημα, που προβάλλεται συχνά κατά των δημοσίων επιχειρήσεων, είναι ότι τα σωματεία των εργαζομένων σε αυτές έχουν δυσανάλογα ισχυρή διαπραγματευτική δύναμη, λόγω αφενός των στενών δεσμών τους με την πολιτική εξουσία και αφετέρου της νευραλγικής θέσης των δημοσίων επιχειρήσεων στο παραγωγικό κύκλωμα(ηλεκτρισμός, τηλεπικοινωνίες, μεταφορές κλπ). Έτσι, οι εργαζόμενοι στις ΔΕΚΟ απολαύουν υψηλότερων αποδοχών, πληρέστερης κοινωνικοασφαλιστικής κάλυψης και περισσότερων προνομίων σε σχέση με τους εργαζόμενους στον ιδιωτικό τομέα.

Συναφής είναι και η κατηγορία, που ενίοτε προσάπτεται στους επικεφαλής των εργατικών ενώσεων, ότι έχουν επιβάλλει στις Διοικήσεις των ΔΕΚΟ μια μορφή άτυπης συνδιαχείρισης. Η συνδιαχείριση αυτή μπορεί να φθάσει μέχρι το σημείο να επηρεάζει κρίσιμες επιλογές των ΔΕΚΟ (επενδύσεις, αναπροσανατολισμός

¹⁰ Δαλαμάγκα, Β.,(2003), *Εισαγωγή στη Δημόσια Οικονομική*, Κριτική, σ.130

δραστηριοτήτων, προσλήψεις και κρίσεις του προσωπικού) και να υπαγορεύει σε κάποιο βαθμό τη μορφή και το περιεχόμενο της εισοδηματικής πολιτικής (ρυθμοί αύξησης των αποδοχών καθ' υπέρβαση των ρυθμών αύξησης του πληθωρισμού και της παραγωγικότητας). Υπάρχει λοιπόν βάσιμος λόγος να πιστεύεται ότι η ιδιωτικοποίηση θα συμβάλλει στην προσαρμογή των απαιτήσεων του εργατικού και στελεχιακού δυναμικού των ΔΕΚΟ στις πραγματικές δυνατότητες και ανάγκες της οικονομίας όπως επίσης και στον περιορισμό εκείνων των εισοδηματικών ανισοτήτων, που δεν οφείλονται στις διαφορές ικανοτήτων, γνώσεων και προσόντων των εργαζομένων.

Υπάρχει βέβαια και η αντίθετη άποψη, που υποστηρίζει ότι, με βάση την εμπειρία από πολλές ευρωπαϊκές επιχειρήσεις, ο θεσμός της συνδιαχείρισης (ή ακόμη και της αυτοδιαχείρισης) μπορεί να έχει ευνοϊκές επιπτώσεις στην αποδοτικότητα των δημοσίων επιχειρήσεων. Αυτό συμβαίνει διότι δημιουργούνται συνθήκες εργασιακής ειρήνης, ενισχύεται η διαφάνεια και ο έλεγχος επί των Διοικήσεων, τονώνεται το ενδιαφέρον των εργαζομένων για την καλή πορεία των επιχειρήσεων και εξασθενούν οι πολιτικές και λοιπές πιέσεις, που έχουν ως αποτέλεσμα τη μη ορθολογική αξιοποίηση των πόρων¹¹.

4) Συμμετοχή του ευρύτερου κοινού στο επιχειρηματικό γίγνεσθαι.

Όταν η ιδιωτικοποίηση μιας δημόσιας επιχείρησης παίρνει τη μορφή της πώλησης (τμήματος ή του συνόλου) τον μετοχών στο ευρύτερο κοινό, τα περισσότερα νοικοκυριά έχουν τη δυνατότητα να γίνουν μέτοχοι και να επιδείξουν μεγαλύτερο ενδιαφέρον για τις οικονομικές εξελίξεις. Αυτή η ευρεία διασπορά των μετοχών η οποία αποκαλείται από ορισμένους οικονομολόγους «λαϊκός καπιταλισμός» έχει ως αποτέλεσμα την ενίσχυση του ρόλου του Χρηματιστηρίου, ως μέσο χρηματοδότησης των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων και την πιο εξισωτική διανομή του πλούτου και του εισοδήματος. Όταν μάλιστα ένα μέρος των μετοχών διατίθενται και στους εργαζομένους της επιχείρησης, κεντρίζεται το ενδιαφέρον τους για αύξηση παραγωγικότητάς τους και τη βελτίωση της κερδοφορίας της επιχείρησης.

Η διασπορά των μετοχών στο ευρύτερο κοινό έχει επικριθεί από ορισμένους οικονομολόγους, με αιτιολογικό ότι παρεμποδίζει τη διαμόρφωση ισχυρών πλειοψηφικών πακέτων από μεγάλους στρατηγικούς επενδυτές, οι οποίοι θα μπορούσαν να αναλάβουν και τη διαχείριση (management) της εταιρείας. Έτσι με μια

¹¹ Δαλαμάγκα, Β.,(2003), *Εισαγωγή στη Δημόσια Οικονομική*, Κριτική, σ.131

ευρεία διασπορά μετοχών η διακράτηση και ενός μικρού ακόμη ποσοστού, έστω του 20% των μετοχών της δημόσιας επιχείρησης από το κράτος του επιτρέπει να διατηρεί μια συμπαγή μειοψηφία, η οποία εξακολουθεί να ελέγχει την επιχείρηση και αν εμποδίζει τον εκσυγχρονισμό της¹².

4.6. Έλεγχος των ιδιωτικοποιημένων δραστηριοτήτων

«Όπως είδαμε η ιδιωτικοποίηση μπορεί να ενισχύσει τις δυνάμεις του ανταγωνισμού και πως η ενίσχυση των ανταγωνιστών οδηγεί σε βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των δημόσιων επιχειρήσεων»¹³.

Στην πράξη όμως η ιδιωτικοποίηση μπορεί να βελτιώσει τις συνθήκες ανταγωνισμού, συνήθως όμως δε δημιουργεί συνθήκες τέλειου ανταγωνισμού αφού οι περισσότερες από τις ιδιωτικοποιημένες δραστηριότητες αποτελούσαν φυσικά μονοπώλια και το άνοιγμα της αγοράς μπορεί απλώς να επιτρέψει την είσοδο μιας ή ενός μικρού αριθμού επιχειρήσεων. Γι' αυτό στην πράξη οι δημόσιοι φορείς ελέγχουν τις ιδιωτικοποιημένες επιχειρήσεις. Ο όρος έλεγχος συνήθως αναφέρεται στην προσπάθεια των δημόσιων φορέων να διαμορφώσουν τους κανόνες λειτουργίας των επιχειρήσεων οι οποίοι να κατευθύνουν και να περιορίζουν την δραστηριότητα τους ώστε να πετυχαίνουν καλύτερα οι στόχοι του κοινωνικού συνόλου και ιδιαίτερα η αύξηση της αποτελεσματικότητας τους.

4.7. Ιδιωτικοποιήσεις δημόσιων επιχειρήσεων στην Ελλάδα

Η ιδιωτικοποίηση των δημόσιων επιχειρήσεων με πρώτη και καλύτερη τον ΟΤΕ, δεν απέβλεπε τόσο στην είσπραξη εσόδων, όσο στη βελτίωση της λειτουργίας των επιχειρήσεων και στην απεξάρτηση τους από το πολιτικό σύστημα. Η κερδοφορία είναι πλέον ένας δείκτης που ενδιαφέρει τους επενδυτές, μεταξύ των οποίων είναι και υπάλληλοι της επιχείρησης, αλλά και μικροεπενδυτές. Η δημοσίευση ισολογισμών, οι έλεγχοι από ορκωτούς ελεγκτές, ο εξορθολογισμός της τιμολογιακής πολιτικής και η αναμενόμενη είσοδος ανταγωνιστών, βελτίωσαν σημαντικά όχι μόνο τις οικονομικές επιδόσεις των επιχειρήσεων αλλά και την ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών. Οι επιχειρήσεις με εταιρική μορφή έπαυσαν πλέον να αποτελούν τμήμα προϋπολογισμού της γενικής κυβέρνησης και να

¹² Δαλαμάγκα, Β.,(2003), *Εισαγωγή στη Δημόσια Οικονομική*, Κριτική, σ.132

¹³ Γεωργακόπουλος Θ, (1997), *Εισαγωγή στη Δημόσια Οικονομική*, εκδ. Ευγ. Μπένου, Αθήνα, σελ. 240

ακολουθούν κανόνες σύγχρονης εταιρικής διακυβέρνησης. Μετά την μερική ιδιωτικοποίηση του ΟΤΕ, της ΔΕΗ και της ΕΥΔΑΠ (ύδρευση), ακολούθησαν και αρκετές άλλες επιχειρήσεις και η διαδικασία συνεχίζεται με την ιδιωτικοποίηση εταιριών που αφορούν λιμάνια, όπως του Πειραιά και της Θεσσαλονίκης. Υπήρξαν και περιπτώσεις με πιο χαρακτηριστική, εκείνη της Ολυμπιακής Αεροπορίας, όπου η ιδιωτικοποίηση δεν μπόρεσε να επιτευχθεί, παρά τις πολλές προσπάθειες και ακόμη δεν έχει τελειώσει.

4.8. Προβλήματα κατά την εφαρμογή της ιδιωτικοποίησης των δημόσιων επιχειρήσεων στην Ελλάδα

Τα προβλήματα που εμφανίστηκαν κατά την εφαρμογή της ιδιωτικοποίησης οφείλονται και στους εξής λόγους:

Ø Ανεπαρκής προετοιμασία – περιπτωσιακός σχεδιασμός

Η έλλειψη σχεδιασμού προκάλεσε προβλήματα. Αλλαγές στις απόψεις κυβέρνησης αλλά και στα πλάνα μετά την έναρξη διαδικασίας υλοποίησης περιστασιακές υπαναχωρήσεις και αντιθέσεις διατηρούν ένα υψηλό επίπεδο αβεβαιότητας αναφορικά με την πολιτική της ιδιωτικοποίησης και τις μεθόδους εφαρμογής τους. Η αποφασιστικότητα για τις επιλεγμένες κατευθύνσεις και για το αποτέλεσμα τους δεν είναι υψηλή. Φαίνεται ότι το ελληνικό μοντέλο ιδιωτικοποίησης διαμορφώνεται συνεχώς στο δρόμο υλοποίησης του και ίσως αναδυθεί ως ένα ξεκάθαρο μοντέλο όταν περισσότερες και μεγαλύτερες επιχειρήσεις προωθηθούν στη διαδικασία ιδιωτικοποίησης. Η έλλειψη εμπειρίας και η περιορισμένη κατανόηση των διαστάσεων των ελληνικών ιδιαιτεροτήτων και πολυπλοκοτήτων εξηγεί ίσως εν μέρει την προετοιμασία. Πιθανοί αγοραστές μπορεί να επιφυλαχθούν εξαιτίας της αβεβαιότητας, η οποία περιβάλλει τα σχέδια και τους όρους ιδιωτικοποίησης. Η ανάγκη για ένα γενικό πλαίσιο σχέδιο έχει σημειωθεί από εσωτερικούς συμμετέχοντες αλλά και από εξωτερικούς παρατηρητές.

Θεσμικοί – διοικητικοί περιορισμοί: Οι υπάρχοντες θεσμικοί και διοικητικοί περιορισμοί έχουν προκαλέσει διάφορα προβλήματα στην προσπάθεια για ιδιωτικοποίηση και θεσμικοί κανόνες πρέπει να τροποποιηθούν έτσι ώστε αν καταργήσουν τα εμπόδια που τίθενται στον ανταγωνισμό και στην μεταβίβαση δραστηριοτήτων του δημοσίου τομέα στον ιδιωτικό τομέα. Αυτά περιλαμβάνουν αλλαγές στις ρυθμίσεις που ορίζουν αποκλειστικά δικαιώματα και δημόσια μονοπώλια. Για παράδειγμα τον ηλεκτρισμό, την τηλεφωνία, τις λεωφορειακές

γραμμές. Προσαρμόζοντας το δημόσιο λογιστικό στις ιδιωτικοποιήσεις των επιχειρήσεων, έτσι ώστε να διευκολυνθεί η διαχείριση κρατικών κεφαλαίων προερχόμενων από Ευρωπαϊκά Προγράμματα από ιδιωτικούς φορείς κτλ. Τα νόμιμα δικαιώματα των προηγούμενων ιδιοκτητών των προβληματικών επιχειρήσεων οι οποίοι προσέφυγαν στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο εναντίον του ΟΑΕ, έχουν προκαλέσει καθυστερήσεις και αβεβαιότητες με πολιτικές προεκτάσεις. Νομικές δυσκαμψίες περιορίζουν τη διοικητική πρακτική διότι δυσχεραίνουν την αλλαγή εκκαθαριστή όταν η διαδικασία έχει τελεματωθεί ή η πραγματοποίηση συνέλευσης των μετοχών όταν τα γραφεία είναι μπλοκαρισμένα από απεργούς εργαζομένους. Η δυναμικότητα της δημόσιας διοίκησης να προετοιμαστεί για ένα δυνητικό εφικτό πρόγραμμα ιδιωτικοποιήσεων υπήρξε περιορισμένη. Η κυβέρνηση ήταν αναγκασμένη να ζητήσει βοήθεια από τους ξένους συμβούλους και χρηματοοικονομικά ιδρύματα.

Ø Έλλειψη εταιρικής αναδιάρθρωσης-εξυγίανσης πριν τη μεταβίβαση

Η δυνατή ζήτηση για εταιρίες υπό πώληση περιορίζονται από προβλήματα που οφείλονται στα συσσωρευμένα χρέη τους προς τράπεζες, ασφαλιστικούς οργανισμούς και το κράτος. Λύσεις σε αυτά τα προβλήματα μέσω της μετατροπής των χρεών σε κεφάλαιο έχει επιδράσεις στην κεφαλαιουχική δομή των πιστωτών-εταιριών. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει εκφράσει την ανησυχία της για την επίδραση τέτοιων μέτρων στον ανταγωνισμό. Η μετατροπή των υποχρεώσεων απαιτεί αλλαγές σε ορισμένους νομικούς και διοικητικούς κανονισμούς. Σήμερα είναι πολύ δύσκολο για πιθανές αγοραστές να έχουν μια ξεκάθαρη εικόνα των υποχρεώσεων τις οποίες θα αναλάβουν μαζί με την εταιρία. Από την άλλη πλευρά το βάρος στο Υπουργείο Οικονομικών από δάνεια θα μειώσει τα έσοδα από την πώληση στο έλλειμμα του προϋπολογισμού. Επιπλέον προκύπτουν προβλήματα στη έλλειψη οργάνωσης και διοικητικής αναδιάρθρωσης πριν τη πώληση, όπως δε διασφαλίζουν χαμηλές τιμές και άλλες ωφέλειες από την προώθηση ανταγωνισμού.

Ø Αντιδράσεις από εργαζομένους και κοινωνικές ομάδες

Οι αντιδράσεις από εργαζομένους για τα σχέδια ιδιωτικοποιημένων των επιχειρήσεων ήταν έντονες. Για παράδειγμα η ΕΑΣ στην οποία αναβλήθηκαν τα σχέδια για επανεξέταση όταν εκφράστηκε κυβερνητική πρόθεση. Επιπλέον τα συνδικάτα ήταν αντίθετα με την ιδιωτικοποίηση των δημόσιων επιχειρήσεων της Ελλάδας και το εξέφραζαν ακόμη και με απεργίες¹⁴.

¹⁴Τάτσος, Ν.,(1991), *Τα δημόσια οικονομικά στην Ελλάδα*, Αθήνα, εκδ Σμπίλιας, σελ. 329-331

5. Δημόσιες και ιδιωτικές επιχειρήσεις

5.1. Σύγκριση Δημόσιου με τον Ιδιωτικό Τομέα

Οι κυριότερες διαφορές των δύο βασικών τομέων της οικονομίας οφείλονται στα εξής:

«Η κινητήρια δύναμη του ιδιωτικό-οικονομικού τομέα είναι η ικανοποίηση των προσωπικών ή ατομικών αναγκών. Απώτερος σκοπός των ατόμων είναι η ικανοποίηση των αναγκών τους. Αντιθέτως ο Δημοσιοοικονομικός τομέας στρέφεται στην ικανοποίηση συλλογικών αναγκών. Η ειδοποιός διαφορά των ατομικών και των συλλογικών αναγκών είναι ότι η ικανοποίηση των συλλογικών μπορεί αν γίνει ταυτοχρόνως για περισσότερα από ένα άτομα.

Επιπλέον στόχος της οικονομικής δραστηριότητας των φορέων (παραγωγών, νοικοκυριών) των οικονομικών αποφάσεων του Ιδιωτικοοικονομικού Τομέα είναι η προσωπική και η οικονομική ωφέλεια. Στόχος των νοικοκυριών είναι η μεγιστοποίηση του επιπέδου χρησιμότητας ή ατομικής ευημερίας. Ομοίως ο κύριος στόχος των παραγωγών είναι η μεγιστοποίηση των κερδών τους. Αντιθέτως ο απώτερος στόχος της οικονομικής δραστηριότητας του Κράτους είναι η μεγιστοποίηση της κοινωνικής ευημερίας.

Η λειτουργία του Ιδιωτικοοικονομικού τομέα βασίζεται στο σύστημα των τιμών. Πράγματι οι τιμές των διάφορων αγαθών και των παραγωγικών συντελεστών όπως αυτές προσδιορίζονται από τη ζήτηση και την προσφορά τους κατανέμουν τους παραγωγικούς συντελεστές στις εναλλακτικές τους χρήσεις και τα αγαθά στους καταναλωτές. Αντιθέτως η λειτουργία του Δημοσιοοικονομικού Τομέα βασίζεται κυρίως στον Κρατικό Προϋπολογισμό οι αποφάσεις δε οι οποίες εκφράζονται σ' αυτόν είναι συνήθως πολιτικής φύσεως απρόσωπες και υποχρεωτικές για τους κατοίκους μιας χώρας.

Μπορούμε να παρατηρήσουμε επίσης ότι σε μια οικονομία που βασίζεται κυρίως στο σύστημα της αγοράς, υπάρχει αποκέντρωση των αποφάσεων του Ιδιωτικοοικονομικού Τομέα. Αντιθέτως η τάση συγκεντρώσεως των αποφάσεων χαρακτηρίζει τη λειτουργία του Δημοσιοοικονομικού Τομέα.»¹⁵

¹⁵ Δράκου, Γ. Ε., (1998), *Εισαγωγή στη Δημόσια Οικονομική*, Εκδόσεις Σταμούλης ΑΘΗΝΑ, σελ10- 11

Η ίδρυση και λειτουργία των δημοσίων επιχειρήσεων αποβλέπει στην προώθηση ορισμένων στόχων. Αυτό όμως δε σημαίνει ότι οι στόχοι δεν μπορούν να επιτευχθούν με τη λειτουργία των ιδιωτικών επιχειρήσεων στους κλάδους, όπου δραστηριοποιούνται σήμερα οι δημόσιοι φορείς. Οι αναποτελεσματικότητες της αγοράς(στρεβλώσεις στην κατανομή των πόρων, τάση εκμετάλλευσης του καταναλωτή κλπ), που είναι συνυφασμένες με τη λειτουργία των ιδιωτικών μονάδων, θα μπορούσαν να αντιμετωπιστούν από το κράτος είτε με ρυθμιστικές παρεμβάσεις είτε με το σύστημα των φόρων/επιδοτήσεων, αν αποφαιζόταν η αντικατάσταση των δημοσίων με ιδιωτικές μονάδες παραγωγής. Οι υπεραστικές πχ συγκοινωνίες στην Ελλάδα έχουν αναληφθεί από ιδιώτες (ΚΤΕΛ), πλην όμως το κράτος παρεμβαίνει σε θέματα τιμολογιακής πολιτικής και προδιαγράφει τους κανονισμούς ασφαλείας. Ανάλογα ισχύουν και για τις ακτοπλοϊκές επιχειρήσεις. Οι αστικές συγκοινωνίες της Αθήνας έχουν κατά διαστήματα αναληφθεί τόσο από ιδιωτικούς φορείς (ΚΤΕΛ), όσο και από δημόσιους (ΟΑΣΑ), το ίδιο δε ισχύει και με τις αερομεταφορές. Στον τομέα της κινητής τηλεφωνίας, ο ΟΤΕ λειτουργεί ανταγωνιστικά με ιδιωτικές επιχειρήσεις, το ίδιο δεν αναμένεται να συμβεί και με τη σταθερή τηλεφωνία.

5.2.Επιχειρήματα υπέρ της ιδιωτικής επιχείρησης

Το πρώτο ερώτημα που γεννιέται είναι ποια μορφή παρέμβασης είναι αποτελεσματικότερη για την αντιμετώπιση των ατελειών της αγοράς: Η ίδρυση δημοσίων επιχειρήσεων ή οι ρυθμίσεις και οι φόροι επί των ιδιωτικών επιχειρήσεων (οι επιδοτήσεις θεωρούνται αρνητικοί φόροι). Ορισμένοι οικονομολόγοι υποστηρίζουν ότι ο θεσμός της ιδιωτικής επιχείρησης, που υπάγεται σε ρυθμίσεις και φόρους, υπερέχει του θεσμού της δημόσιας επιχείρησης σε τρία σημεία:

1)Οι ιδιωτικές επιχειρήσεις θεωρούνται συχνά ότι **είναι πιο αποτελεσματικές ως μέσο προώθησης των δημοσιονομικών στόχων**. Για τον περιορισμό πχ της ανεργίας, η επιδότηση της δημιουργίας νέων θέσεων εργασίας σε ιδιωτικές επιχειρήσεις αποτελεί την αποδοτικότερη και φθηνότερη λύση σε σύγκριση με την πρακτική της πρόσληψης υπεράριθμου προσωπικού από τις δημόσιες επιχειρήσεις. Ομοίως, αν υπάρχουν θύλακες ανεργίας σε ορισμένες περιοχές της χώρας, τα επενδυτικά κίνητρα των αναπτυξιακών νόμων υπέρ των ιδιωτών επιχειρηματιών, που δραστηριοποιούνται στις φθίνουσες περιοχές, θα πρέπει να προτιμώνται της ίδρυσης ή μετεγκατάστασης δημοσίων επιχειρήσεων στις εν λόγω περιοχές.

2) Οι ρυθμίσεις και οι επιδοτήσεις των ιδιωτικών μονάδων έχουν **ένα συγκεκριμένο και μετρήσιμο κόστος**, που αποτυπώνεται στον προϋπολογισμό. Έτσι διευκολύνεται τόσο η σύγκριση του κόστους με το όφελος όσο και ο έλεγχος της κοινής γνώμης επί της σκοπιμότητας και χρησιμότητας των εν λόγω μέτρων. Το κόστος λειτουργίας όμως πολλών δημοσίων επιχειρήσεων και οργανισμών παραμένει συχνά ένα αδιευκρίνιστο θέμα. Η νοσοκομειακή περίθαλψη πχ μπορεί να παρέχεται είτε από ιδιωτικούς είτε από τους δημόσιους φορείς. Τα ιδιωτικά νοσοκομεία χρεώνουν μια τιμή για τον κάθε ασθενή, επαρκεί να καλύψει το κόστος νοσηλείας, μέσα στα πλαίσια μιας ανταγωνιστικής αγοράς. Αν το κράτος επιθυμεί να εσωτερικεύσει τις εξωτερικές οικονομίες, που προκαλούνται από τη βελτίωση επιπέδου υγιεινής διαβίωσης του πληθυσμού, μπορεί να επιδοτήσει με συγκεκριμένα ποσά τα ιδιωτικά νοσοκομεία, προκειμένου να επεκτείνουν τις παρεχόμενες υπηρεσίες τους μέχρι το κοινωνικό επιθυμητό επίπεδο. Ομοίως, αν το κράτος επιθυμεί να επεκτείνει τη νοσοκομειακή κάλυψη και σε μη ασφαλισμένα άτομα, με μηδενικό ή περιορισμένο εισόδημα, προκειμένου να αμβλύνει τις κοινωνικές αδικίες, μπορεί και πάλι να επιδοτήσει με συγκεκριμένα ποσά τις δαπάνες περίθαλψης των εν λόγω ατόμων.

Αντίθετα, η λειτουργία των δημοσίων νοσοκομείων δεν είναι ιδιαίτερα ικανοποιητική και η εκτίμηση του κόστους αποβαίνει συχνά δυσχερής, με δεδομένη την ανεπαρκή λογιστική τους οργάνωση. Πως μπορεί πχ να αξιολογηθεί το κόστος από τη μη ορθολογική χρήση του ανθρώπινου δυναμικού και των διατιθέμενων κεφαλαίων από τα δημόσια νοσοκομεία. Πως μπορεί να αποτιμηθεί η κοινωνική επιβάρυνση από τη χαμηλή ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών περίθαλψης? Πως μπορεί να μετρηθεί η ζημιά των ιδιωτικών επιχειρήσεων(π.χ. φαρμακοβιομηχανιών) που συναλλάσσονται με τα δημόσια νοσοκομεία εξαιτίας των μεγάλων καθυστερήσεων στην εξόφληση των οφειλομένων? Ή πως μπορεί να εκτιμηθεί το κόστος από τα εμπόδια , που παρεμβάλλουν τα ελλείμματα των δημοσίων νοσοκομείων, στην προσπάθεια δημοσιονομικής εξυγίανσης? Τα ελλείμματα αυτά συμβάλλουν στη διεύρυνση τόσο του χρέους της Γενικής Κυβέρνησης όσο και του ενδοκυβερνητικού χρέους (πχ τα δημόσια νοσοκομεία μπορεί να μην εξοφλούν τους λογαριασμούς της ΕΥΔΑΠ, η ΕΥΔΑΠ να μην εξοφλεί τις οφειλές της προς την ΔΕΗ κ.ο.κ.).

1) Οι ιδιωτικές επιχειρήσεις **έχουν ισχυρότερα κίνητρα να λειτουργούν αποτελεσματικά** σε σχέση με τις δημόσιες επιχειρήσεις, ακόμη και μετά την επιβολή ρυθμίσεων ή φόρων. Υπενθυμίζουμε ότι:

- Αντιμετωπίζουν την απειλή πτώχευσης και, επομένως, έχουν ισχυρό κίνητρο να μην είναι ζημιογόνες(κίνητρο κέρδους),
- Αντιμετωπίζουν τον ανταγωνισμό, ο οποίος τις αναγκάζει να υιοθετούν τις σύγχρονες μεθόδους οργάνωσης και παραγωγής και να προσφέρουν τα προϊόντα τους σε ποιότητα και τιμές ελκυστικές για τους καταναλωτές, διαφορετικά διατρέχουν τον κίνδυνο εκτοπισμού τους από την αγορά,
- Καθορίζουν τους μισθούς του προσωπικού και των στελεχών τους σε συνάρτηση με τη συμβολή τους στα κέρδη και την αποδοτικότητα τους,
- Έχουν μεγάλη ευχέρεια στις προσλήψεις του κατάλληλου προσωπικού και στις απολύσεις του ποιοτικά ανεπαρκούς ή πλεονάζοντος προσωπικού,
- Έχουν σαφείς και ποσοτικά μετρήσιμους στόχους (πχ μεγιστοποίηση κερδών ή αύξηση μεριδίου αγοράς ή εκτόπιση ανταγωνιστών κ.ο.κ.).
- Διαθέτουν ευελιξία στη λήψη και υλοποίηση αποφάσεων και αναλαμβάνουν κινδύνους.

5.3.Επιχειρήματα υπέρ της δημόσιας επιχείρησης

Οι υποστηρικτές της άποψης ότι οι δημόσιες επιχειρήσεις επιτυγχάνουν αποτελεσματικότερη κατανομή των πόρων από ότι οι ιδιωτικές επιχειρήσεις προβάλλουν τα εξής επιχειρήματα:

Οι ιδιωτικές επιχειρήσεις μπορούν να έχουν, λόγω καλύτερης οργάνωσης και εντονότερης καθημερινής παρουσίας στις αγορές, περισσότερη πληροφόρηση σε θέματα, που αποτελούν το αντικείμενο ρυθμιστικών ή φορολογικών παρεμβάσεων του κράτους. Σε θέματα πχ που σχετίζονται με την προστασία του περιβάλλοντος, οι ιδιωτικές επιχειρήσεις γνωρίζουν καλύτερα από την εποπτεύουσα δημόσια αρχή το είδος και το μέγεθος της ρύπανσης που προκαλούν, όπως επίσης και τις αποτελεσματικότερες μεθόδους περιορισμού της ρύπανσης. Πλην όμως, τις πληροφορίες αυτές δεν έχουν συμφέρον να τις θέτουν υπόψη των δημόσιων αρχών. Αντίθετα έχουν κάθε λόγο αν υποβαθμίζουν τον κίνδυνο ή να ισχυρίζονται ότι δεν υπάρχουν αποτελεσματικές μέθοδοι ελέγχου της ρύπανσης ή ότι οι υπάρχουσες

μέθοδοι είναι δαπανηρές και χρονοβόρες, η δε υιοθέτηση τους θα οδηγήσει σε διόγκωση του κόστους, μείωση της παραγωγής και αύξηση της ανεργίας.

Επιπλέον οι μεγάλες ιδιωτικές επιχειρήσεις έχουν ισχυρή οικονομική επιφάνεια και μπορούν να επηρεάζουν με διάφορους τρόπους τις αποφάσεις δημοσίων αρχών. Συνήθως, δημιουργούνται ομάδες ειδικών συμφερόντων, οι οποίες πιέζουν για ηπιότερες ρυθμίσεις ή για επιδοτήσεις και φορολογικές απαλλαγές, προκειμένου να καλύψουν τις πρόσθετες δαπάνες περιορισμού της μόλυνσης. Αποτέλεσμα όλων των παραπάνω ενεργειών είναι ότι προκαλούνται στρεβλώσεις στο οικονομικό σύστημα, που οδηγούν σε αναποτελεσματικότητες. Ο κίνδυνος αυτός είναι σαφώς μικρότερος στην περίπτωση των δημοσίων επιχειρήσεων, όπου το κράτος ελέγχει τους διοικούντες και τις δραστηριότητες τους, με αποτέλεσμα να περιορίζονται οι αυθαιρεσίες στο περιβάλλον.

1) Η βοήθεια, που μπορούν να προσφέρουν οι δημόσιες επιχειρήσεις στην Κεντρική Διοίκηση για τον σχεδιασμό και την προώθηση των δημοσιονομικών στόχων, είναι σημαντικά μεγαλύτερη από εκείνη των ιδιωτικών μονάδων (μέσω των ρυθμίσεων και των φόρων). Η συγκράτηση πχ του πληθωρισμού είναι ευκολότερο να επιτευχθεί με τη μείωση των τιμολογίων των ΔΕΚΟ, παρά με συστάσεις προς τις ιδιωτικές επιχειρήσεις. Η χορήγηση επενδυτικών κινήτρων μπορεί να οδηγήσει στην εγκατάσταση υπεράριθμων ιδιωτικών μονάδων στις ευνοούμενες περιοχές, πράγμα που συνεπάγεται σπατάλη παραγωγικών πόρων. Κάτι τέτοιο όμως είναι λιγότερο πιθανό με ένα κεντρικά σχεδιασμένο (από το κράτος) σύστημα λειτουργίας δημοσίων επιχειρήσεων.

2) Πολλές από τις αδυναμίες (λειτουργικές, οργανωτικές, διοικητικές, γραφειοκρατικές), που αποδίδονται στις δημόσιες επιχειρήσεις, αποτελούν χαρακτηριστικό γνώρισμα και των ιδιωτικών επιχειρήσεων, μόνο που στη δεύτερη περίπτωση δεν επισύρουν τόσο πολύ την προσοχή της κοινής γνώμης. Οι ασφαλιστικές εταιρίες πχ καθυστερούν υπερβολικά την καταβολή της αποζημίωσης (ή καταβάλουν τμήμα μόνο της αποζημίωσης) στους κατόχους αυτοκινήτων, οι οποίοι υπέστησαν τροχαίο ατύχημα. Η αναμονή και “οι ουρές” πελατών είναι συνηθισμένο φαινόμενο στις τράπεζες. Ανεπαρκείς διαχειριστές και αποτυχημένες επιχειρήσεις παρατηρούνται τόσο στον ιδιωτικό όσο και στο δημόσιο τομέα.

Χαρακτηριστικά αναφέρεται ότι, στις δεκαετίες του '70 και του '80, ορισμένες κυβερνήσεις αναγκάστηκαν να κρατικοποιήσουν πολλές ιδιωτικές επιχειρήσεις, που είχαν φθάσει στο στάδιο της πτώχευσης, προκειμένου να

συγκρατηθεί η αύξηση της ανεργίας και να αποφευχθεί η μείωση της εθνικής παραγωγής. Οι επιχειρήσεις αυτές έχουν γίνει ζημιογόνες στα χέρια των ιδιωτών και όχι του κράτους (άσχετα αν η μεταγενέστερη διαχείριση από το κράτος δεν ήταν ιδιαίτερη επιτυχής).

Από την άλλη μεριά, αν οι επικεφαλής των ΔΕΚΟ επιλέγονται αξιοκρατικά, μέσα από αυστηρές διαδικασίες, και όχι μέσα από τους πολιτικούς μηχανισμούς, έχουν τις ίδιες πιθανότητες να επιτύχουν όσο και οι ικανοί διαχειριστές του ιδιωτικού τομέα. Η δημόσια επιχείρηση δηλ. ως θεσμός δεν υστερεί σε τίποτα σε σχέση με την ιδιωτική. Είναι η εμπλοκή του μηχανισμού, η οποία περιορίζει την αποτελεσματικότητά της, διότι εισάγει τις γνωστές αδυναμίες της Κεντρικής Διοίκησης.

6.Ιστορική αναδρομή

6.1.Σύντομη ιστορική αναδρομή της εξέλιξης των δημοσίων επιχειρήσεων στην Ελλάδα.

Ο θεσμός της δημόσιας επιχείρησης είχε σχετικά περιορισμένη εφαρμογή τόσο στη χώρα μας όσο και διεθνώς πριν από το δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο. Η πρώτη ουσιαστική ανάληψη δραστηριότητας από το κράτος στην Ελλάδα έγινε το 1914 με την απόκτηση σιδηροδρομικού δικτύου Πειραιά-Αθηνών-Θεσσαλονίκης. Σημαντική ανάπτυξη του θεσμού της δημόσιας επιχείρησης είχαμε στην δεκαετία του '20 όταν το κράτος ανέλαβε όλους τους σιδηρόδρομους, ίδρυσε τον οργανισμό Λιμένος Πειραιώς, την ελεύθερη ζώνη Θεσσαλονίκης, τον Αυτόνομο Σταφιδικό Οργανισμό, το Εθνικό Ίδρυμα Ραδιοφωνίας τα Ελληνικά Ταχυδρομεία, και τον Ελληνικό Οργανισμό Τουρισμού. Ιδιαίτερα σημαντική όμως ήταν η ανάπτυξη επιχειρηματικής δραστηριότητας από το Κράτος στον Τραπεζικό και γενικότερα το χρηματοοικονομικό τομέα στην δεκαετία του 20. στην περίοδο αυτή ιδρύθηκαν η Τράπεζα της Ελλάδος, η Αγροτική Τράπεζα, η Κτηματική Τράπεζα, το Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων, το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο, η Εθνική Ασφαλιστική κ.α.

Η εθνικοποίηση συνεχίστηκε με εντονότερους ρυθμούς στη μεταπολεμική περίοδο. Το 1949 ιδρύθηκε ο Οργανισμός Τηλεπικοινωνιών Ελλάδας, ενώ το επόμενο έτος ιδρύθηκε η Δημόσια Επιχείρηση Ηλεκτρισμού και το 1952 ιδρύθηκε η Δημοτική Επιχείρηση Φωταερίου. Το επόμενο έτος η Εθνική Τράπεζα απορρόφησε την ιδιωτική Τράπεζα Αθηνών, ενώ ταυτόχρονα εθνικοποιήθηκε η θυγατρική της ασφαλιστική εταιρία Αστήρ. Το 1954 ιδρύθηκε ο Οργανισμός Χρηματοδοτήσεως Οικονομικής Αναπτύξεως και το 1959 ο Οργανισμός Βιομηχανικής Αναπτύξεως. Στην δεκαετία του '50 ιδρύθηκαν επίσης ο Αυτόνομος Οργανισμός Εργατικής Κατοικίας, ο Εθνικός Οργανισμός Καπνού, τα Κεντρικά και Τοπικά Ταμεία Γεωργίας και Δασών, οι Οργανισμοί Εγγείων Βελτιώσεων, ο Ελληνικός Οργανισμός Ελληνικής Χειροτεχνίας, ο οποίος αργότερα συγχωνεύτηκε με το κέντρο Βιομηχανικής Αναπτύξεως που ιδρύθηκε το 1969 για να αποτελέσουν τον Ελληνικό Οργανισμό Μικρομεσαίων Μεταποιητικών Επιχειρήσεων, που υπάρχει μέχρι σήμερα.

Ιδιαίτερη σημαντική ανάπτυξη είχε ο θεσμός της δημόσιας επιχείρησης κατά το δεύτερο ήμισυ της δεκαετίας του '70 όταν κρατικοποιήθηκε η Ολυμπιακή Αεροπορία, ιδρύθηκε η επιχείρηση των Ηλεκτρικών Σιδηρόδρομων Αθηνών-Πειραιώς, που ανέλαβε την ιδιωτική επιχείρηση ΕΗΣ, ιδρύθηκε η Επιχείρηση Αστικών Συγκοινωνιών, τα Ελληνικά Δωλιστήρια Ασπροπύργου, η Δημόσια Επιχείρηση Πολεοδομίας Οικισμού και Στεγάσεως, το Ινστιτούτο Γεωλογικών και Μεταλλευτικών Ερευνών, ο Οργανισμός Προώθησης Εξαγωγών, η Δημόσια Επιχείρηση Πετρελαίου, η Ελληνική Βιομηχανία Όπλων, η Ελληνική Αεροπορική Βιομηχανία, η Διεθνής Έκθεση Θεσσαλονίκης κ.α. Στην ίδια περίοδο κρατικοποιήθηκαν οι Τράπεζες Εμπορική και Ιονική, καθώς επίσης και μια σειρά από θυγατρικές επιχειρήσεις στο χρηματοοικονομικό τομέα.

Η επιχειρηματική δραστηριότητα του δημοσίου συνεχίστηκε και στη δεκαετία του '80 όταν δημιουργήθηκαν η Εθνική Φαρμακοβιομηχανία, εξαγοράστηκε η ESSOPAPAS, ιδρύθηκε ο Εθνικός Οργανισμός Φαρμάκων, ο Ελληνικός Οργανισμός Τυποποίησης κ.α.¹⁶.

6.2. Οι ιδιωτικοποιήσεις στις τρεις σημαντικές υποπεριόδους της δεκαετίας του '90: 1990-1993, 1994-1995, 1996-2000

Όπως ήδη προαναφέρθηκε, ο όρος «ιδιωτικοποίηση» δημοσίων επιχειρήσεων εμφανίστηκε στην πολιτική ατζέντα της Ελλάδας το 1990, από την κυβέρνηση Μητσοτάκη. Εκείνη την εποχή τέθηκε για πρώτη φορά επιτακτική η ανάγκη για βελτίωση της δημοσιονομικής κατάστασης της χώρας και η λύση της ιδιωτικοποίησης συγκεκριμένων δημόσιων επιχειρήσεων προωθήθηκε βάση δύο κυρίως λόγων: αφενός η πώληση δημόσιων στοιχείων θα συνείφερε οικονομικά στα ταμεία του δημοσίου, και αφετέρου, θα ισοδυναμούσε με μείωση των υπέρογκων δαπανών που απαιτούνταν λόγω αδυναμίας του κράτους να ελέγξει τα κόστη και να εφαρμόσει ορθολογικά κριτήρια λειτουργίας.

Μια σύντομη αναδρομή της δεκαετίας του 1990 θα μπορούσε να ξεχωρίσει τρεις βασικές περιόδους: την κυβέρνηση Ν.Δ. 1990-1993 όπου έγιναν οι πρώτες προσπάθειες που γνώρισαν πρωτοφανείς αντιδράσεις, η πρώτη κυβέρνηση ΠΑ.ΣΟ.Κ. υπό τον Α. Παπανδρέου όπου υπήρξε σχετική αδράνεια και ηρεμία, και οι κυβερνήσεις Σημίτη όπου υπήρξε σαφής επιτάχυνση των ιδιωτικοποιήσεων και

¹⁶Γεωργακόπουλος Θ, (1997), *Εισαγωγή στη Δημόσια Οικονομική*, εκδ. Ευγ. Μπένου, Αθήνα, σελ. 229-230

ελάττωση των πολιτικών και κοινωνικών αντιδράσεων. Η τελευταία εξέλιξη ήταν αποτέλεσμα δύο κυρίως παραγόντων: α) οι συνθήκες στην Ελληνική κοινωνία ωρίμασαν και δέχθηκαν τη σκοπιμότητα των ιδιωτικοποιήσεων, και β) αναπτύχθηκε η εγχώρια κεφαλαιαγορά αγορά διευκολύνοντας την πώληση συμμετοχών του δημοσίου μέσω του Χ.Α. Ο πίνακας 1 συνοψίζει τις κυριότερες περιπτώσεις επιτυχών ιδιωτικοποιήσεων μέσα στη δεκαετία. Είναι προφανές ότι προς τα τέλη της δεκαετίας οι ρυθμοί επιταχύνθηκαν και έγινε φικτό να ιδιωτικοποιηθούν εταιρίες που στο παρελθόν αποτέλεσαν αιτία έντονων πολιτικών αντιπαραθέσεων. Στην περίοδο 1990-1993 η κυβέρνηση Μητσοτάκη εμφάνισε ένα πρωτοφανές για τα εγχώρια δεδομένα της εποχής πρόγραμμα ιδιωτικοποιήσεων. Η επιτυχία ήρθε αρχικώς με την Τράπεζα Πειραιώς, μιας μικρής τότε τράπεζας της οποίας το πλειοψηφικό πακέτο ανήκε στην πανίσχυρη Εμπορική Τράπεζα. Έκτοτε η Τράπεζα Πειραιώς αναπτύχθηκε σε έναν από τους κυριότερους επιχειρηματικούς ομίλους στην ευρύτερη περιοχή υπό την καθοδήγηση του προέδρου της Μιχάλη Σάλλα.

Αντιθέτως, διυπουργικής επιτροπής ιδιωτικοποιήσεων που είχαν το συντονιστικό ρόλο.

<u>Έτος</u>	<u>Εταιρία</u>	<u>Κλάδος</u>
1991	Τράπεζα Πειραιώς	Τράπεζες
1992	ΑΓΕΤ Ηρακλής	Τσιμέντα
	ΟΑΣΑ*	Συγκοινωνίες
	Ναυπηγεία Ελευσίνας	Ναυπηγεία
1993	Τράπεζα Αθηνών	Τράπεζες
	EBZ	Τρόφιμα-Βιομηχανίες
1994	Ναυπηγεία Νεωρίου	Ναυπηγεία
1996	ΟΤΕ**	Τηλεπικοινωνίες
1997	Τράπεζα Αττικής	Τράπεζες
1998	Τράπεζα Κρήτης	Τράπεζες
	Τράπεζα Κεντρικής Ελλάδος	Τράπεζες
	Τράπεζα Μακεδονίας-Θράκης	Τράπεζες
	Γενική Τράπεζα	Τράπεζες
1999	Ιονική και Λαϊκή Τράπεζα	Τράπεζες
	Olympic Catering	Τρόφιμα-υπηρεσίες
	ΕΥΔΑΠ	Κοινοφελείς υπηρεσίες
	ΕΥΑΘ	Κοινοφελείς υπηρεσίες
	Διώρυγα Κορίνθου	Υπηρεσίες-μεταφορές
	ΟΛΠ	Λιμάνια
	ΟΛΘ	Λιμάνια
	KAEDuty Free	Λιανικό εμπόριο
	Αγροτική Ασφαλιστική	Ασφάλειες

Πίνακας 4.1: Μεγάλες ιδιωτικοποιήσεις τη δεκαετία του 1990

*Ο Οργανισμός Αστικών Συγκοινωνιών Αθηνών κρατικοποιήθηκε ξανά το 1994 μετά την αλλαγή κυβέρνησης (κυβέρνηση Μητσοτάκη σε κυβέρνηση Α. Παπανδρέου).

**Η πρώτη ολοκληρωμένη ιδιωτικοποίηση του ΟΤΕ πραγματοποιήθηκε το 1996. Από τότε έχουν ακολουθήσει πολλές διαθέσεις μετοχών του δημοσίου.

Στην περίοδο 1990-1993 η κυβέρνηση Μητσοτάκη εμφάνισε ένα πρωτοφανές για τα εγχώρια δεδομένα της εποχής πρόγραμμα ιδιωτικοποιήσεων. Η επιτυχία ήρθε αρχικώς με την Τράπεζα Πειραιώς, μιας μικρής τότε τράπεζας της οποίας το πλειοψηφικό πακέτο ανήκε στην πανίσχυρη Εμπορική Τράπεζα. Έκτοτε η Τράπεζα Πειραιώς αναπτύχθηκε σε έναν από τους κυριότερους επιχειρηματικούς ομίλους στην ευρύτερη περιοχή υπό την καθοδήγηση του προέδρου της Μιχάλη Σάλλα. Αντιθέτως, διυπουργικής επιτροπής ιδιωτικοποιήσεων που είχαν το συντονιστικό ρόλο.

Εκείνη την εποχή διαπραγματεύτηκαν εκ μέρους του δημοσίου οι δύο πρώτες άδειες κινητής τηλεφωνίας και αποδόθηκαν στην Panafon και στην Telestet. Τα προβλήματα μεγάλωσαν σε υπερθετικό βαθμό όταν επιχειρήθηκε η ιδιωτικοποίηση του ΟΑΣΑ το 1992. Η χώρα και ιδίως η Αττική γνώρισε τότε πρωτόγνωρες αντιδράσεις από τους οργανωμένους συνδικαλιστές του ΟΑΣΑ. Συνεχείς απεργίες, καταλήψεις αμαξοστασίων που μετατράπηκαν σε φρούρια, συμπλοκές και επεισόδια μεταξύ των ενδιαφερομένων και των αστυνομικών δυνάμεων ήταν στην καθημερινή ειδησεογραφία. Το κόστος ήταν μεγάλο για την κυβέρνηση και η πολιτική φθορά είχε δημιουργήσει διαφωνούντες μέσα στον κυβερνητικό μηχανισμό. Η οριστική ρήξη ήρθε το φθινόπωρο του 1993 όταν η κυβέρνηση Μητσοτάκη έχασε την ψήφο εμπιστοσύνης στη Βουλή, την εποχή που προωθούνταν οι διαδικασίες ιδιωτικοποίησης του ΟΤΕ. Αυτό είχε σαν αποτέλεσμα να παγώσει πλήρως η πρώτη προσπάθεια διάθεσης από το Ελληνικό Δημόσιο ενός μεριδίου του ΟΤΕ σε

στρατηγικό εταίρο¹⁷.

Εν συνεχεία ακολούθησε η επάνοδος του ΠΑΣΟΚ στην εξουσία και η τελευταία διακυβέρνηση του Α. Παπανδρέου. Η έντονη κοινωνική και πολιτική αναταραχή που οδήγησε στην πτώση της προηγούμενης κυβέρνησης είχε σαν αποτέλεσμα να παύσουν τα οποιαδήποτε σχέδια ιδιωτικοποιήσεων. Η αντίθεση της νέας κυβέρνησης στα παραπάνω σχέδια είχε άλλωστε δημοσίως εκφραστεί και η αλλαγή πλεύσης ήταν αναμενόμενη. Μάλιστα, η κυβέρνηση ΠΑΣΟΚ προχώρησε σε μια ενέργεια που είχε προαναγγείλει (ούσα στην αντιπολίτευση) και κρατικοποίησε ξανά τον ΟΑΣΑ. Έκτοτε ο ΟΑΣΑ παραμένει υπό δημόσιο έλεγχο και είκοσι έτη μετά αποτελεί μια συνεχή πληγή στο δημόσιο προϋπολογισμό και βρίσκεται στο επίκεντρο της συζήτησης ιδιωτικοποιήσεων σήμερα.

Η διακυβέρνηση παρέμεινε στο ΠΑΣΟΚ αλλά το 1996 ανέλαβε Πρωθυπουργός ο Κ. Σημίτης. Η εγχώρια πολιτική απέναντι στις αποκρατικοποιήσεις άλλαξε σαν αποτέλεσμα της διαφορετικής πολιτικής άποψης των νέων κυβερνητικών στελεχών και προωθήθηκαν σημαντικές αλλαγές. Ταυτόχρονα εμφανίστηκαν εκείνη την εποχή συνθήκες που λειτούργησαν επικουρικά στις παραπάνω αλλαγές. Πρώτον, η Ελλάδα βρισκόταν μπροστά σε ένα δίλλημα: να εξυγιάνει άμεσα τα δημοσιονομικά της και να προλάβει το άρμα του κοινού νομίσματος ΕΥΡΩ (ή να παρέμενε στη δραχμή). Δεύτερον, το χρηματιστήριο Αθηνών γνώρισε τρομακτική ανάπτυξη, ειδικά τη διετία 1998-1999, γεγονός που έφερε πλήθος εγχώριων επενδυτών (και τεράστιων κεφαλαίων) οι οποίοι ήταν έτοιμοι να απορροφήσουν οποιαδήποτε διάθεση μετοχών πρώην δημόσιων οργανισμών μέσω των δημοσίων προσφορών. Υπενθυμίζεται ότι η ένταξη στον ενιαίο μηχανισμό κοινού νομίσματος, που τότε είχε ονομαστεί Ευρωπαϊκή Οικονομική και Νομισματική Ένωση (European Economic and Monetary Union) είχε σαν βασικά απαιτούμενα την ικανοποίηση δύο αυστηρών προϋποθέσεων: α) Το δημόσιο χρέος να είναι έως το 60% του ΑΕΠ, και β) Το δημόσιο έλλειμμα να είναι έως το 3% του ΑΕΠ. Ο συνδυασμός των παραπάνω παραγόντων οδήγησε σε αποδοχή του προγράμματος ιδιωτικοποιήσεων από ευρύτερες κοινωνικές ομάδες. Οι πολιτικές αντιπαραθέσεις του παρελθόντος, ειδικά μεταξύ των δύο «κυβερνητικών» κομμάτων, ατόνησαν και οι φωνές αντίδρασης στις αποκρατικοποιήσεις-ιδιωτικοποιήσεις θεωρούνταν περιθωριακές. Σαν αποτέλεσμα, εκείνη την εποχή

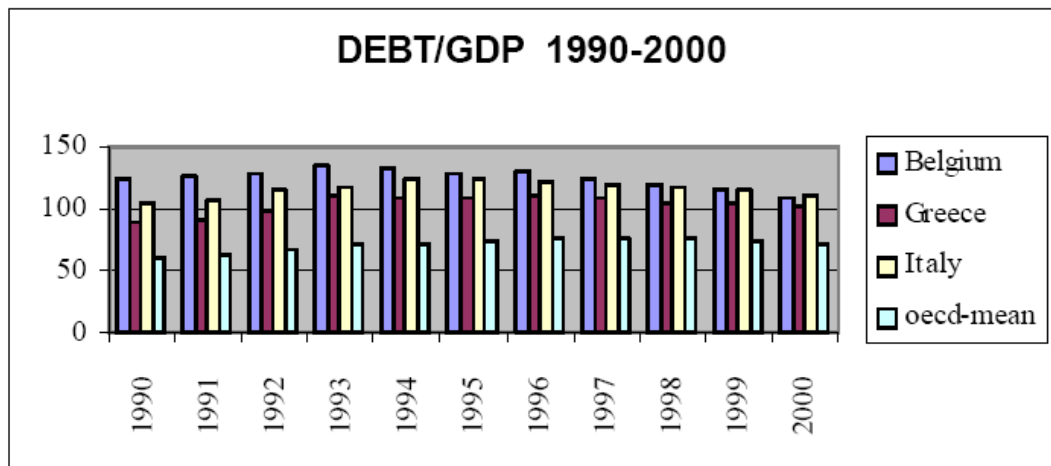
¹⁷ Τζιβαλίδου, Φ, (2011), *Μορφές ιδιωτικοποίησης στο πλαίσιο της βιβλιογραφίας και της ελληνικής πραγματικότητας τα τελευταία 20 χρόνια*, στο <http://dspace.lib.uom.gr/bitstream/2159/14654/3/TzivalidouPhoteiniMsc2011.pdf> ανασύρθηκε 13/5/12

πραγματοποιούνταν συνεχείς διαθέσεις μετοχών δημόσιων οργανισμών στο Ελληνικό χρηματιστήριο. Ξεχώρισαν οι δημόσιες προσφορές των δύο μεγάλων λιμανιών της χώρας του Ο.Λ.Π. και του Ο.Λ.Θ. με ένα ποσοστό που παραμένει σταθερό από την αρχική δημόσια προσφορά. Επιπροσθέτως, το δημόσιο διέθεσε ποσοστό των εταιριών ύδρευσης ΕΥΔΑΠ και ΕΥΑΘ και των Καταστημάτων Αφορολογήτων Ειδών. Στον επενδυτικό πυρετό της εποχής εντάχθηκαν και πολλές εταιρικές εξαγορές ειδικά στον τραπεζικό κλάδο, όπου άλλαξαν ιδιοκτήτη μια σειρά από τράπεζες, και συγκεκριμένα η Ιονική, η Μακεδονίας-Θράκης, η Κεντρικής Ελλάδος, η Κρήτης, η Αττικής και η Γενική. Όλες οι παραπάνω ήταν εταιρίες στις οποίες το Ελληνικό Δημόσιο κατείχε είτε άμεσα είτε έμμεσα (μέσω κρατικών τραπεζών ή του Οργανισμού Ανασυγκρότησης Προβληματικών Επιχειρήσεων) πλειοψηφικό ποσοστό, γεγονός που σήμαινε σημαντικές εισροές στα προβληματικά δημόσια ταμεία¹⁸.

Στο διάγραμμα 1 φαίνεται η εξέλιξη της σχέσης χρέους προς Α.Ε.Π. κατά τη δεκαετία του 1990. Αφενός καθίσταται προφανές ότι η Ελλάδα είχε χρέος ίσο με το Α.Ε.Π. (ο δείκτης κοντά στο 100%) καθ' όλη τη διάρκεια της περιόδου. Συνεπώς το πρόβλημα της υπερχρέωσης που συζητείται σήμερα (με την είσοδο στο μνημόνιο το 2010) είναι ιστορικό και δεν εμφανίστηκε ξαφνικά. Αφετέρου η πρόοδος στη διαδικασία των ιδιωτικοποιήσεων προς τα τέλη της δεκαετίας δεν κατάφερε να σημειώσει ανάλογες βελτιώσεις στο δείκτη.

Διάγραμμα 1: Δείκτες χρέους προς ΑΕΠ 1990-2000

¹⁸Τζιβαλίδου, Φ, (2011), *Μορφές ιδιωτικοποίησης στο πλαίσιο της βιβλιογραφίας και της ελληνικής πραγματικότητας τα τελευταία 20 χρόνια*, στο <http://dspace.lib.uom.gr/bitstream/2159/14654/3/TzivalidouPhoteiniMsc2011.pdf> ανασύρθηκε 13/5/12

6.2.1. Ιδιωτικοποίηση Μεγάλων Δημόσιων Επιχειρήσεων κατά την δεκαετία του 1990

Το ιστορικό της ιδιωτικοποίησης συγκεκριμένων δημόσιων επιχειρήσεων και οργανισμών έχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον να αναφερθεί προκειμένου να καταδειχθούν οι ιδιαίτερες συνθήκες που αφορούν την κάθε περίπτωση. Ακολούθως παρατίθενται εν συντομία δέκα περιπτώσεις επιλεγμένων πρώην δημοσίων επιχειρήσεων. Ο Οργανισμός Τηλεπικοινωνιών Ελλάδος αποτέλεσε τη ναυαρχίδα των ιδιωτικοποιήσεων καθώς ήταν ο πρώτος μεγάλος δημόσιος οργανισμός που εισήχθη στο ελληνικό χρηματιστήριο. Αιτία συγκρούσεων για πολλά έτη, ο Ο.Τ.Ε. καθόρισε την εγχώρια πολιτική και οικονομική προορατικότητα μέχρι το 1996 οπότε τελικά διατέθηκε σε δημόσια προσφορά το πρώτο 8% του οργανισμού. Έκτοτε ακολούθησαν πλήθος διαθέσεις δημοσίου μεριδίου και ο Ο.Τ.Ε. παρέμενε συνεχώς στην επικαιρότητα: το 1997 διατέθηκε το 12%, το 1998 το 10%, το 1999 το 14%, το 2001 το 9% μέσω μετατρέψιμων ομολόγων και το 2002 το 8%. Σήμερα ο κύριος μέτοχος του Ο.Τ.Ε. είναι η γερμανική Deutsche Telekom που κατέχει το 30% των μετοχών, εξαγοράζοντας το μερίδιο που είχε συγκεντρώσει από την αγορά η Marfin Investment Group. Το ελληνικό δημόσιο κατέχει πια το 20%, έχοντας διαθέσει απευθείας ένα μερίδιο του στην D.T., αφού συμφώνησε σε ένα μνημόνιο παραχώρησης του μάνατζμεντ στους Γερμανούς της D.T.

Η Ανώνυμη Γενική Εταιρία Τσιμέντου Ηρακλής ιδρύθηκε το 1911 και στην ουσία διασώθηκε και επανιδρύθηκε το 1917 από τον Χατζηκυριάκο, έναν εκ των συνιδρυτών της ΤΙΤΑΝ το 1902. Το 1983 η ΑΓΕΤ ο έλεγχος περνάει στο ελληνικό δημόσιο, απομακρύνεται η οικογένεια Τσάτσου και εντάσσεται στον Οργανισμό Ανασυγκρότησης Επιχειρήσεων. Το 1992 η ΑΓΕΤ εξακολουθεί να έχει το

μεγαλύτερο μερίδιο στην εγχώρια αγορά τσιμέντου και πωλείται με απευθείας διάθεση ποσοστού στην ιταλική Calcestruzzi, η οποία εξαγόρασε και τα χρεοκοπημένα Τσιμέντα Χαλκίδος. Αργότερα, το 1999 η γαλλική Lafarge εμφανίζεται στο προσκήνιο να αναλαμβάνει τον οριστικό έλεγχο της εταιρίας μέχρι και σήμερα.

Η Ελληνική Βιομηχανία Οχημάτων ιδρύθηκε το 1972 ως Steyer Hellas και μετονομάστηκε σε ΕΛΒΟ το 1987 οπότε και κρατικοποιήθηκε. Το 1999 το Ελληνικό δημόσιο πώλησε το 43% των μετοχών στον όμιλο Μυτιληναίου, ο οποίος ανέλαβε και το μάνατζμεντ της επιχείρησης. Η πώληση έγινε εκτός χρηματιστηρίου με απευθείας πώληση του πακέτου στον ιδιώτη επενδυτή. Σήμερα η ΕΛΒΟ εξακολουθεί και λειτουργεί, έχοντας αφενός επιβιώσει σε ένα ιδιαίτερος ανταγωνιστικό περιβάλλον, αντιμετωπίζοντας όμως ιδιαίτερες προκλήσεις και δυσοίωνες προοπτικές.

Η Olympic Catering ιδρύθηκε το 1970 και εισήχθη στο Χ.Α. σε δύο φάσεις, το 1999 και το 2000, οπότε και ιδιωτικοποιήθηκε. Η Olympic Catering αποτελεί περίπτωση αποτυχίας καθώς η εταιρία δεν κατάφερε να γυρίσει στην κερδοφορία καθώς εμφάνιζε συνεχώς αρνητικά αποτελέσματα. Από το 2002 ο όμιλος Everest ανέλαβε την επιχείρηση δίνοντας νέα πνοή και βελτιώνοντας σταδιακά τα οικονομικά αποτελέσματα ως και σήμερα¹⁹.

Τα Καταστήματα Αφορολογήτων Ειδών ιδρύθηκαν το 1979 και εισήχθησαν στο Χ.Α. το 1998. Το επόμενο έτος μεταβιβάστηκε ένα ποσοστό τους στην Αγροτική Τράπεζα και το 2003 εξαγοράστηκαν από τις εταιρίες Γερμανός και Folli Follie. Τελικά το 2006 τα Κ.Α.Ε. περιήλθαν στο σύνολό τους στον όμιλο Folli, όπου μάλιστα το 2010 έλαβε χώρα η απορρόφηση όλων των θυγατρικών εταιριών από τα Κ.Α.Ε. (απορροφώσα εταιρία). Η ηγετική όμως θέση των Κ.Α.Ε. στο χώρο λόγω της προφανούς μονοπωλιακή τους θέσης δέχθηκε σοβαρό πλήγμα από την κατάργηση των συνόρων και των δασμών στις ενδοκοινοτικές μεταφορές.

Τα Ελληνικά Πετρέλαια αποτέλεσαν μια ακόμη μεγάλη δημόσια επιχείρηση που εισήχθη στο ελληνικό χρηματιστήριο το 1998 διαθέτοντας αρχικά το 23% των μετοχών τους. Σήμερα το μάνατζμεντ στα ΕΛΠΕ ασκείται από τον όμιλο Petrola, ο οποίος κατέχει περίπου το 41%, ποσοστό που αποκτήθηκε τόσο μέσω του

¹⁹ Τζιβαλίδου, Φ, (2011), *Μορφές ιδιωτικοποίησης στο πλαίσιο της βιβλιογραφίας και της ελληνικής πραγματικότητας τα τελευταία 20 χρόνια*, στο <http://dspace.lib.uom.gr/bitstream/2159/14654/3/TzivalidouPhoteiniMsc2011.pdf> ανασύρθηκε 13/5/12

χρηματιστηρίου όσο και με απευθείας αγορά από το ελληνικό δημόσιο, το οποίο ακόμη κατέχει το 27,5% της επιχείρησης.

Η Δημόσια Επιχείρηση Αερίου ιδρύθηκε το 1988 ως θυγατρική των Ελληνικών Πετρελαίων. Η ΔΕΠΑ σήμερα ανήκει κατά 35% στα ΕΛΠΕ και κατά 65% στο ελληνικό δημόσιο, με απευθείας μεταβίβαση των ποσοστών, καθότι η εταιρία δεν εισήχθη ποτέ στο χρηματιστήριο και διέθεσε ποτέ μερίδια της σε ιδιώτες επενδυτές. Η περίπτωση της είναι ιδιαίτερη καθώς αποτελεί μια έμμεση ιδιωτικοποίηση: τα ΕΛΠΕ μέσω του 35% που κατέχουν, ουσιαστικά συνδιοικούν την εταιρία, και εφόσον το μάνατζμεντ και ο έλεγχος των ΕΛΠΕ ανήκει στην Petrolia, τότε γίνεται προφανές ότι ο ιδιώτης ελέγχει έμμεσα τη ΔΕΠΑ.

Η Ελληνική Βιομηχανία Ζάχαρης ιδρύθηκε το 1962 και αποτέλεσε το μονοπωλιακό παραγωγό ζάχαρης στην εγχώρια αγορά μέχρις ότου καταργήσει η Ε.Ε. τα εθνικά μονοπώλια ζάχαρης στη δεκαετία του 2000. Η Ε.Β.Ζ. εισήχθη στο ελληνικό χρηματιστήριο το 1993, σε μια εποχή που η ωριμότητα της κεφαλαιαγοράς ήταν χαμηλή και το ενδιαφέρον του ευρέως επενδυτικού κοινού πρακτικά ανύπαρκτο. Η Ε.Β.Ζ. αποτελεί περίπτωση εταιρίας που δεν κατάφερε να εξελιχθεί και να προσελκύσει αγοραστικό ενδιαφέρον, κυρίως λόγω των διαρκών αρνητικών αποτελεσμάτων που εμφανίζει. Σήμερα το ελληνικό δημόσιο μέσω της Αγροτικής Τράπεζας εξακολουθεί κατέχει το 82% των μετοχών και το υπόλοιπο βρίσκεται σε ελεύθερη διακύμανση χωρίς κανένα σημαντικό ιδιωτικό ενδιαφέρον. Αντιθέτως, η τρέχουσα κρίση έχει οδηγήσει την Ε.Β.Ζ. σε οριακή κατάσταση και σε κλείσιμο των περισσότερων των εργοστασίων παραγωγής που διαθέτει.

Η Cosmote ιδρύθηκε ως θυγατρική του Ο.Τ.Ε. το 1996 καθώς πήρε τότε την Τρίτη άδεια κινητής τηλεφωνίας στην Ελλάδα. Η εταιρία αποτελεί μοναδικό παράδειγμα καθώς εισήχθη στο ελληνικό χρηματιστήριο το 2000 αλλά το 2008 μετά από δημόσια πρόταση και αγορά μετοχών διεγράφη από το Χ.Α. Η Cosmote είναι ίσως από τις λίγες εταιρίες του ευρύτερου δημόσιου τομέα που ανταγωνίστηκε με ίσους όρους και πέτυχε σημαντική ανάπτυξη του μεριδίου και της κερδοφορίας όλα αυτά τα έτη. Σαφώς θα πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι λειτουργεί σε μια ρυθμιζόμενη oligοπώλια αγορά (όπως όλες οι αγορές κινητές τηλεφωνίας παγκοσμίως) αλλά κατάφερε να ξεπεράσει τους ανταγωνιστές της και να αποτελέσει παράδειγμα προς μίμηση διεθνώς. Σήμερα, ως θυγατρική του Ο.Τ.Ε. λειτουργεί υπό τον έλεγχο και το μάνατζμεντ της γερμανικής Deutsche Telekom.

Τέλος, ιδιαίτερος επιτυχής περίπτωση είναι εκείνη της ιδιωτικοποίησης του Οργανισμού Προγνωστικών Αγώνων Ποδοσφαίρου. Ο Ο.Π.Α.Π. ιδρύθηκε το 1958, το 2000 μετατράπηκε σε ανώνυμη εταιρία, και το 2001 εισήχθη στο ελληνικό χρηματιστήριο. Τα ισχυρά οικονομικά του στοιχεία και η ισχυρή θέση του στην αγορά έχουν κρατήσει τον Ο.Π.Α.Π. στο επίκεντρο του επενδυτικού ενδιαφέροντος και αποτελεί μία από τις μεγαλύτερες εταιρίες σε κεφαλαιοποίηση στην εγχώρια κεφαλαιαγορά. Σήμερα το ελληνικό δημόσιο κατέχει το 35% περίπου και ασκείτο μάνατζμεντ, αλλά δύο επιχειρηματικοί όμιλοι έχουν σταδιακά αποκτήσει σημαντικά μερίδια, το 15% (Capital Research and Management Company) και το 5% (Fidelity Investments).

6.2.2. Η Ωρίμανση των Εγχώριων Συνθηκών για ιδιωτικοποιήσεις την δεκαετία του 2000-2010

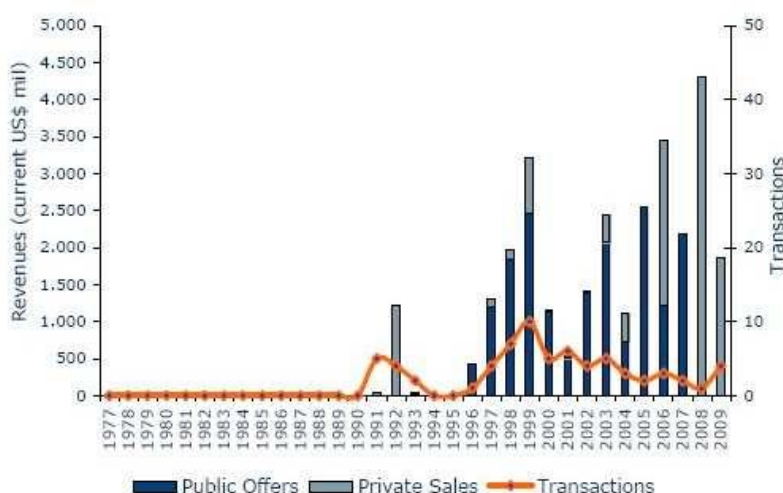
Η αρχή της νέας δεκαετίας βρήκε την Ελλάδα μπροστά σε σημαντικές προοπτικές: αφενός η χώρα μας γίνεται δεκτή στην πρώτη φάση του Ευρώ και αφετέρου προετοιμάζεται για τη διεξαγωγή των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004. Στις αρχές της δεκαετίας του 2000 η Ελλάδα βιώνει υψηλούς ρυθμούς ανάπτυξης του Α.Ε.Π. και αισθάνεται ισχυρή λόγω της συμμετοχής της στο κλειστό club του Ευρώ, του νέου ισχυρού και πολλά υποσχόμενου νομίσματος. Στη Σύνοδο Κορυφής της Ε.Ε. στη Φέιρα αποφασίστηκε ότι η Ελλάδα θα γίνει το 12ο μέλος της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης. Η χώρα μας ήταν η μόνη από τους “15” που το 1998 δεν είχε καταφέρει να εκπληρώσει τα κριτήρια.

Η αισιοδοξία και οι προσδοκίες για ευημερία μετέφεραν το επίκεντρο του ενδιαφέροντος από τις συζητήσεις για τις αποκρατικοποιήσεις. Το έργο των κυβερνήσεων έγινε ευκολότερο και πέραν των συντεχνιακών αντιδράσεων που άμεσα θίγονταν η κοινωνία αποδέχθηκε τις αποκρατικοποιήσεις σαν μια ενδεδειγμένη λύση απαλλαγής από το προβληματικό δημόσιο τομέα. Τόσο η κυβέρνηση Σημίτη όσο και οι κυβερνήσεις Καραμανλή προχώρησαν σε μια σειρά διαθέσεων μεγαλύτερων κρατικών ποσοστών των ήδη εισηγημένων επιχειρήσεων αλλά και στην ιδιωτικοποίηση λοιπών επιχειρήσεων. Ενώ όμως οι άμεσες διαδικασίες προχωρούσαν, οι έμμεσα υποστηρικτικές (δηλαδή οι διαρθρωτικές αλλαγές) πραγματοποιούνταν με πολύ αργούς ρυθμούς. Η σημασία των συνοδευτικών μεταρρυθμίσεων και οι διαρθρωτικές αλλαγές, που θα βελτίωναν τους όρους

ανταγωνισμού και θα άνοιγαν τα λεγόμενα κλειστά επαγγέλματα, σημειώθηκε στα προηγούμενα κεφάλαια της ανασκόπησης της βιβλιογραφίας. Η διεθνής εμπειρία είχε ήδη αποδείξει ότι οι αποκρατικοποιήσεις από μόνες τους δεν επαρκούν αν δεν συνοδεύονται από τα ευρύτερα υποστηρικτικά μέτρα.

Οι πολιτικές δυνάμεις της χώρας επιβεβαίωσαν όλες εκείνες τις μελέτες που παρουσίασαντο πελατειακό πολιτικό σύστημα ως μια από τις κυριότερες αιτίες αποτυχίας των ιδιωτικοποιήσεων. Η χώρας μας δεν αποτέλεσε εξαίρεση και δυστυχώς η συσσώρευση των προβλημάτων οδήγησε στην κατάρρευση του 2009 και στην είσοδο της χώρας στο μνημόνιο του 2010, το οποίο θα συζητηθεί στο επόμενο κεφάλαιο. Στο διάγραμμα 2 παρουσιάζεται μια ιστορική αναδρομή των εγχώριων ιδιωτικοποιήσεων τις τελευταίες 3 δεκαετίες, καθώς και η εξέλιξη του τρόπου που πραγματοποιήθηκαν αφού τα τελευταία έτη προτιμήθηκε οι κατ' ευθείαν εύρεση στρατηγικού επενδυτή²⁰.

Διάγραμμα 2: Ελληνικές ιδιωτικοποιήσεις 1977-2009

6.2.3.Ιδιωτικοποιήσεις Μεγάλων Δημοσίων Επιχειρήσεων κατά την Δεκαετία 2000-2010

Στον πίνακα 2 παρουσιάζονται οι κυριότερες αποκρατικοποιήσεις που πραγματοποιήθηκαν μέσω του χρηματιστηρίου Αθηνών, την τριετία 2004-2006. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι εξελίξεις στον Ο.Τ.Ε. ο οποίος αποτελούσε κάποτε έναν από τους μεγαλύτερους δημόσιους οργανισμούς.

²⁰ Τζιβαλίδου, Φ, (2011), *Μορφές ιδιωτικοποίησης στο πλαίσιο της βιβλιογραφίας και της ελληνικής πραγματικότητας τα τελευταία 20 χρόνια*, στο <http://dspace.lib.uom.gr/bitstream/2159/14654/3/TzivalidouPhoteiniMsc2011.pdf> ανασύρθηκε 13/5/12

Πίνακας 2: Έσοδα αποκρατικοποιήσεων την τριετία 2004-2006

Εταιρία	Ημερομηνία	Ποσοστό διάθεσης	Μέθοδος	Συνολικά Έσοδα
ΕΛΠΕ	Αυγ 2004	8,21%	Πώληση πακέτου*	192εκ.€
ΕΤΕ	Νοε.2004	7,46%	ΑΜΚ-διάθεση	562εκ.€
ΟΠΑΠ	Ιουλ.2005	16,44%	Δεύτερη διάθεση	1266εκ.€
ΟΤΕ	Σεπ.2005	10,00%	ΑΜΚ-διάθεση	835εκ.€
ΑΤΕ	Μαϊ.2006	7,18%	ΑΜΚ-διάθεση	328εκ.€
ΤΤ	Μαϊ.2006	10,00%	Πώληση στα ΕΛΤΑ	15 εκ.€
ΕΛΤΑ	Μαϊ.2006	10,00%	Πώληση στο ΤΤ	21 εκ.
ΤΤ	Μαϊ.2006	34,84%	ΙΡΟ είσοδος ΧΑ	612εκ.€
ΕΜΠΟΡΙΚΗΤΡ.	Αυγ.2006	11,01%	Πώληση πακέτου**	364εκ.€

*Πώληση πακέτου στην Paneuropean Oil and Industrial Holdings S.A, συμφερόντων ομίλου Petrola

**πώληση πακέτου στο γαλλικό όμιλο Crédit Agricole. Η συγκεκριμένη αποτελεί τη μεγαλύτερη επένδυση ξένου ομίλου στην Ελλάδα

Η κυβέρνηση της Ν.Δ. προχώρησε σε δύο Α.Μ.Κ. του Ο.Τ.Ε. με ταυτόχρονη διάθεση δημοσίων ποσοστών: το Σεπτέμβριο του 2007 διατέθηκε το 10% και τον Ιούνιο του 2007 το 10,7%. Οι συγκεκριμένες κινήσεις πέρασαν σχεδόν απαρατήρητες και δεν δέχθηκαν ιδιαίτερες αντιδράσεις καθώς οι εγχώριες πολιτικές και κοινωνικές δυνάμεις είχαν δεχθεί το ιδιοκτησιακό καθεστώς του Ο.Τ.Ε. Το φθινόπωρο του 2007 η εταιρία συμμετοχών Marfin Investment Group ανακοίνωσε ότι κατέχει ποσοστό σχεδόν 20% και διατίθεται να το πωλήσει σε οποιοδήποτε ενδιαφερόμενο. Οι εξελίξεις ήταν ραγδαίες: η κυβέρνηση το Δεκέμβριο του 2007 πέρασε νόμο σύμφωνα με τον οποίο δεν επιτρεπόταν σε κανένα ιδιώτη να κατέχει ποσοστό μεγαλύτερο του 20% του Ο.Τ.Ε. χωρίς την άδεια του Ελληνικού Κράτους. Όμως κάθε σκέψη για νέα διάθεση ποσοστού του Δημοσίου αποκλειόταν υπό το φόβο επιθετικής εξαγοράς. Ο όμιλος MIG στις αρχές του 2008 ήρθε σε συμφωνία πώλησης του μεριδίου του στη γερμανική Deutsche Telekom και εξανάγκασε το ελληνικό δημόσιο να πάρει άμεσες αποφάσεις. Τελικά, επιτεύχθηκε συμφωνία με την D.T. να αγοράζει ταυτόχρονα το 20% της MIG, 3% από το κράτος και 2% από τη χρηματιστηριακή αγορά. Με σταδιακή αγορά και άλλων μετοχών από το χρηματιστήριο, η D.T. αυτή τη στιγμή κατέχει 30% και ασκεί το μάνατζμεντ και το ελληνικό δημόσιο παραμένει σταθερά στο 20%.

Μια μεγάλη αλλά διαφορετική περίπτωση ιδιωτικοποίησης είναι εκείνη της διάθεσης του σταθμού εμπορευματοκιβωτίων ΣΕΜΠΟ. Του Ο.Λ.Π. Όπως ήδη έχει προαναφερθεί, τα δύο μεγάλα λιμάνια της χώρας Ο.Λ.Π. και Ο.Λ.Θ. είχαν εισαχθεί

στο ελληνικό χρηματιστήριο το 1999 με διάθεση ποσοστού του ελληνικού δημοσίου. Η εκμετάλλευση του Σ.ΕΜΠΟ. του Ο.Λ.Π. παραχωρήθηκε σε ιδιώτες το ίδιο έτος, βάση του μοντέλου “landlord port” που εφαρμόζεται στα περισσότερα μεγάλα λιμάνια διεθνώς, χωρίς τη μεσολάβηση των αγορών κεφαλαίου. Σύμφωνα με το παραπάνω μοντέλο, τα λιμάνια λειτουργούν με ένα αποκεντρωμένο τρόπο, όπου υπάρχουν αυτόνομα επιχειρηματικά τμήματα. Με αυτό τον τρόπο τα πλεονεκτήματα της ιδιωτικής λειτουργίας συνδυάζονται με αυτά του δημοσίου. Το 2008 το ελληνικό δημόσιο προκήρυξε δημόσιο πλειοδοτικό οργανισμό για την παραχώρηση του Σ.ΕΜΠΟ στο Ικόνιο και δέχτηκε δύο προσφορές: από την Cosco και την Hutchison. Επίσημα στοιχεία ανακοινώθηκαν μόνο για την κινεζική Cosco η οποία πρόσφερε 4,3 δισεκατομμύρια € για 35 χρόνια, αποκτώντας τελικά τη διαχείριση του σταθμού. Στα τέλη του 2009 η νέα κυβέρνηση Παπανδρέου όρισε νέα διοίκηση στον Ο.Λ.Π. και προχώρησε σε νέες διαπραγματεύσεις με την κινεζική εταιρία προκειμένου να ικανοποιήσει συγκεκριμένα αιτήματα των εργαζομένων, επιτυγχάνοντας οριακές αλλαγές του υφιστάμενου καθεστώτος.

Η Εμπορική Τράπεζα αποτελεί μια ιδιαίτερη περίπτωση καθώς δεν έχει καταφέρει να αποδώσει μέχρι στιγμής τα αναμενόμενα οφέλη στους Γάλλους επενδυτές της. Ως γνωστόν το 1999 η Εμπορική πώλησε την Ιονική Τράπεζα στην Alpha Bank και τον επόμενο χρόνο εισήλθε η Crédit Agricole στο μετοχικό κεφάλαιο της Εμπορικής με ποσοστό 6,7%. Το 2002 αυξάνει το ποσοστό της στο μετοχικό κεφάλαιο της Εμπορικής Τράπεζας σε 8,74% και το 2004 απορροφώνται συνολικά δέκα θυγατρικές σε πλαίσια ανασυγκρότησης του Ομίλου. Το 2006 η Crédit Agricole S.A. αυξάνει το ποσοστό συμμετοχής της στο μετοχικό κεφάλαιο της Τράπεζας σε 71,97% και το 2008 στο 82,47%. Τέλος το 2010 το ποσοστό των Γάλλων στο μετοχικό κεφάλαιο της τράπεζας ανέρχεται στο 91,00%, με την εταιρία SACAM να κατέχει το 5% και μόνο ένα 4% να κατέχεται αυτή τη στιγμή από το επενδυτικό κοινό.

Η μάχη στον τραπεζικό χώρο ήταν ιδιαίτερα έντονη καθ' όλη τη διάρκεια της δεκαετίας. Η Alpha Bank, βρισκόταν ακόμη στη φάση ολοκλήρωσης της ενοποίησης με την Ιονική Τράπεζα. Αμέσως μετά την εξαγορά του πλειοψηφικού πακέτου της Ιονικής Τράπεζας από την Εμπορική, το Μάρτιο του 1999, η διοίκηση της Alpha Τράπεζας Πίστωσης με επικεφαλής τον Γιάννη Κωστόπουλο είχε ξεκινήσει τις εργασίες πλήρους συγχώνευσης των δύο τραπεζικών ομίλων οι οποίοι είχαν προγραμματισθεί να ολοκληρωθούν τον Μάρτιο του 2000. Η νέα Alpha Τράπεζα

Πίστεως, όπως ήταν τότε η επωνυμία της, θα είχε δίκτυο 450 καταστημάτων και μερίδιο αγοράς όσον αφορά το Ενεργητικό που θα προσέγγιζε το 20% και θα κατείχε τη δεύτερη θέση μετά την Εθνική Τράπεζα.

Από την άλλη πλευρά η Eurobank αλλά και ο προσωπικά ο διευθύνων σύμβουλος της τράπεζας Νικόλαος Νανόπουλος, είχαν θέσει το στοίχημα της επιτυχούς ολοκλήρωσης της συγχώνευσης με την Τράπεζα Εργασίας, τον έλεγχο της οποίας απέκτησε το 1999. Υπήρχε άλλωστε η σχετική εμπειρία καθώς είχαν προηγηθεί τα προηγούμενα χρόνια η συγχώνευση με την Interbank, την Τράπεζα Αθηνών και την Τράπεζα Κρήτης που είχαν δώσει στα ανώτατα στελέχη της τράπεζας την απαραίτητη εμπειρία για την επιτυχή ολοκλήρωση της νέας, τότε, συγχώνευσης. Η τράπεζα του Ομίλου Λάτση πάντως με την ολοκλήρωση της συγχώνευσης της με την Εργασίας θα επιτύγχανε κάτι σημαντικό: από μια μικρή τράπεζα που ιδρύθηκε το 1991, το 1996 είχε δίκτυο μικρότερο των δέκα καταστημάτων που θα μετεξελισσόταν στον τρίτο ισχυρότερο τραπεζικό όμιλο με περίπου 330 καταστήματα και μερίδιο αγοράς όσον αφορά το ενεργητικό περίπου

11%, έχοντας τότε στρατηγικό σύμμαχο έναν από τους μεγαλύτερους τραπεζικούς ομίλους σε παγκόσμιο επίπεδο, την Deutsche Bank. Σήμερα η Eurobank σιωπηλά κατέχει επίσης ένα μειοψηφικό πακέτο ύψους 6% στο εισηγημένο Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο, στο οποίο το δημόσιο ελέγχει ακόμη την πλειοψηφία των μετοχών (δημόσιο 35%, ΕΛ.ΤΑ. 10% και Ε.Τ.Ε. 6%).

Ο Όμιλος της Τράπεζας Πειραιώς, με επικεφαλής τον Μιχάλη Σάλλα, βρισκόταν εκείνη την εποχή μπροστά στο δύσκολο αλλά φιλόδοξο σχέδιο της ταυτόχρονης σχεδόν συγχώνευσης τριών τραπεζικών ιδρυμάτων: της Τράπεζας Πειραιώς, της Μακεδονίας Θράκης, που είχε εξαγοράσει το 1998 και της Xiosbank, τον έλεγχο της οποίας απέκτησε το 1999. Οι τρεις τράπεζες είχαν ήδη προχωρήσει με σταδιακά βήματα στη λειτουργική τους ενοποίηση. Οι διαδικασίες για την πλήρη συγχώνευση βρισκότουσαν σε πλήρη εξέλιξη με στόχο να ολοκληρωθούν το καλοκαίρι του 2000. Το δίκτυο της ενιαίας πλέον τράπεζας ξεπερνούσε τα 170 καταστήματα, με μερίδιο αγοράς, βάσει του συνολικού ενεργητικού, που θα άγγιζε το 7%, αποτελώντας τότε τον πέμπτο μεγαλύτερο ελληνικό τραπεζικό Όμιλο και την Τρίτη σε μέγεθος ιδιωτική τράπεζα στην Ελλάδα²¹. Όταν η Ε.Τ.Β.Α.

²¹ Τζιβαλίδου, Φ, (2011), *Μορφές ιδιωτικοποίησης στο πλαίσιο της βιβλιογραφίας και της ελληνικής πραγματικότητας τα τελευταία 20 χρόνια*, στο <http://dspace.lib.uom.gr/bitstream/2159/14654/3/TzivalidouPhoteiniMsc2011.pdf> ανασύρθηκε 13/5/12

αποκτήθηκε από την τράπεζα Πειραιώς (συγκεκριμένα μεταβιβάστηκε το 57,8%) η Πειραιώς ήλεγχε το 10% της εγχώριας αγοράς. Με την απόκτηση της E.T.B.A. η Τράπεζα Πειραιώς ισχυροποίησε την κεφαλαιακή της βάση και απέκτησε τρεις σημαντικές εταιρείες που δραστηριοποιούνται στην αγορά χρηματοδοτικής μίσθωσης και διαχείρισης περιουσίας (Αμοιβαία Κεφάλαια και Επενδύσεις Χαρτοφυλακίου), διευρύνοντας σημαντικά τα μερίδια αγοράς του ομίλου της Πειραιώς και σε αυτές τις αγορές (23% στην αγορά leasing και 21% στις επενδύσεις χαρτοφυλακίου).

Η μεταβίβαση της E.T.B.A. οδήγησε και σε αλλαγή ιδιοκτητή και στις βιομηχανικές περιοχές, τις γνωστές ΒΠΠΕ. Εκείνη την εποχή η αξία τους είχε αποτιμηθεί στα 67 δισ. δρχ. Ταυτόχρονα δημιουργήθηκε και το θέμα των ναυπηγείων : αρχικώς, αποσυνδέθηκε η πώληση της E.T.B.A. από την υπόθεση πώλησης των Ναυπηγείων Σκαραμαγκά. Τα Ελληνικά Ναυπηγεία Σκαραμαγκά ήταν οι μεγαλύτερες και παλαιότερες σύγχρονες ναυπηγικές εγκαταστάσεις στην Ελλάδα. Παλαιότερα ήταν ιδιόκτητα και αργότερα περιήλθαν στο δημόσιο, ενώ σήμερα ελέγχονται από την κρατική ναυπηγική βιομηχανία του Εμιράτου Αμπού Ντάμπι (Abu Dhabi Mar) η οποία κατέχει το 75,1% του μετοχικού κεφαλαίου, και τη γερμανική Thyssen Krupp η οποία κατέχει το 24,9%. Βρίσκονται στην περιοχή Σκαραμαγκά στα δυτικά του νομού Αττικής, στον όρμο του Σκαραμαγκά. Η εταιρία αρχικώς ιδιωτικοποιήθηκε κατά 50%, με μορφή συνεταιρισμού: το υπόλοιπο 50% περνάει στην αγγλική Brown & Root, από την οποία αγοράζονται από την γερμανική HDW και όταν η τελευταία γίνει ιδιοκτησία του ομίλου χάλυβα Thyssen Krupp(2005) τα ναυπηγεία θα ακολουθήσουν. Η δύσκολη κατάσταση στην ευρωπαϊκή ναυπηγική όμως είχε εγείρει από το 2006 φήμες για πώληση των ναυπηγείων σε ασιατικό όμιλο βαριάς βιομηχανίας. Στις 13 Οκτώβρη 2009 ανακοινώθηκε απόφαση αποχώρησης της Thyssen Krupp από τα ναυπηγεία.

Στα τέλη του 2009, η ιδιοκτήτρια εταιρεία ανακοίνωσε την πρόθεσή της να πουλήσει τα ναυπηγεία, εξ' αιτίας της μειωμένης κερδοφορίας τους. Πέντε εταιρείες, Μεταξύ των οποίων και μια ελληνική, εκδήλωσαν ενδιαφέρον, με τα ναυπηγεία τελικά να καταλήγουν στην Abu Dhabi Mar από τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα. Η συμφωνία για τη μεταβίβαση των Ναυπηγείων στην Abu Dhabi Mar υπογράφηκε στις 18 Μαρτίου 2010 και ολοκληρώθηκε το Σεπτέμβρη του ίδιου έτους με την αναγνώριση της οφειλής περί τα 1,3 δισ. Ευρώ του ελληνικού δημοσίου) προς τα ναυπηγεία.

Παρεμφερής ήταν και η ιστορία των ναυπηγείων Ελευσίνας. Αρχικώς ανήκαν στον όμιλο Περατικού (AstirManagement) και το 1992 είχαν περάσει στον έλεγχο της Εμπορικής Τράπεζας, η οποία με τη σειρά της το 1995 τα επέστρεψε στο δημόσιο. Το 1997 αγοράζονται από την εταιρία Νεώριον Σύρου, από μια ομάδα επενδυτών που ηγούταν ο Ν. Ταβουλάρης, με τίμημα 30 δισ. δρχ. (85εκατ.ευρώ) και περίοδο αποπληρωμής τα 15 χρόνια συν δύο χρόνια περίοδο χάριτος. Μαζί, η τότε κυβέρνηση είχε εξασφαλίσει 25 δισ. Δραχμές εξασφαλισμένες προμήθειες από παραγγελίες του Πολεμικού Ναυτικού. Δυστυχώς οι πρόσφατες εξελίξεις είναι ιδιαίτερες αρνητικές καθότι τα ναυπηγεία Ελευσίνας κατέθεσαν αίτηση πτώχευσης (το Μάρτιο του 2011, για υπαγωγή στο άρθρο99). 6.3. Τα Λάθη και οι Αστοχίες των Ιδιωτικοποιήσεων της Δεκαετίας 2000-2010 αποτελεί κοινή παραδοχή ότι παρά τις επιτυχημένες προσπάθειες του παρελθόντος η χώρα μας δεν εκμεταλλεύτηκε τις ευκαιρίες που της δόθηκαν από τις διαδικασίες ιδιωτικοποίησης. Επιπροσθέτως, μια σειρά ενεργειών που δεν είναι γνωστή στο ευρύ κοινό έχει βάλει στην ουσία σε υποθήκη τη μελλοντική πρόοδο και εξέλιξη των δημοσίων οικονομικών και των αποκρατικοποιημένων επιχειρήσεων.

Το ελληνικό δημόσιο τα προηγούμενα δέκα έτη εισέπραξε μόνο από τις αποκρατικοποιήσεις τραπεζών περίπου 5δισ.€ Εθνική:1,6 δισ., Εμπορική: 1,6δισ., Αγροτική: 550 εκατ., Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο: 1,1δισ., Γενική: 110 εκατ.).Πλην όμως, οι επενδυτές «επιχορηγήθηκαν» το 2005 με τη δημιουργία του Επικουρικού Ταμείου των Τραπεζών Ε.ΤΑ.Τ. και τη μεταβίβαση των ασφαλισμένων στο Ι.Κ.Α. με το νόμο Πετραλιάτου 2008. Έτσι, οι τράπεζες απαλλάχθηκαν από την καταβολή των υψηλών εισφορών που θα απαιτούνταν για την κάλυψη των ελλειμμάτων, και παρατηρείται το παράδοξο να υπάρχει επικουρικό ταμείο το οποίο έχει συνταξιούχους αλλά στερείται εν ενεργεία εργαζόμενους. Σύμφωνα, μάλιστα, με εκτιμήσεις του υπουργείου Εργασίας, τα ποσά που απέφυγαν να καταβάλουν οι τράπεζες που μεταβίβασαν τους εργαζόμενους τους στο Ι.Κ.Α. ξεπερνούν το 1,1δισ.€

Οι τρεις μετοχοποιήσεις της Δ.Ε.Η απέφεραν περί τα 1,06 δισ. € Συγκεκριμένα, το 2001 το Δημόσιο διέθεσε το 15% της εταιρείας και εισέπραξε 290 εκατ., το 2002 το 13,2% με έσοδα 240 εκατ. Και το 2003 το 15,7% με έσοδα 530 εκατ. Ωστόσο, το κόστος της μετοχοποίησης στον προϋπολογισμό είναι πολλαπλάσιο, αφού για να συναινέσουν οι εργαζόμενοι συμφωνήθηκε η κρατική επιδότηση του ταμείου της Δ.Ε.Η, σε αντιστάθμισμα των εισφορών που οι ίδιοι είχαν

προσφέρει μέχρι τα χρόνια εκεί να στο κεφάλαιο της εταιρείας. Μελέτη της Wyatt και της Prudential υπολόγιζε το ποσό από τις ασφαλιστικές εισφορές που είχαν ενσωματωθεί στην περιουσία της σε 1,54 τρις δραχμές (4,5 δισ. €) το 1999. Το ποσό ξεπερνάει κατά απόλυτη σημερινή χρηματιστηριακή αξία της εταιρείας (Απρίλιος 2011: 2,8 δισ. €) αλλά και την ανώτατη αξία στην οποία έφτασε ποτέ (8 δισ. € το 2007). Επειδή το ποσό αυτό ήταν υπέρογκο, ο τότε υπουργός Ανάπτυξης Βενιζέλος προώθησε το Ν.2773, που αναφέρει ρητά ότι το κράτος αναλαμβάνει να επιδοτεί το ταμείο της Δ.Ε.Η. από τον προϋπολογισμό έναντι του χρέους της προς τους ασφαλισμένους. Μπορεί οι προϋπολογισμοί των ετών 2000-2010 να μην αναγράφουν το ποσό με το οποίο επιδοτούνταν το ταμείο κάθε χρόνο, στοιχείο, ωστόσο, από τα έσοδα των ιδιωτικοποιήσεων δείχνουν ότι το 2000 το ταμείο επιδοτήθηκε με ποσό ύψους περίπου 350 εκατ. € ενώ το 2010 με περίπου 640 εκατ. €. Μια γραμμική προβολή αυτών των δύο ποσών στα ενδιάμεσα έτη δείχνει, ότι η συνολική επιδότηση του ταμείου από τον προϋπολογισμό στο διάστημα 2000-2010 ανέρχεται στα 5,5 δισ. €. Αν αυτός ο υπολογισμός είναι σωστός, τότε το χρέος προς τους ασφαλισμένους, όπως αυτό υπολογίστηκε στην αναλογιστική μελέτη, έχει ήδη εξοφληθεί με το παραπάνω.

Ανάλογο διαχειριστικό ζήτημα τίθεται και με τη μετοχοποίηση του Ο.Τ.Ε. Τη δειλή προσπάθεια μετοχοποίησης του οργανισμού το 1996 (με τη διάθεση του 7% των μετοχών του και την είσπραξη 219 εκατ. €) ακολούθησαν άλλες επτά που έχουν αποφέρει μέχρι σήμερα περί τα 5,2 δισ. €. Και εδώ εφαρμόστηκε ένα πλουσιοπάροχο πρόγραμμα εθελουσίας εξόδου (αποφασίστηκε το 2004 και υλοποιήθηκε το 2005) για να επιτευχθεί η συμφωνία των εργαζομένων, με πλασματικά χρόνια ασφάλισης που επιβάρυναν δυσβάσταχτα το ασφαλιστικό σύστημα. Είναι χαρακτηριστικό ότι χρήση του προγράμματος έκαναν 5.000 εργαζόμενοι, εκτινάσσοντας το κόστος της εθελουσίας εξόδου στα 1,1 δισ. €. Η Ευρωπαϊκή Κοινότητα σημείωνε ότι το κόστος του προγράμματος εθελουσίας εξόδου είναι κατά πολύ υψηλότερο από αντίστοιχα προγράμματα που είχαν εφαρμόσει στο παρελθόν άλλες εταιρείες. Το κόστος της εθελουσίας ήταν περίπου 200.000 € για κάθε αποχωρούντα, καθώς περιλάμβανε αποζημίωση ίση με τις αποδοχές μέχρι την ημερομηνία κανονικής αποχώρησης και πλήρη κάλυψη ασφαλιστικών εισφορών εργαζομένου και εργοδότη. Για τον Ο.Τ.Ε. η δαπάνη ήταν δικαιολογημένη με χρηματοοικονομικά κριτήρια. Με μέσο όρο ετήσιου κόστους ανά εργαζόμενο περίπου 60.000 € η απόσβεση της δαπάνης έγινε σε λιγότερο από 4 χρόνια. Σημειώνεται ότι το 85% του κόστους καλύφθηκε από την επιχείρηση και το 15% από τη μεταβίβαση του 4% των μετοχών του ΟΤΕ από το υπουργείο

Οικονομίας στο ΤΑΠ-ΟΤΕ (σήμερα Ι.Κ.Α.).

Αξιοσημείωτο ήταν ωστόσο το μέγεθος της ουράς του προγράμματος, με τον υπουργό Εργασίας Λοβέρδο (προτού αναλάβει το Υγείας) να κληρονομεί έκπληκτος τον Ιανουάριο του 2010 αιτήματα για τη συνταξιοδότηση εκατοντάδων εργαζομένων. Οι εργαζόμενοι αυτοί, ενώ είχαν φύγει από τον οργανισμό, ανέμεναν τη ρύθμιση για την κάλυψη των πλασματικών ετών της στρατιωτικής υπηρεσίας όσων προσλήφθηκαν την περίοδο 1976-1977, πριν από τη στρατιωτική τους θητεία, ώστε να θεωρείται ο χρόνος απασχόλησης συνεχής και αδιάλειπτος. Το 2010 προέκυψε επιπλέον επιβάρυνση 130 εκατ. € για τον Ο.Τ.Ε., για την αποπληρωμή των ασφαλιστικών ταμείων, που φέρεται να επιβαρύνθηκαν επιπλέον, με βάση μεταγενέστερες εκπονηθείσες αναλογιστικές μελέτες. Έτσι, το συνολικό κόστος της εθελουσίας εξόδου ανήλθε στα 1,230 δισ. €

Η Ολυμπιακή Αεροπορία αποτέλεσε και αυτή με τη σειρά της μια προβληματική περίπτωση. Το πακέτο κάλυψης της εθελουσίας εξόδου των 2.800 εργαζομένων έφτασε τα 1,26 δισ. € ποσό που αντιπροσωπεύει τα ελλείμματα της Ολυμπιακής για τρία χρόνια, και θα καλυφθεί σε βάθος 25ετίας. Το συσσωρευμένο κόστος της μη λύσης για την ίδια περίοδο θα ήταν 10 δισ. €. Εκείνο πάντως που προβληματίζει είναι η επιβάρυνση των ασφαλιστικών ταμείων από την εθελούσια «αποχώρηση» 2.800 εργαζομένων από την Ολυμπιακή Αεροπορία σε ηλικία 48 ετών κατά μέσο όρο, δηλαδή δεκαεπτά χρόνια νωρίτερα από το όριο συνταξιοδότησης των νέων ασφαλισμένων. Το συγκεκριμένο πρόγραμμα εκτιμάται ότι θα δημιουργήσει στο Ι.Κ.Α. μια μ α ύ ρ η τρύπα 900 εκατ. €

Τα παραπάνω παραδείγματα αποτελούν αποδείξεις της προβληματικής ελληνικής πολιτικής πραγματικότητας: το ευρύ κοινωνικό σύνολο δεν γνωρίζει ακόμη και σήμερα τα «ψιλά» γράμματα των ιδιωτικοποιήσεων μεταξύ κυβέρνησης και συνδικάτων εργαζομένων. Το χρηματοοικονομικό βάρος που μένει σαν κληρονομιά στα ασφαλιστικά ταμεία της χώρας είναι δυσβάσταχτο και δημιουργεί βασικά ερωτηματικά επιβίωσης στο μέλλον. Στο κεφάλαιο που ακολουθεί γίνεται αναφορά στην τρέχουσα χρηματοοικονομική κρίση και στα μέτρα (εφαρμοζόμενα ή αναμενόμενα) που αφορούν στη χώρα μας προκειμένου να καταφέρουμε να ανταπεξέλθουμε της πρόκλησης.

7. Η ελληνική πραγματικότητα: παραδείγματα ιδιωτικοποιήσεων στις δημόσιες επιχειρήσεις

7.1 Η Ελληνική δημοσιονομική Κρίση και η Αναγκαιότητα των Ιδιωτικοποιήσεων

Η παρούσα χρηματοοικονομική κρίση ξεκίνησε ως γνωστόν από το τραπεζικό σύστημα των Η.Π.Α. και με τη μορφή ιού εξαπλώθηκε στο παγκόσμιο τραπεζικό και οικονομικό σύστημα. Καθότι δεν είναι σκοπός της παρούσας μελέτης η διεθνής κρίση και οι παράμετροι της, προσβλέπουμε σε αυτήν μόνο από τη σκοπιά της εγχώριας οικονομίας: η Ελλάδα από το Μάιο του 2010 εισήλθε στο μηχανισμό στήριξης και υπέγραψε τη συμφωνία με την τρόικα (Ε.Ε., Ε.Κ.Τ. και Δ.Ν.Τ.).

Το έντονο δημοσιονομικό πρόβλημα της Ελλάδας έχει δύο παραμέτρους: α) υψηλό συνολικό χρέος, περίπου 140% του Α.Ε.Π. τη στιγμή που οι περισσότερες χώρες της Ε.Ε. έχουν τον αντίστοιχο δείκτη κοντά στο 80%, και β) υψηλό δημοσιονομικό έλλειμμα, περίπου 10% του Α.Ε.Π. Για την ακρίβεια σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία της Eurostat (ανακοίνωση της 26/4/11) το χρέος της χώρας βρίσκεται στο 142% του Α.Ε.Π. ενώ το έλλειμμα στο 10,5%.

Οι διαφορές της χώρας μας με τις υπόλοιπες χώρες της Ε.Ε. στη δημιουργία των παραπάνω προβλημάτων, εντοπίζεται σε δύο σημεία:

1. Τα τραπεζικά συστήματα των υπολοίπων χωρών κατέρρευσαν λόγω της διεθνούς κρίσης και οι εθνικές κυβερνήσεις έσπευσαν να στηρίξουν τις τράπεζές τους ξοδεύοντας δισεκατομμύρια Ευρώ. Συνεπώς χρέωσαν τους δημοσιονομικούς προϋπολογισμούς τους προκειμένου να αποφύγουν πιθανή κατάρρευση του συστήματος. Στην Ελλάδα συνέβη το αντίθετο: ήταν το Δημόσιο που κατέρρευσε από τα χρόνια συσσωρευμένα ελλείμματα και οι ελληνικές τράπεζες οι οποίες ήταν χρεωμένες με τα ελληνικά ομόλογα βρέθηκαν προ άμεσου κινδύνου.

2. Η διεθνής κρίση δεν ήταν η αιτία δημιουργίας του ελληνικού προβλήματος αλλά απλά συνέτεινε την επιδείνωση του. Τα διπλά ελλείμματα και το μεγάλο χρέος δε γεννήθηκαν ξαφνικά τα τελευταία δύο χρόνια. Από το 2008 και μετά η κρίση εξαπλώθηκε σε παγκόσμιο επίπεδο.

Δυστυχώς οι επιτυχίες του παρελθόντος δεν στάθηκαν ικανές να βελτιώσουν την κατάσταση. Οι επιτυχημένες αποκρατικοποιήσεις και ιδιωτικοποιήσεις δεν είχαν την αναμενόμενη ελάφρυνση στα δημοσιονομικά δεδομένα καθώς τα σύνθετα

πολιτικά δεδομένα δεν επέτρεψαν την ορθολογική λειτουργία των επιχειρήσεων. Τα αναγκαία συνοδευτικά διαρθρωτικά μέτρα δεν εφαρμόστηκαν ποτέ και χάθηκε πολύτιμος χρόνος από όλες τις κυβερνήσεις των τελευταίων 20 ετών. Η είσοδος μας στην ενιαία νομισματική ζώνη από την αρχή και η ευημερία των μεγάλων ρυθμών αύξησης του Α.Ε.Π. δεν μεταφράστηκε και σε βαθύτερες διορθώσεις στην οικονομική δομή της χώρας. Σαν αποτέλεσμα η Ελλάδα και οι πολίτες της καλούνται σήμερα υπό την απειλή άμεσης πτώχευσης(και προφανώς διεθνούς διασυρμού)να εφαρμόσουν μέτρα και αποφάσεις σε περιορισμένο χρόνο, αντί να υπήρχε μια περίοδος μακροχρόνιας σταδιακής προσαρμογής στις νέες απαιτήσεις.

7.2 Η Τρόικα και η Πίεση για Νέα Μέτρα

Το επίκαιρο μνημόνιο, στο πλαίσιο του ελέγχου της οικονομίας από την τρόικα για την εκταμίευση της 4ης δόσης του δανείου, προβλέπει σταθεροποίηση της ελληνικής οικονομίας στοδεύτερομισότου2011 και θετικούς ρυθμούς ανάπτυξης από το 2012, από ύφεση 3% για το σύνολοτου2011. Τα αποτελέσματα του πρώτου τριμήνου του 2011 είναι απογοητευτικά: το έλλειμμα εξακολουθεί να είναι πάνω από 10%, η ανεργία κυμαίνεται πάνω του 15% και η ύφεση στην οικονομία εκτιμάται στο τρομακτικό -7% (σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία της ελληνικής στατιστικής αρχής τον Απρίλιο του 2011).

Παράλληλα, προβλέπεται η χορήγηση επιπλέον 30 δισ., με τη μορφή των εγγυήσεων του δημοσίου προς στις τράπεζες ώστε να συνεισφέρουν στη χρηματοδότηση της οικονομίας, ενώ οι τράπεζες πρέπει να εκπονήσουν δράσεις για τη μείωση του λειτουργικού και του μισθολογικού κόστους. Σύμφωνα με το επίκαιρο μνημόνιο από τις αποκρατικοποιήσεις, η κυβέρνηση στοχεύει να εισπράξει έσοδα τουλάχιστον 50 δισ. Την περίοδο 2011- 2015, εκ των οποίων τα 15 δισ. Έως το 2012. Ο προβληματισμός είναι προφανής : η εμπειρία του παρελθόντος έχει δείξει ότι η εγχώρια πολιτική και οικονομική σκηνή δεν μπορεί να κινηθεί με τέτοιους ρυθμούς, καθιστώντας αμφίβολη τη δυνατότητα επίτευξης του στόχου.

Σε επίπεδο διαρθρωτικών αλλαγών ζητείται να ψηφιστεί το νομοσχέδιο για το άνοιγμα των κλειστών επαγγελματιών, να γίνουν παρεμβάσεις στον τουρισμό και το λιανικό εμπόριο (κλάδοι που χαρακτηρίζονται ως σημαντικοί για την ανάπτυξη), να προχωρήσει η απελευθέρωση της αγοράς ενέργειας, να δημιουργηθεί η ενιαία αρχή προμηθειών και να απλοποιηθεί η διαδικασία έναρξης νέων επιχειρήσεων.

Άμεσα έσοδα για το Δημόσιο θα ήταν δυνατό να προέλθουν από το Ελληνικό αλλά και από κάποιες πιλοτικές κινήσεις, όπως η έκταση Άφαντου Ρόδου και οι Αλυκές Αναβύσσου. Από την άλλη πλευρά είναι παγωμένες οι προσδοκίες της αγοράς για μεγάλες κινήσεις με πωλήσεις ποσοστών που κατέχει το Δημόσιο σε «φιλέτα» όπως η ΔΕΗ, ο ΟΠΑΠ, το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο, χωρίς όμως να αποκλείονται εξελίξεις στο «μέτωπο» του ΟΤΕ, στο πλαίσιο της συμφωνίας που ήδη «τρέχει» με τη Deutsche Telekom. **Οι αρνητικές εξελίξεις στην οικονομία αντικατοπτρίζονται στο χρηματιστηριακό ταμπλό** όπου οι χαμηλές αποτιμήσεις των εισηγμένων δημοσίων επιχειρήσεων καθιστούν ασύμφορες τις διαθέσεις μεγαλύτερων ποσοστών του Δημοσίου. Συνεπώς, δεν αναμένονται μεγάλες κινήσεις σε αυτή τη χρονική περίοδο εκτός και εάν υπάρξει θεαματική βελτίωση στην αγορά, κάτι που με τα σημερινά δεδομένα θεωρείται πολύ δύσκολο αν όχι αδύνατο.

Διάγραμμα 3: Ο χάρτης των αποκρατικοποιήσεων σήμερα

Σε πρόσφατη συνέντευξή του στο Reuters το Μάρτιο του 2011, ο επικεφαλής της Κομισιόν στην Ελλάδα Deroose είπε πως τα 35 δισ. Θα προέλθουν από εμπορικά ακίνητα, τα 10 δισ. από εισηγμένες και μη Δ.Ε.Κ.Ο και περίπου 5 δισ. από την αξιοποίηση του πρώην αεροδρομίου στο Ελληνικό. Στο επόμενο διάστημα αναμένεται να οριστούν οι σύμβουλοι για μια σειρά κινήσεων που δρομολογούνται, και οι οποίες εκτιμάται πως είναι εύκολο να υλοποιηθούν, όπως η επέκταση των αδειών στον ΟΠΑΠ, το project της αξιοποίησης των μικρών λιμανιών και αεροδρομίων μεταξύ άλλων με συμβάσεις παραχώρησης, η πώληση του ποσοστού του Δημοσίου στη ΛΑΡΚΟ, η πώληση του 49% της ΤΡΑΙΝΟΣΕ και η εκχώρηση του μανάτζμεντ και η αξιοποίηση των κρατικών λαχείων.

Παράλληλα προχωρά ο διαχωρισμός των δραστηριοτήτων του Ταμείου

Παρακαταθικών και Δανείων και διερευνάται η δυνατότητα αξιοποίησης της εμπορικής του δραστηριότητας, μια σκέψη που υπάρχει στα οικονομικά επιτελεία των κυβερνήσεων τα τελευταία 10 έτη. Υπό σκέψη επίσης είναι και η δυνατότητα πώλησης του 20%, από το 55% που κατέχει σήμερα το Δημόσιο στο Διεθνή Αερολιμένα Αθηνών και τη χρονική επέκταση της σύμβασης με τη γερμανική Hochtief.

Η τύχη της Αγροτικής Τράπεζας αποτελεί ακόμη ένα στοίχημα για την κυβέρνηση. Το καλοκαίρι του 2010 ο όμιλος τραπεζής Πειραιώς κατέθεσε συνδυαστική πρόταση εξαγοράς της Α.Τ.Ε. και του Τ.Τ. την οποία απέσυρε προς το τέλος του έτους λόγω της κωλυσιεργίας της κυβέρνησης και των αρνητικών οικονομικών εξελίξεων. Όμως η αντίστροφη για την ιδιωτικοποίηση της Α.Τ.Ε. έχει αρχίσει. Στην περίπτωση που ολοκληρωθεί, ο ιδιώτης που θα την πάρει, θα έχει δικαιώματα στο 70% της αγροτικής γης, η οποία σήμερα είναι υποθηκευμένη στην Α.Τ.Ε., καθώς οι περισσότεροι αγρότες και συνεταιρισμοί έχουν πάρει δάνεια από αυτή την τράπεζα. Από το περασμένο καλοκαίρι συζητά το υπουργείο Οικονομικών με την τρόικα το σχέδιο εξυγίανσης και αποκρατικοποίησης της Α.Τ.Ε., ενώ το Δ.Ν.Τ. πιέζει για τη μείωση της συμμετοχής του Δημοσίου στις τράπεζες. Ειδικά όμως μέσω της Α.Τ.Ε. ασκείται για χρόνια ένα μέρος της αγροτικής κοινωνικής και οικονομικής πολιτικής: για παράδειγμα, με το νόμο για τα πανωτόκια διαγράφηκαν χρέη αξίας μεγαλύτερης του 1δισ. € σε 56.000 αγρότες, και η τράπεζα απέφευγε εσκεμμένα να προβεί σε πλειστηριασμούς. Βέβαια, υπάρχει το επιχείρημα ότι η συγκεκριμένη πολιτική κόστιζε και κοστίζει στον δημόσιο προϋπολογισμό, γεγονός που δεν μπορεί να συνεχισθεί πλέον υπό τις παρούσες συνθήκες.

7.3. Παράταση μνημονίου με χορηγία αποκρατικοποιήσεων

Η διεύρυνση του προγράμματος αποκρατικοποιήσεων για να καλυφθεί η ταμειακή «τρύπα» των ετών μετά το 2014 σε περίπτωση επιμήκυνσης του μνημονίου φέρεται να έχει πέσει στο τραπέζι των συζητήσεων μεταξύ του ελληνικού πολιτικού κόσμου και της τρόικας. Το πρόγραμμα ουσιαστικά έχει «παγώσει» λόγω εκλογών, τραπεζικής στενότητας αλλά και γραφειοκρατικών καθυστερήσεων, αλλά εκτιμάται, ότι αν το κλίμα αλλάξει, τότε τα λεφτά... υπάρχουν.

Επισημώς προβλέπονται (έκθεση ΔΝΤ για το Μνημόνιο) 24,5 δισ. ευρώ έως και το 2016 εκ των οποίων τα 12,9 δισ. ευρώ έως το τέλος του 2014. Υπενθυμίζεται

ότι ο αρχικός στόχος των 50 δισ. ευρώ έχει «κουρευτεί» πολλάκις και μετακυλιθεί προς το μέλλον. Ωστόσο, εκτιμάται ότι αν ληφθούν αποφάσεις για «αποφασιστικότερες» κινήσεις, είναι εφικτό από το 2015 και μετά, αντί για 6 δισ. ευρώ περίπου τον χρόνο που τώρα προβλέπονται τα λεφτά να είναι πιο πολλά.

Όπως εξηγούν αρμόδια στελέχη, η πρόταση έχει προβλήματα, αλλά λιγότερα από τις εναλλακτικές: **Για το 2015 είναι διασφαλισμένα μόνο τα 8,2 δισ. ευρώ του ΔΝΤ, ενώ η συμβολή των κρατών – μελών της ΕΕ σταματά το 2014.**

Για να επιμηκυνθεί λοιπόν το Μνημόνιο, και να βρεθούν τα λεφτά, πρέπει να εγκριθεί το πρόσθετο ποσό από κοινοβούλια κρατών – μελών της ΕΕ τα οποία αυτή την περίοδο μπορεί να χαρακτηριστούν έως και εχθρικά απέναντι στην Ελλάδα.

Έτσι, αναζητούνται αλλού λεφτά, έστω και προσωρινά: να μπορέσει τεχνικά να προχωρήσει άμεσα μία επαναδιαπραγμάτευση (εφόσον βέβαια η κυβέρνηση που θα προκύψει από τις εκλογές το υποστηρίξει), να κλειδώσουν τα μέτρα του νέου Μνημονίου και εν συνεχεία, να εξεταστούν με άνεση χρόνου άλλες επιλογές κάλυψης της «τρύπας» στις τότε δανειακές ανάγκες της χώρας.

Πάντως, προς το παρόν οι στόχοι για αποκρατικοποιήσεις χάνονται. Αρμόδια στελέχη εκτιμούν ότι ακόμη και αν το αποτέλεσμα των εκλογών προκρίνει την συνέχειά τους (ο ΣΥΡΙΖΑ στο πρόγραμμά του έχει ταχθεί κατά του σχεδίου και προκρίνει την κρατικοποίηση των τραπεζών), οι όποιες κινήσεις θα πρέπει να περιμένουν την κεφαλαιοποίηση των τραπεζών και την ομαλοποίηση του επενδυτικού κλίματος.

Πλέον τα 3,2 δισ. ευρώ που θα έπρεπε να έρθουν φέτος φέρεται να αναβάλλονται (σε μεγάλο τους μέρος για το 2013). Επιπλέον, οι αρμόδιες υπηρεσίες περιμένουν την νέα κυβέρνηση για να «περάσουν» πάνω από 50 αποφάσεις και πρόσθετες νομοθετικές παρεμβάσεις για να υλοποιηθεί το πρόγραμμα²².

²²www.capital.gr

8. Παραδείγματα ιδιωτικοποιήσεων

8.1. ΟΤΕ

Ο ΟΤΕ ιδρύθηκε το 1949 και λειτουργεί ουσιαστικά ως κρατική υπηρεσία. Το 1994 ψηφίζεται νόμος που αλλάζει σημαντικά τον τρόπο λειτουργία του ΟΤΕ και ξεκινά η ίδρυση μιας σειράς θυγατρικών (Otenet, Cosmote, κα). Το 1996 γίνεται η εισαγωγή στο χρηματιστήριο και ακολουθούν μια σειρά από άλλες μετοχοποιήσεις. Το 2001 απελευθερώνεται πλήρως η αγορά σταθερής τηλεφωνίας. Από το 1996 ξεκινά μια προσπάθεια διείσδυσης στα Βαλκάνια, με συμμετοχές στη Σερβία, στην Αρμενία, τη Ρουμανία και παρουσία με την κινητή τηλεφωνία σε άλλες βαλκανικές χώρες (Βουλγαρία, Αλβανία, Ρουμανία). Την περίοδο 2001-2003 ο ΟΤΕ συγκαταλέγεται, από άποψη χρηματιστηριακής αξίας, μεταξύ των πρώτων 500 επιχειρήσεων παγκοσμίως και μεταξύ των πρώτων τηλεπικοινωνιακών οργανισμών στην Ευρώπη. Ο ΟΤΕ προχωρεί στην εισαγωγή νέων τεχνολογιών και ευρυζωνικών υπηρεσιών και παρά τον ανταγωνισμό εξακολουθεί να παραμένει κυρίαρχος στην ελληνική αγορά. Από το 2005 και μετά βασικός στόχος του ΟΤΕ γίνεται αποκλειστικά το κέρδος. Σε αυτά τα πλαίσια κάνει εθελούσια έξοδο προσωπικού με αποτέλεσμα να χάσει τα πιο έμπειρα στελέχη, πολλά από τα οποία πηγαίνουν σε ανταγωνιστές. Ο ΟΤΕ απορροφά σταδιακά τις θυγατρικές από το 2008, η κυβέρνηση αναζητά ξένο «στρατηγικό εταίρο». Για να μειωθεί περαιτέρω το κόστος, η ποιότητα των υπηρεσιών μειώνεται σημαντικά. Έπειτα από συμφωνία μεταξύ ελληνικής Κυβέρνησης και Deutsche Telecom, με βάση την οποία από 5 Νοεμβρίου, κατέχουν ο καθένας 25% συν μία μετοχή του μετοχικού κεφαλαίου του ΟΤΕ. Με τον τρόπο αυτό τελειώνει ουσιαστικά η ιστορία του ΟΤΕ ως ελληνικής επιχείρησης, με σημαντική διεθνή παρουσία. Γίνεται πλέον μια θυγατρική της Deutsche Telecom, η οποία θα υπηρετεί τα συμφέροντα της μητρικής και τίποτα άλλο.

8.2. ΔΕΗ

Κίτρινη κάρτα βγάζει και πάλι στην Ελλάδα η Κομισιόν για τον τομέα της ενέργειας, τονίζοντας ότι κυριαρχούν λίγες κρατικές επιχειρήσεις που εξακολουθούν να έχουν μονοπωλιακή θέση στην αγορά και καλώντας την κυβέρνηση να προχωρήσει ταχέως εντός του 2012 στην ιδιωτικοποίηση της ΔΕΠΑ και της ΔΕΗ, καθώς επίσης να εξορθολογήσει το θεσμικό πλαίσιο.

Σύμφωνα με την έκθεση Μπαρόζο, η Ελλάδα εξακολουθεί να εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τα ορυκτά καύσιμα (το μεγαλύτερο μέρος της ηλεκτροπαραγωγής βασίζεται στον λιγνίτη), τα περισσότερα νησιά παραμένουν απομονωμένα χωρίς διασυνδέσεις και εξαρτώνται από το πετρέλαιο και η συνολική απόδοση της ηλεκτροπαραγωγής είναι από τις χαμηλότερες στην Ευρώπη.

Επισημαίνει επίσης ότι οι διαχειριστές του συστήματος μεταφοράς δεν έχουν ακόμη πλήρως διαχωρισμένες δραστηριότητες και ότι αυτό πρέπει να γίνει αμέσως, ότι οι βιομηχανικοί πελάτες διαμαρτύρονται πως καλούνται να πληρώσουν από τις υψηλότερες τιμές ενέργειας στην Ευρώπη και ότι τα δίκτυα ηλεκτρισμού και φυσικού αερίου πρέπει να εκσυγχρονιστούν²³.

²³<http://www.tanea.gr/ellada/article/?aid=4712490>

9. Προβληματισμός- Κριτική

"Οι ιδιωτικοποιήσεις αποφέρουν έσοδα για το δημόσιο και έτσι αντιμετωπίζονται τα ελλείμματα".

Αυτό που ξεχνούν οι υποστηρικτές αυτού του μύθου είναι πως η πλειοψηφία των δημόσιων επιχειρήσεων που πωλούνται είναι κερδοφόρες (ΟΤΕ, Εμπορική), και επομένως η πώληση τους συνεπάγεται απώλεια σημαντικών εσόδων για το δημόσιο από μερίσματα. Αν το δημόσιο διατηρούσε στην κυριότητά του αυτές τις επιχειρήσεις θα μπορούσε να εξασφαλίσει έσοδα για όλο το διάστημα που αυτές θα ήταν κερδοφόρες. Αντί για αυτό, η κυβέρνηση προτιμά ένα εφάπαξ έσοδο από την πώληση τους, μπαλώνοντας έτσι κάποιες δημοσιονομικές τρύπες, τη στιγμή που θα μπορούσε τόσο να απολαμβάνει μια σημαντική ροή εσόδων και για τις επόμενες γενιές, όσο και να ασκεί κοινωνικό έργο μέσω των δημόσιων επιχειρήσεων

"Οι ιδιωτικοποιήσεις μειώνουν τις τιμές των αγαθών και των υπηρεσιών"

Κάτι τέτοιο δεν ισχύει ούτε στην Ελλάδα αλλά και ούτε και στην Ευρώπη. Αντίθετα οι τιμές αυξάνονται ραγδαία σε τομείς ζωτικής σημασίας για τους πολίτες. Όταν οι επιχειρήσεις είναι δημόσιες μπορούν να ασκήσουν χαμηλή τιμολογιακή πολιτική για κοινωνικούς λόγους. Όταν όμως ιδιωτικοποιούνται, τα κέρδη πρέπει να μεγιστοποιηθούν, επομένως οποιαδήποτε κοινωνική ανησυχία πάει περίπατο ενώ οι τιμές στα ύψη! Ενδεικτικό είναι ότι από το 1996 που άρχισε η ιδιωτικοποίηση του ΟΤΕ μέχρι σήμερα οι αυξήσεις της αστικής τηλεφωνικής μονάδας ανέρχονται στο 100%, ενώ του παγίου στο 300%, ενώ τα τιμολόγια της ΔΕΗ έχουν αυξηθεί ήδη δύο φορές μέσα στο 2007!

Οι ιδιωτικοποιήσεις βελτιώνουν την ποιότητα των παρεχόμενων αγαθών και υπηρεσιών"

Άλλος μεγάλος μύθος...Η πανευρωπαϊκή εμπειρία έχει αποδείξει ότι η ποιότητα των αγαθών και των υπηρεσιών πολλές φορές θυσιάζεται στην προσπάθεια για μείωση του κόστους και αύξησης των κερδών. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι οι σιδηρόδρομοι της Βρετανίας, τα ατυχήματα των οποίων αυξήθηκαν δραματικά μετά την ιδιωτικοποίησή τους, αφού οι δαπάνες για την ασφάλεια περιορίστηκαν. Το ίδιο ισχύει και για τα αεροπορικά δυστυχήματα αφού οι εταιρίες στην προσπάθεια τους να μειώσουν τα κόστη τους, περικόπτουν δαπάνες από την ασφάλεια (θυμηθείτε τις κυπριακές αερογραμμές HELIOS).

"Οι ιδιωτικοποιήσεις δημιουργούν θέσεις εργασίας"

Πολλοί ισχυρίζονται ότι αφού τα κέρδη των επιχειρήσεων αυξάνονται με τις ιδιωτικοποιήσεις, θα αυξηθούν οι επενδύσεις και θα δημιουργηθούν περισσότερες θέσεις εργασίας. Κάτι τέτοιο όμως έρχεται σε πλήρη αντίθεση με την πραγματικότητα. Σε όλη την Ευρώπη χιλιάδες θέσεις εργασίας έχουν χαθεί στα πλαίσια της αναδιάρθρωσης των επιχειρήσεων για την επίτευξη του μέγιστου κέρδους. Μόνο στον ΟΤΕ από την αρχή της ιδιωτικοποίησης του έχουν χαθεί 21.000 θέσεις εργασίας, ενώ δημιουργήθηκαν μόνο 6.000 θέσεις εργασίας στον ιδιωτικό τομέα των τηλεπικοινωνιών. Πλέον ακόμα και οι οπαδοί του νεοφιλελευθερισμού παραδέχονται πως οι ιδιωτικοποιήσεις επιδεινώνουν την ανεργία.

"Εμείς δεν ιδιωτικοποιούμε, εμείς μετοχοποιούμε!"

Πολλές φορές επιχειρείται ένας τεχνητός διαχωρισμός μεταξύ της έννοιας της "ιδιωτικοποίησης" και της έννοιας της "μετοχοποίησης", κυρίως από την πλευρά του ΠΑΣΟΚ, το οποίο ήταν και αυτό που προχώρησε στις μεγαλύτερες μετοχοποιήσεις δημόσιων εταιριών οργανισμών και τραπεζών. Ένας τέτοιος διαχωρισμός δεν υπάρχει αφού η μετοχοποίηση δεν είναι τίποτα άλλο από την πώληση του δημόσιου πλούτου μέσω του χρηματιστηρίου. Και άλλωστε όταν μια ΔΕΚΟ μετοχοποιείται είναι υποχρεωμένη από τους μετόχους της που επιζητούν τα μέγιστα μερίσματα, να έχει ως πρωταρχικό στόχο την μεγιστοποίηση του κέρδους. Επομένως, εξαφανίζεται ο κοινωφελής χαρακτήρας της και πάει περίπατο οποιαδήποτε έννοια δημόσιου αγαθού και κοινωνικής ανάγκης...

"Η απελευθέρωση των αγορών εξασφαλίζει μεγαλύτερο ανταγωνισμό, χαμηλότερες τιμές και υψηλότερη ποιότητα αγαθών και υπηρεσιών"

Η απελευθέρωση των αγορών έχει ακριβώς τα αντίθετα αποτελέσματα από αυτά που ισχυρίζονται οι υποστηρικτές του παραπάνω μύθου. Ιδιαίτερα σε κλάδους με ολιγοπωλιακά χαρακτηριστικά (η πλειοψηφία των κλάδων που απελευθερώνονται...) μια απελευθέρωση οδηγεί στη δημιουργία καρτέλ, με δραματικές επιπτώσεις για τους καταναλωτές αλλά και τους εργαζόμενους. Χαρακτηριστικό παράδειγμα, ο κλάδος της ακτοπλοΐας. Λειτουργώντας ως καρτέλ, από τη στιγμή που απελευθερώθηκε ο κλάδος (με την πίεση της Ευρωπαϊκής Ένωσης) οι ακτοπλοϊκές επιχειρήσεις έχουν διπλασιάσει τις τιμές των εισιτηρίων, έχουν καταργήσει τα μειωμένα εισιτήρια, ενώ η ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών έχει επιδεινωθεί, ειδικά για τα νησιά της άγονης γραμμής.

"Οι Συμπράξεις Δημοσίου και Ιδιωτικού Τομέα αποτελούν μια σύγχρονη μέθοδο ανάπτυξης που συνδυάζει τα θετικά του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα"

Στις περιπτώσεις των ΣΔΙΤ (που είναι πολύ της μόδας τελευταία), το Δημόσιο παραχωρεί, για μεγάλα χρονικά διαστήματα, την εκμετάλλευση έργων στους ιδιώτες που τα κατασκευάζουν. Πολλά από τα έργα που πραγματοποιήθηκαν κυρίως στη Βρετανία με αυτόν τον τρόπο συνδύασαν την χειρότερη ποιότητα με το αυξημένο κόστος, αφού ο ιδιωτικός τομέας αντιμετωπίζει υψηλότερα επιτόκια και συγχρόνως πρέπει να εμφανίσει μεγάλα κέρδη για τους μετόχους. Αλλά και στην Ελλάδα... Ενδεικτικά αναφέρουμε πως για το έργο της υποθαλάσσιας σήραγγας στη Θεσσαλονίκη υπάρχει όρος στο συμβόλαιο ότι το δημόσιο για 25 χρόνια δεν θα παρεμβαίνει με ανταγωνιστικά συγκοινωνιακά έργα, δηλαδή ένα μεγάλο μέρος της κοινωνικής, οικολογικής και συγκοινωνιακής πολιτικής του κέντρου της Θεσσαλονίκης τίθεται εκτός δημοκρατικής διαδικασίας για 25 χρόνια (Ε. Τσακαλώτος, Εντός Εποχής, 7/4/2007)!

Οι ιδιωτικοποιήσεις επιδεινώνουν τις εργασιακές σχέσεις

Σε μια περίοδο όπου ο εργασιακός μεσαίωνας έχει πλέον κυριαρχήσει στον ιδιωτικό τομέα, η μεταβίβαση του δημόσιου πλούτου στην ιδιωτική πρωτοβουλία συνεπάγεται και επιδείνωση των εργασιακών σχέσεων. Τη στιγμή που ο κανόνας στον ιδιωτικό τομέα είναι τα ελαστικά ωράρια, οι απλήρωτες υπερωρίες, η ανασφάλιστη εργασία για τους νέους και η ανυπαρξία συνδικαλιστικών οργάνων, μπορεί κανείς εύκολα να φανταστεί, τι πρόκειται να επακολουθήσει στις υπό ιδιωτικοποίηση δημόσιες επιχειρήσεις και οργανισμούς. Ήδη έχουν περάσει μέτρα για την ελαστικοποίηση των εργασιακών σχέσεων στο δημόσιο (Ν.3429/95), προδιαγράφοντας μάλλον τον εργασιακό μεσαίωνα που προμηνύεται ακόμα και εκεί.

Οι ιδιωτικοποιήσεις βλάπτουν τη δημοκρατία

Σε μια ιδιωτική επιχείρηση οι αποφάσεις λαμβάνονται από τους διευθυντές το διοικητικό συμβούλιο και τους τεχνοκράτες. Δεν ελέγχονται από κανένα (ακόμα και οι γενικές συνελεύσεις των μετόχων είναι τυπικές) και οι στόχοι τους δεν τίθενται σε σχέση με τα συμφέροντα της κοινωνίας, αλλά σε σχέση με τα ατομικά συμφέροντα τα οποία για κάποιον περίεργο λόγο δεν ταυτίζονται σχεδόν ποτέ με αυτά της κοινωνίας. Χαρακτηριστικό είναι πως στον ιδιωτικό τομέα, η δημοκρατία παραμένει έξω από την πόρτα της επιχείρησης αφού συχνά δεν επιτρέπεται η ίδρυση σωματείων, η συζήτηση για τα κοινά, οι δημόσιες εκδηλώσεις κ.α. Αντίθετα οι δημόσιες επιχειρήσεις, παρά τα προβλήματα τους, ελέγχονται από δημοκρατικά εκλεγμένες

κυβερνήσεις (όταν αυτές δεν τις ξεπουλούν φυσικά!) και οφείλουν να θέτουν στόχους συμβατούς με το δημόσιο συμφέρον. Το γεγονός ότι μέχρι σήμερα πολλές δημόσιες επιχειρήσεις λειτουργούν με πελατειακά και κομματικά κριτήρια έχει να κάνει πιο πολύ με το γεγονός ότι η ΝΔ και το ΠΑΣΟΚ έχουν εκθρέψει τη διαπλοκή και τη διαφθορά και όχι με το ότι οι δημόσιες επιχειρήσεις είναι από τη φύση τους έτσι!

Οι ιδιωτικοποιήσεις προωθούν τα ιδιωτικά συμφέροντα. Όχι το δημόσιο συμφέρον.

Κάποιοι υποστηρίζουν πως το δημόσιο συμφέρον εξυπηρετείται όταν εξυπηρετούνται τα ιδιωτικά συμφέροντα. Είναι όμως όλα τα ιδιωτικά συμφέροντα προς την ίδια κατεύθυνση; Έχουμε όλοι τα ίδια συμφέροντα; Για παράδειγμα, κάποιες εταιρείες είχαν συμφέρον να ρίξουν τα απόβλητα τους στον Ασωπό. Είχαν οι κάτοικοι των γύρω περιοχών το ίδιο συμφέρον; Κάποια σούπερ-μάρκετ είχαν συμφωνήσει να κρατούν τις τιμές των προϊόντων υψηλές. Είχαν οι καταναλωτές το ίδιο συμφέρον; Κάποιες ακτοπλοϊκές εταιρίες δεν έχουν συμφέρον να στέλνουν τα πλοία τους στα ακριτικά νησιά. Δεν έχουν οι κάτοικοι αυτών των νησιών ανάγκες για ακτοπλοϊκή σύνδεση; Το ιδιωτικό συμφέρον δεν ταυτίζεται με το δημόσιο. Και όταν μια μεγάλη ιδιωτική επιχείρηση έχει κάποιο συμφέρον, συνήθως το επιβάλλει ανεξάρτητα από το κόστος για τους πολίτες. Οι ιδιωτικοποιήσεις προβάλλονται από ΝΔ και ΠΑΣΟΚ ως μονόδρομοι. Το ξεπούλημα του δημόσιου πλούτου και η παράδοση στο ελληνικό και ξένο κεφάλαιο κερδοφόρων δημόσιων επιχειρήσεων δεν γίνεται για το συμφέρον μας. Γίνεται για το συμφέρον αυτών που τα τελευταία χρόνια βλέπουν τα κέρδη τους να εκτινάσσονται, ενώ οι πραγματικοί μισθοί μειώνονται.

Τα λιμάνια του Πειραιά και της Θεσσαλονίκης και το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο βρίσκονται τώρα στο στόχαστρο. Ο ΟΤΕ έχει ήδη πουληθεί και το μόνο που πλέον μένει είναι να χαρίσουν και τη διοίκηση του στους ιδιώτες. Η ΔΕΗ ακολουθεί από κοντά την ιδιωτικοποίηση με έμμεσους τρόπους (συμπράξεις με την γερμανική RWE). Μέσα σε ένα τόσο δύσκολο κλίμα όμως τίποτα δεν φαίνεται ακόμα χαμένο. Οι νίκες απέναντι στην προσπάθεια της κυβέρνησης για τη συνταγματική αναθεώρηση αλλά και η ενδυνάμωση της ριζοσπαστικής αριστεράς θέτουν τον πήχη ψηλά για όλους και για όλες μας²⁴.

²⁴ Σακελλαρίδης, Γαβριήλ, Μύθοι και αλήθειες για την ιδιωτικοποίηση

10. Συνέντευξη- Ποιοτική έρευνα

Για τις ανάγκες της εργασίας κρίθηκε αναγκαίο να παρουσιαστεί η πρακτική πλευρά της ιδιωτικοποίησης των δημοσίων επιχειρήσεων στην Ελλάδα. Αντιπροσωπευτικός οργανισμός είναι αυτός του ΟΤΕ, οπότε επιχειρήσαμε μια επαφή με στέλεχος του ΟΤΕ στην Πάτρα.

Παρακάτω παρουσιάζονται οι ερωτήσεις της συνέντευξης καθώς και οι αντίστοιχες απαντήσεις.

Ερώτηση:

Για ποιο λόγο αποφασίστηκε η ιδιωτικοποίηση του ΟΤΕ;

Απάντηση:

Για την αύξηση του μετοχικού κεφαλαίου

Ερώτηση:

Ποια μορφή ιδιωτικοποίησης χρησιμοποιήθηκε;

Απάντηση:

Μεταβίβαση κυριότητας περιουσιακών στοιχείων;

Ερώτηση:

Ποια μέθοδος ιδιωτικοποίησης χρησιμοποιήθηκε;

Απάντηση:

Μετοχοποίηση

Ερώτηση:

Ποιοι οι στόχοι της ιδιωτικοποίησης;

Απάντηση:

- Αύξηση μετοχικού κεφαλαίου
- Διεύρυνση της αγοράς

Ερώτηση:

Υπήρχαν προβλήματα και υπάρχουν κατά την εφαρμογή της ιδιωτικοποίησης;

Απάντηση:

Το βασικό πρόβλημα είναι πως τα κέρδη της εταιρείας πηγαίνουν σε χέρια ιδιωτών και όχι στο κράτος. Από τότε δε που η Γερμανική εταιρεία Deutsche Telekom αγόρασε το 40% των μετοχών, τα κέρδη αποδίδονται εκτός Ελλάδας. Αυτό δεν είναι και το καλύτερο, ειδικά στην κρίσιμη στιγμή που περνά το Ελληνικό κράτος.

Ερώτηση:

Τι αποτελέσματα είχε και έχει η ιδιωτικοποίηση του ΟΤΕ;

Απάντηση:

Ο ΟΤΕ και πριν ιδιωτικοποιηθεί, ήταν Ανώνυμη Εταιρεία, είχε ισολογισμό, μετρούσε κέρδη και ζημιές. Τα αποτελέσματα που μπορώ να δω τα αναφέρω ως πρόβλημα στην προηγούμενη παράγραφο.

Ερώτηση:

Ήσασταν υπέρ ή κατά της ιδιωτικοποίησης του ΟΤΕ Γιατί διαφωνούσατε; Γιατί συμφωνούσατε;

Ήμουν κατά. Εάν εξαιρέσουμε κάποιες χρονιές που η εταιρεία είχε ζημιές, κατά βάση είναι μια κερδοφόρα επιχείρηση που θα έπρεπε να έχει κύριο μέτοχο το Κράτος (για ευνόητους λόγους).

Ερώτηση:

Υπάρχουν κάποια στατιστικά στοιχεία που θα μπορούσατε να μου δώσετε;

Απάντηση

Δεν δόθηκαν κάποια στοιχεία

Ερώτηση:

Γενικά, συμφωνείτε ή διαφωνείτε με την ιδιωτικοποίηση των δημοσίων επιχειρήσεων στην Ελλάδα;

Απάντηση:

Διαφωνώ. Πιστεύω πως το Κράτος θα πρέπει να εξυγιαίνει τις επιχειρήσεις του με σκοπό μακροπρόθεσμα να έχει κέρδος και όχι να τις πουλά με την πρώτη ευκαιρία.

11. Συμπεράσματα

Από τα παραπάνω μπορούμε να συμπεράνουμε ότι οι μέχρι σήμερα εμπειρίες από την ιδιωτικοποίηση των κοινωφελών επιχειρήσεων, έχουν αποδείξει ότι, αφενός μεν το Δημόσιο συνεχίζει να υπερχρεώνεται αφετέρου οι υπηρεσίες των ιδιωτών γίνονται πολύ πιο ακριβές, ενώ καταλύεται σταδιακά το κοινωνικό κράτος μέχρι εκείνη τη στιγμή που ολοκληρώνεται η αποκρατικοποίηση της εξουσίας, εκ μέρους των πολυεθνικών και των διεθνών τοκογλύφων. Ακόμη η πλειοψηφία των δημόσιων επιχειρήσεων που πωλούνται είναι κερδοφόρες (ΟΤΕ, Εμπορική), και επομένως η πώληση τους συνεπάγεται απώλεια σημαντικών εσόδων για το δημόσιο από μερίσματα. Τα κέρδη τους αποδίδονται εκτός Ελλάδας συνήθως και αυτό δεν είναι ότι καλύτερο για την κρίσιμη περίοδο που περνά το Ελληνικό κράτος. Το ελληνικό κράτος δεν πρέπει να πουλά τις επιχειρήσεις του με την πρώτη ευκαιρία για να καλύψει κάποιες άλλες «τρύπες». Ο ΟΤΕ ήταν το μεγαλύτερο μονοπώλιο για την Ελλάδα γεγονός που σημαίνει ότι το κράτος είχε πολλά κέρδη από αυτό και ιδιωτικοποιήθηκε για την κάλυψη ελλειμμάτων. Επιπλέον με την ιδιωτικοποίηση των δημόσιων επιχειρήσεων μειώνεται η ποιότητα των αγαθών αφού οι ιδιώτες προσπαθούν να μεγιστοποιούν όσο το δυνατόν περισσότερα τα κέρδη τους και δεν ενδιαφέρονται για τα συμφέροντα των καταναλωτών και του περιβάλλοντος. Τέλος με την ιδιωτικοποίηση αυξάνεται ο αριθμός των ανέργων αφού με την μεγιστοποίηση των κερδών τους διώχνουν υπαλλήλους. Το μόνο θετικό που μπορώ να τονίσω είναι ότι με την ιδιωτικοποίηση των δημοσίων επιχειρήσεων δεν εξασφαλίζεται στις θέσεις εργασίας η μονιμότητα των υπαλλήλων και αυτό έχει καλύτερα αποτελέσματα αφού οι υπάλληλοι ενδιαφέρονται ολοένα και περισσότερο για την δουλειά τους και προσπαθούν να αυξήσουν την ποιότητα εργασίας για να μη χάσουν τη θέση τους.

Σύμφωνα με το στέλεχος του ΟΤΕ μας ανέφερε ότι για την ιδιωτικοποίηση του ΟΤΕ επιλέχθηκε η μεταβίβαση κυριότητας περιουσιακών στοιχείων ως μορφή ιδιωτικοποίησης που σημαίνει όπως αναλύουμε παραπάνω ότι πούλησαν 40% μετοχές σε ιδιώτες. Επιπλέον η μέθοδος που χρησιμοποιήθηκε ήταν η μετοχοποίηση. Η μετοχοποίηση θεωρείται ένα αρχικό βήμα για την ολική ιδιωτικοποίηση της δημόσιας επιχείρησης. Αν δεν μεταβιβαστεί άνω του 51% των μετοχών της σε ιδιώτες, τότε το δημόσιο συνεχίζει να έχει την ιδιοκτησία και τη διοίκηση της επιχείρησης που ουσιαστικά παραμένει στο δημόσιο τομέα ως μικτή πλέον επιχείρηση. Μας αναφέρει το στέλεχος ότι ο λόγος και ο στόχος που αποφασίστηκε η ιδιωτικοποίηση του ΟΤΕ ήταν η αύξηση του μετοχικού κεφαλαίου η οποία

ουσιαστικά είναι μια μορφή μερικής μετοχοποίησης και δημιουργία μιας μικτής επιχείρησης δημόσιας και ιδιωτικής ιδιοκτησίας. Ο άλλος στόχος είναι διεύρυνση της αγοράς δηλαδή να φτάσει η αγορά σε άλλα κράτη και να μεγιστοποιηθούν τα κέρδη των ιδιωτών. Το στέλεχος του ΟΤΕ μας αναφέρει ότι υπάρχουν προβλήματα και άσχημα αποτελέσματα κατά την εφαρμογή της ιδιωτικοποίησης αφού τα κέρδη της εταιρείας αποδίδονται εκτός Ελλάδας. Το στέλεχος του ΟΤΕ είναι κατά των ιδιωτικοποιήσεων των μεγάλων κερδοφόρων επιχειρήσεων και τονίζει ότι το κράτος θα πρέπει να φροντίζει να εξυγιάνει τις επιχειρήσεις του με σκοπό μακροπρόθεσμα να έχει το κέρδος και όχι να τις πουλά με την πρώτη ευκαιρία.

Συμπερασματικά, θα μπορούσαμε να καταλήξουμε στο ότι η ιδιωτικοποίηση έχει τα θετικά της και τα αρνητικά της στοιχεία για αυτό το λόγο πρέπει να υπολογίζει το κράτος τα κόστη και τις συνέπειες πριν καταλήξουν σε οποιαδήποτε μορφή ιδιωτικοποίησης κάθε δημόσιας επιχείρησης. Κατά την υποκειμενική μας άποψη, η Ελλάδα δεν έχει απολύτως κανένα λόγο σήμερα να ιδιωτικοποιήσει τη δημόσια περιουσία της ούτε εθνικό, ούτε οικονομικό, ούτε στρατηγικό. Στόχος της μακροπρόθεσμος θα έπρεπε να είναι η εξυγίανση των δημόσιων επιχειρήσεων έτσι ώστε να επιτύχει την ανάπτυξη των επιχειρήσεών της καθώς και τα αντίστοιχα θετικά αποτελέσματα για την οικονομία της.

Βιβλιογραφία

Βαϊτσος Κ, (1994), Η Προβληματική των ιδιωτικοποιήσεων: Θεωρητικές προσεγγίσεις και σημασία για την Ελλάδα, εκδόσεις Γιαννίτσης

Γεωργακόπουλος Θ, (1997), Εισαγωγή στη Δημόσια Οικονομική, εκδ. Ευγ. Μπένου, Αθήνα, σελ. 234

Δαλαμάγκα Β.,(2003), Εισαγωγή στη Δημόσια Οικονομική, Κριτική, σ.129

Κατσουλάκος Ι, (1997), Μικροοικονομική Πολιτική, εκδόσεις Δαρδάνος

Κατσουλάκος Ι, (1997), Ιδιοκτησιακό Καθεστώς, εκδόσεις Δαρδάνος

Δράκου Γ. Ε., (1998), Εισαγωγή στη Δημόσια Οικονομική, Εκδόσεις Σταμούλης Αθήνα, σελ10- 11

Μακεδόνας Ε. Κωνσταντίνος, (2004), Διεθνές Εμπόριο, Η Πολιτική Οικονομία των Διεθνών Οικονομικών Σχέσεων 2η έκδοση, Εκδόσεις Έλλην, Αθήνα

Μπεσίλα- Βήκα, Ευ., (2001), Τοπική αυτοδιοίκηση. Ένας σύγχρονος διοικητικός θεσμός, εκδ. Σάκκουλα, σελ.50

Μπήτρος Κ.Γ, (1996), Δημόσιες επιχειρήσεις με Ιδιωτικοποιημένη Διαχείριση

Τάτσος, Ν.,(1991), Τα δημόσια οικονομικά στην Ελλάδα, Αθήνα, εκδ Σμπίλιας, σελ. 329-331

Ιστοσελίδες

Τζιβαλίδου, Φ, (2011), Μορφές ιδιωτικοποίησης στο πλαίσιο της βιβλιογραφίας και της ελληνικής πραγματικότητας τα τελευταία 20 χρόνια, στο

<http://dspace.lib.uom.gr/bitstream/2159/14654/3/TzivalidouPhoteiniMsc2011.pdf>

ανασύρθηκε 13/5/12

<http://www.euretiro.com/2010/06/apokratikopoiiseis.html#ixzz1otfX282d>

<http://www.tanea.gr/ellada/article/?aid=4712490>

www.capital.gr